

کۆمەڵێک وتارو لێدوانەکانی

هاوڕێ شەهێن زادەئەحمەد

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

خەزەڵوەری ٢٧٢٦ی کوردی = نۆڤەمبەری ٢٠٢٦ی زایینی

پێڕست:

١- ژن له سێ بەستێنی گرینگی کولتوور، زانست و ئابووریدا..... ٣

٢- کورتەیەک له خەباتی سەرانسەریی ژنانی ئێران بەگشتی و بەتایبەتی ژنی کورد و شۆڕشی ژینا..... ٦

٣- ردەی بەکـۆمەڵ..... ١٣

٤- پەردەلادان لەسەر خوێناویترین جەنایەت له میژووی کوردیدا..... ١٦

٥- ٢٥ی نۆڤەمبر و ئەرکی ژنان..... ١٩

٦- هێزی نوخبە: توانایەکی کاریگەر، بەربڵاو و شوێندانەر..... ٢٣

٧- کوردەکان له ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا: له شوناسی کولتووریيەوە هەتا داخوازیی سیاسی و نەتەوەیی..... ٢٥

٨- هاوپەیمانیی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان؛ پێویستییەک له قۆناغی گۆڕانکاریی ئێراندا..... ٣٠

بەشێک وتار بەزمانی فارسی

١- انقلاب پدیده‌ای ناگهانی نیست، بلکه عملکرد و برنامه‌ریزی‌های تدریجی و چند بعدی است..... ٣٦

٢- تاثیر زن در رسانه‌های تصویری..... ٤٠

٣- کوردها در خاورمیانه: از هویت فرهنگی تا مطالبه‌ای سیاسی..... ٤٢

٤- حزب دموکرات و ناسیونالیسم افراطی ایرانی: تقابل گفتمانی و افق‌های متضاد..... ٤٦

٥- بیش از یک یادبود؛ اندیشه قاسملو به‌عنوان یک ضرورت سیاسی..... ٥٠

٦- آینده از آن کسانی است که امروز برای آن طرح دارند، نه آنان که فقط از بحران می‌گویند..... ٥٤

٧- گذار از قربانی‌بودن به عاملیت تغییر..... ٥٨

٨- از اسلام‌آباد تا مسکو؛ تلاش پوتین برای اثرگذاری بر پایان جنگ ایران..... ٦٢

٩- بانگەوازی بۆ نوێنەری ئەنجومەنی شارەوانی له شاری تورکو فینلاند..... ٦٨

ژن لە سێ بەستێنی گرینگی کولتوور، زانست و ئابووریدا

ژنی کورد و کۆسپەکانی کولتووری داسەپاو

ئەگەر بە چاوخشاندنێکی خێرا لە سەر پێگەی ژن، ماف و نەخشی ژن لە کۆمەڵگەی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، ئاوڕێک لە مێژووی چەند دەیەی پێش ئێستا بدەینەوە، هەر لە بنەماڵە، کۆڕوکۆمەڵ و دواتر شارستانییەت بە پێی هەلومەرجەکان، کە چۆن هەڵسوکەوتی لەگەڵ کراوە، ژن چۆن توانیویەتی بە چ تێچوویەک خۆی گونجاندووە لەگەڵ ڕەوتی ژیانی ڕۆژانەی کە دابونەریت، کولتووری خۆجێیی و فەرهەنگی داسەپاو کە شوێندانەرە بەسەر کۆمەڵگەکەیدا؟ هەروەها بێجگە لەم نۆرمە لە واقعیەت!!! بواری ئیداری لە یاسای حکوومەتە، کە جیا لە ستەمی نەتەوەیی و سیاسی ستەمی چەندقاتی بۆ ڕەگەزی مێینەیە، هۆکاری سەرەکین کە کەمترین مەجالی بۆ ژن نەهێشتۆتەوە تا بتوانێت توانا و هێزی خۆی لە بەستێنەکانی جۆراوجۆر دەربخات، گومان لەوەدا نامێنێتەوە کە ڕەگەزی ژن بەلەبەرچاوگرتنی ئەم یاسا و ڕێسایانە لە کولتوور و نیزامی حکومەتی خۆی لە پانتایی بەربڵاوی سەنعەت، سیاسەت، ئابووری و ئیداری ناوچە و وڵاتدا ببینێتەوە و لە بەڕێوەبەری و داهێنەریی دا هیچ ڕۆل و نەخشێکی هەبێت، بڕوانن دەرگاکانی پێشکەوتن و گەشەکردن ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ بە سەر ژناندا داخراون، بەڵام لە وەها حاڵەتێکدا دوو فاکتی سەرەکی لانیکەم کاریگەرییان بەسەر کەرامەتی ژن داناوە، یەکیان ژنان لەبەرانبەر گرێبەستە فەرهەنگی یان کولتووری، دووهەمیان سەرهەڵدان و بوونی بزوتنەوەی مۆدێرنی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، توانی ژنان لەبێدەرەتانی و ستەمی فەرهەنگی داسەپاو، وردەوردە بێنێتەدەر، ژن لە گرێبەستە فەرهەنگییەکاندا سەرەڕای چەوسانەوەی، لە کۆمەڵدا ڕێزی تایبەتی بۆ خۆی مسۆگەر کردووە، یانی لەمپەرەکانی سیستمی یاسا و داب ونەریت نەیانتوانیوە لە سەر خەلاقییەت و خسڵەتی ژنانەیاندا کاریگەریی زۆری هەبێت، بۆ نمونە لە

بنەماڵەدا کە کۆڵەکەی بەهێزی هەر کۆمەڵگەیەکە، سەرپەرستی، حاملاندن و خێزانداری، پەروەردە، مودیرییەت لە داهات و دەرکەوتی بنەماڵە، یارمەتیدان، نەزم، پاک وخاوێنی بەوپەڕی دلسۆزییەوە بەڕێوە بردووە. ئەم پوانە زێڕینە بە خۆشییەوە لەکارنامەی ژنانی چەوساوەی کورد بە شانازییەوە سەیری دەکرێت. بزوتنەوەی مۆدێرنی کورد بەتایبەتی، ڕێزی بۆ پیاو و ژن وەک یەک داناوە تا حەددی توانا کاری لەسەر بنبڕکردنی هەر چەشنە چەوسانەوەیەک دژ بە ژنان، لە بەرنامەی کاری دا گونجاندووە. ئەم پاشخانە زەمینەیەکی باشی بۆ ئامادە بوونی چینەکانی کۆمەڵگە بەرەوڕووی گەشەی فیکری و ڕەفتاری تاکەکان کردۆتەوە و گاریگەریی ئەرێنی بەسەر بافتی کۆمەلایەتی داناوە و بەپێی شەرایەت توانیویەتی ئاڵوگۆڕ لە فەرهەنگ و کولتوور بەسەر ڕوانگەی تاکی کۆمەڵگە بە ژن و پیاو لە بەرانبەر ڕۆل و نەخشی ژن پێکبێنێت.

ژنی کورد و گەشەی زانست

جیا لە فاکتی سەرەوە کە ئاماژەمان پێی دا کاریگەرتر، لافاوی تکنۆلۆژی، پەرەی پێوەندییەکان و ماسمێدیا بوو کە سنووری وڵاتانی جیهانی یەک بەدوای یەکدا بەزاند، شەپۆلی سەرکەشی ئەم لافاوە وڵاتانی دواکەوتوو و دەرگا بەستراوەکانیشی وەبن خۆیدا، کۆمەڵگەی ئێمەش بەگوێرەی ئیمکان وشیارانەتر لە پێشوو پێشوازی لە کەرەسەکانی ئاڵوگۆڕخوازانەی ئەم ڕەوتە کرد و هەنگاوەکانی بۆ خۆپێگەیاندن خێرا کرد، لاوەکان زیاتر خزانە ناو خوێندنگەکان و زانستی ڕۆژ، فەهم و شعوری نەتەوایەتی و سیاسی گەشەی کرد، ژنانیش بە بوونی زۆر کەند و کۆسپی سەر ڕێگا، لەم بەرهەمانەدا بێبەش نەمانەوە و تاڕادەیەک خۆیان پێگەیاند، زۆر جار بەڕادەی پیاوان لە خوێندنگەکان زانستگەکان حزووری بەرچاویان هەبووە و سەرکەوتوانە بە بڕینی پلە و پایە بڕوانامەی بەرزیان لە زۆر بوارەوە وەدەست هێنا و بە بڕوانامەی جۆراوجۆر ئامادە بۆ بەڕێوەبەری، کار وشوغل چاوەڕێ مانەوە، ئەمجارەش ژنان دووبارە بە شێوەیەکی‌تر نەیانتوانیوە توانا و زانستیان بۆ بەڕێوەبەری و خاوەنکاری و بەرهەمهێنان وەگەڕخەن ئەمجارەش سەرباری کۆمەڵگە مانەوە، هەرچەند گەشەی زانست وتکنۆلۆژی ئوتوماتیک ژنانی باوەڕبەخۆ بوونی، لە قالبی کولتوور و فەرهەنگی کلاسیک بەرچاوتر هێنایەدەر، بەڵام بەداخەوە بە شێوەی دڵخواز نەتواندرا لە کۆسپ و سەددی سیستمی مەزهەبی دەرباز بن بۆ چوونە نێو سیستەم کار و پیشەی گونجاوی خۆیان و..

ژنی کورد و سەربەخۆیی ئابووری و دارایی

پشتیوانی، چاوەدێری و مودیرییەتی سیستماتیک بۆ سەربەخۆیی ئابووری یان دارایی تاکەکان لە هەر کۆمەڵگەیەک، پایە و ئەساسی متمانە و ئەمنییەت پتەو دەکات و زامنی بەختەوەری و گەشەی وڵات لە گشت بوارەکاندا بەڵانی زۆرەوە گارانتی دەکا هەروەها زۆربەی گیروگرفتەکان، گرێپوچکەکانی ناو کۆمەڵگە دەکاتەوە، حاشای لێناکرێت سەربەخۆیی ئابووری تاکەکان بەتایبەت ژنان لە گەل عورف و شەرع و یاسای سیستمی دیکتاتۆریی مەزهەبی نیزامی حاکم بەسەر ئێراندا

ناتەبایی هەیە بەتایبەت لەکوردستان، هۆکارەکەش ڕوون و ئاشکرایە، سەربەخویی دارایی و ماڵی ئاسودەیی و ئەمنیەت بە تاک دەبەخشێت، کێشەکانی کۆمەڵگە کەمڕەنگ دەکاتەوە، داڵغەی ڕووحی و ڕەوانی کەم دەبێتەوە، تاکی کۆمەڵگە بە بیرێکی ئاسودە لەهەموو بوارەکاندا دەتوانێ بە ئەمنیەتەوە بڕیار بدات، کەوایە بەربەستی سەرەکی لە پێشگیری دارایی و سەربەخۆیی ماڵیی ژنان بێشک مەبەستی تایبەتی لەپشتە، نیزامی مەزهەبی، متمانە بەخۆبوونی ژن و ئاسوودە ژیان بەخشین بە ژن خەتەرێکی گەورە لەسەر ڕێگای مانەوەی و بەڕێوەبەریی سیاسەتەکانی خۆی دەزانێت، ئەم ڕێژیمە بەکەلکوەرگرتن بە یاسای بنەڕەتی توانیویەتی لانیکەم بەشێکی زۆر لە نیوەی کۆمەڵگە سڕ و بێ هێز بکات تا بە هیچ شێوەیەکی قانوونی و غەیرە قانونی نەتوانێت کەمترین شۆڕشی لە سەر ڕەوتەکانی چالاکیی کۆمەلایەتی، سیاسی، ئابووری و فەرهەنگی داهەبێت.

کۆتا پەیامی ئەم بابەتە

دەڵێن ماف نادرێ، دەبێ هەوڵی بۆ بدەیت و وەریبگری، هەر وەک ئاشکرایە بەخۆشیەوە ئاڵوگۆڕەکانی دەرەکی و ناوخۆیی ئەگەر کەمترین سوودی بۆ فەزای داخراوی ئێران هەبووبێت بۆ کوردی ڕۆژهەڵات بە تایبەت ژنانی کورد بۆتە دەرفەت و کەلکی پێویستیان لەمەڕ نوێبوونەوە و خۆگونجاندن و خۆپێگەیاندن لێوەرگرتووە، ژنی کوردی ڕۆژهەلات پێویستە لەم هەل و مەرجەدا هەوڵی سەرەکی خۆی بۆ هاوبەشی لە گشت بوارەکان دا لە زۆربەی موئەسیساتی کۆمەڵایەتی، ئیداری، ئابووری و پیشەیی دا ببینێتەوە، موشارەکەت دەتوانێت تواناکانت بناسێنێ و ئیرادە و باوەڕ و گوفتمان بە قووەتی خۆی مسۆگەر بکات و توانای ماڵی وداراییی بەهێز و بەهێزتر بهێڵێتەوە، گرینگیی ئەم زەروورەتە دەتوانێت کانالێک بێت بۆ سەربەخۆیی بڕیاردان لە گشت بوارەکانی ژیان دا و هەمیشە وەک ئەهرومێکی فشار کاریگەریی بەسەر زۆر هاوکێشە و تکنیک و تاکتیکی بەڕێوەبەریی کۆمەڵگەدا هەبێت و ڕۆلی موناسب بگێڕێت ،

هیوادارم هەموولایەک بەهەر ڕێکار و میکانیزمێکی گونجاو بتوانین کاریگەریمان هەبێت بەسەر وەدیهێنانی پرسی نیوەی کۆمەڵگە واتە پرسی ژن و مافە پێشێلکراوەکانیان ، گەیشتن بەماف هەزینە خۆی دەوێت، ژنانی کورد دەبێ دڵنیابن ئاسۆی ڕزگاریان لە هەموو کاتێکدا ڕوونترە حیزبەکانی پێشکەوتوو، لە لایەکیترەوە پیاوان و ژنانی ڕۆشنبیر و ئازادیخواز بە سەخاوەتەوە بە وردبینیەوە توانیویانە ئەم کەمایەسیە لە کۆمەڵگەدا باش هەست پێبکەن بۆیە بیرمەندانە توانیویانە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ فەرهەنگی سەقەتی داسەپاو تا ڕادەیەکی بەرچاو نەوژەن کەنەوە و نەسڵی تازە بەدوور لە دەمارگرژیی مەزهەبی، پیاوسالاری و تەبعیزی ڕەگەزی بە ڕوانینی سەردەم پەروەردە بکەن.

سەرچاوە ماڵپەڕی: یەکێتی ژنانی دێموکرات:

١٢ی جۆزەردانی ١٤٠٠ = ٢ی جوونی ٢٠٢١

کورتەیەک لە خەباتی سەرانسەریی ژنانی ئێران بەگشتی و بەتایبەتی ژنی کورد و شۆڕشی ژینا

لە مێژووی نوێی ئێراندا ژنان بۆ یەکەم جار لە سەردەمی بزوتنەوەی مەشروتەیدا ١٩٠٦ کە بە پێکهێنانی ڕێکخراوەی تایبەت بە خۆیان بەشداری لە ڕووداوە سیاسیەکان دەکەن و کەم و زۆر لەم بزوتنەوەیەدا بەشدار بوون، بەڵام لە یاسای بنەڕەتی دا ١٩٠٦ مافیان وەبەرچاو نەگیرا و بۆ وێنە لە یاساکانی زەواج، تەلاق، سەرپەرەستی منداڵ، و بەتایبەتی لە مافی دەنگدان بێ بەش کران.

قۆناغی پەهلەوییەکان

هەرچەند ژنان لەم قۆناغەدا مەجالیان بۆ ڕەخسا کە لە بواری کۆمەڵایەتی و مودیریەتی بە براوەرد بە ڕابردوو چالاک بن و تەنانەت مافی دەنگدان لە سالی ١٩٦٣ دەستەبەر بکەن و ڕێکخراوەی تایبەت بە خۆیان هەبێ، بەڵام ئەوەی کە ئەم ڕێکخراوەیە سەربەخۆ لە دەزگای دەوڵەت دابن، مەجالی پێ نەدرا و ئامانج و کردەوەکانی ئەم ڕێکخراوەیە لە ژێر کۆنترۆلی دەوڵەت دابوون.

ژنان لەم قۆناغەدا بە تایبەت لە سەردەمی محەممەدرزا شای پەهلەوی لە ڕیزی حیزب و ڕێکخراوەکانی ئۆپۆزسیۆنی ڕێژیم دا چالاک بوون و هەربۆیە تێکۆشانیان زۆرتر لایەنی سیاسی هەبوو کە ئامانجی سەرەکی گۆڕانی ڕێژیمی دەسەڵاتدار بوو.

هەروەها خەبات بۆ یەکسانی لە چاورچێوەی خەباتی چینایەتیدا، و لەم بوارەشدا ژۆریان لە خۆبردوویی و زەحمەت کێشا، بەدەیان ژنی چالاکی سیاسی لە ژێرئەشکەنجەدا بەهۆی ساواک و یا لە تێکهەڵچوون لەگەڵ پۆلیسی ئەمنیەتی کۆژران و ژومارەیەکی زۆریان لە زیندانەکاندا تەمەنیان تێپەر کرد. بۆ وێنە ئەو ژنانەی کە لە ڕێکخراوەکانی چریکی و چەپدا بوون. دەبێ ئەو ڕاستیە کە حاشای لێ ناکرێ، لەم سالانەدا خەباتی ژنان بۆ یەکسانی لەگەڵ پیاوان بەهۆی زالبوونی دیسکۆرسی چەپەوە کەوتبووە پەراوێزەوە و ببوو بە تابعێک لە خەباتی چینایەتی.

ژنی کورد لەم قۆناغەدا

بەهۆی بوونی پێوەوندیەکانی سیستمی دەرەبەگایتی و عشیرەیی و زاڵبوونی کولتووری سوننەتی و دواکەوتووی کوردستان لەڕووی پیشەسازی و شارنشینی و هەروەها دووڕکەوتنەوەی حیزبە کوردییەکان بۆ ئەودیوی سنورەکان. ڕۆڵ و خەباتی ژنان بەرچاو نییە و بێجگە لە سەردەمی کۆماری کوردستان ١٩٤٦ کە بە هۆی قازی محەممەدەوە بۆ یەکەم جار شاهیدی جموجۆڵی سیاسی و خۆڕێخستنی ژنان بووین لە ڕێکخراوەی تایبەت بە خۆیان و دواتر لە سەردەمی سەرۆک وەزیری محەممەدی موسەدیق ١٩٥١ تا ١٩٥٣ کە لە چاورچێوەوی چالاکی حیزبیدا دەور و ڕۆلیان هەبوو واتە لە خۆپێشاندانەکانی ١٩٧٩ بە دژی ڕێژیمی پادشایەتی، کە چالاکانە بەشداریان کرد.

قۆناغی پاش سەرکەوتنی شۆرشی ١٩٧٩

لەم قۆناغەدا بەهۆی بەڕێوەچوونی یاساکانی شەرع لە لایەک و کۆماری ئیسلامی بەرامبەربە ژنان، ستەمی چینایەتی زۆر زەق و دواکەوتوانەتر بوونەوە لەسەر ژنان بە بەراوەرد بە ڕێژیمی پێشوو.

ژنان لەم قۆناغە بەرفراوانتر و چالاکانەتر لە ڕیزی خەبات بۆ گۆڕینی ڕێژیمی دەسەڵاتدار لەمەیدان دابوون.

بەهەزاران ژن لە ڕیزی حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکانی ئۆپۆزسیۆنی ڕێژیم ڕێکخران و لە ڕەوتی خەبات بۆ گۆڕینی ڕێژیمی دەسەڵاتدار بەتایبەت لەساڵەکانی ١٩٨١ تا ٨٣ بەسەدان کەس لەو ژنانە گیانیان لێئەستێندرا و بە هەزاران کەسیان لە زیندانەکان توند کران.

ژنی کورد لە قۆناغی دوای شۆرشی ١٩٧٩

لەم قۆناغەدا بێجگە لە ستەمی چینایەتی و جنسیەتی (ئاپارتایدی جنسی) ژنی کورد ستەمی نەتەوەیشی لێدەکرێت. کە

ئەمە ژنی فارس ناگرێتەوە

واتە ژنی کورد ناتوانێ بە زمانی زگماکی، کوردی بخوێنێ، ناتوانێ گەشە بە کولتووری خۆی بدا، ناتوانێ لە مودیریەت و بەڕێوەبەری جوغرافیای کە لێی دەژی، بەشداربێ و ڕۆل و شوێنی هەبێ و بە کورتی و پوختی مافی بریاردان لەسەر چارەنوسی سیاسی و کۆمەڵایەتی خۆی هەبێ.

لەم قۆناغەدا بەسەدان ژنی کورد لە ڕیزی ڕێکخراوەکانی نەتەوەیی و چەپ لە کوردستاندا بوونیان هەیە و لە سەنگەری بەرگریدان لە بەرامبەر هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان ، بە تایبەتی لە ساڵەکانی نیوەی یەکەمی ١٩٨٠ لە پرۆسەی بەرگری لە کوردستان لەڕیزی حیزبی نەتەوەیی و چەپەکاندا، بەدەیان ژنی کورد گیانیان بەخت کرد.

لەم سالانەشدا خەباتی ژنی کورد لەژێر کارتێکەری خەباتی نەتەوەیی و چینایەتی لەڕیزی حیزبە نەتەوەیەکان و چەپەکان دا و بۆ بە دەستەبەرکردنی ئامانجەکانیان لە خەبات و تێکۆشان دان.

واتە خەباتی ژنی کورد لە دێرزەمانەوە لە بوارەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوونی هەبووە، لە سەدەی بیستەم شۆرشی ژنی کورد بە دوو دەورەی پێش شۆرشی گەلانی ئێران و دوای شۆڕش دابەش دەبێ.

پێش شۆڕشی گەلانی ئێران بەپێی سوننەتی خەبات، نۆڕمەکانی کۆمەلایەتی و بێبەش لە تیکنیک و تیکنولۆژی سەردەم کە بتوانێ ژنان لە زۆر بواری گرینگی کۆمەڵایەتی دا ئاگادار یان وشیار کاتەوە لە ڕاستیدا زۆر کەم لە ئارا دا بوو. بەڵام هەر ناوچەیەک لە کوردستان ئەگەر جموجۆڵی لێ بووبێ، ژنان بە تایبەتمەندییەکانی واقعی ژیانی کۆمەڵایەتی خۆیان، ڕۆڵ و کارتێکەریی ڕێژەیی خۆیان هەبوە. ئەوە واقعییەتێکە بزووتنەوەی ژنان حاڵەتێکی ڕێکخراوایی و سیاسی بەخۆیەوە نەبینیەوە دیارە ئەوە بەومانایە نییە کە ڕێژەی کەمی ژنان لەو بوارانە دا بەربەستێکی جیددی، لە بزاڤی جووڵانەوەی کوردیدا بێت و حاشای لێناکرێت ژنان وەک تۆێژێکی باوەڕ پێکراو و پشتیوانێکی متمانەدار لە ڕەوڕەوەی جووڵانەوەکان دا، تەئسیر و کاریگەریی خۆیان هەبووە.

ئەوە لە حاڵەتێک دایە کە کۆمەڵگە هێژموونی پیاوسالاری بەسەردا سەپاوە و زۆربەی کۆمەڵگە نەخوێندەوارە و تانوپۆی کۆمەڵگە لەژێر پێکهاتەیی سەختی کۆمەڵایەتی دا، قۆناغەکانی ژیان تێپەڕ دەکا، بەو واتایە ژن تێکەڵاوە لە ژیانی فیئۆدالی، نیوە فیئۆدالی و ئاژڵداریی کە کاریگەرییەکانی ئایینی و مەزهەبی، کولتوور و نەریتی خوجێی و دواکەتووی و هێژمۆنیی نێرسالاریی لە کوردستان و ناوچەکانی دەروبەریی کوردستان، کارتێکەریان لە گەشە و پێشکەتوویی ژنان و

کچان دا، هەیە.

بەڵام دەرفەتەکان لە مێژوودا، ئەوەمان پێ دەڵێن کە نەتەوەی کورد بەگشتی هەستی بەو کەمایەسییە کردووە، کە نەبوونی چالاکی ژنان لە بواره جۆراجۆرەکان دا، زەرەرمەندن بۆ پێشکەوتن. بۆ نموونە دەرفەتیی زێڕینی کۆماری کوردستان لە ساڵی ١٣٢٤ دا، کە کۆمەڵگەی سیاسی کوردی ئەوکاتی بەو قەناعەتە گەیاند، پەیڕەوی لە بەرنامەیەکی سەردەمیانە بکا تا ویست و داخوازییەکانی ژنان تایبەت بەخۆیان بێنەگۆڕ، لەژێر ناوی حیزبی دێموکراتی ژنانی کوردستان (حیزبی یایانی کوردستان) بووتا ژنان و کیژان لە دەستکەوتە نەتەوەیی و کۆمەڵایەتییەکان دا بەشدار بن.

نووسراوە و بەڵگەکانی کۆمار ئەو ڕاستییەیان درخستوە کە ژنان و کچان ڕۆلیان لەبواری پەروەردە و ڕێکخراوەیی دا هەبوە. تەنانەت کارەساتی ڕووخاندنی کۆماریش و سەرکوتی بزووتنەوەی ئەوکاتی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نەیتوانی ئەو زەمینە زێهنییە، یا ئەو پەروەردە بنچینەییە لەنێو کۆمەڵگەی کوردی دا بسڕێتەوە و دەبینیین لە شۆڕشی ٥٧ دا، ژنانێش لەو دەرفەتەدا بەپێی تواناییان بەشداریان لە شۆڕش و دەستکەوتەکانی دا کرد. ڕێکخستنیان لەنێو ئەحزابی سیاسی و ڕێکخراوە سینفییەکان دا لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێران تا بە ئێستا بەڵگەیە بۆ ئەو ڕاستیە.

بزوتنەوەی ژنان لە قۆناغی یەکەمدا دوای شۆڕشی گەلانی ئێران واتە لە دەورەی ڕەفسەنجانی و "گەڵاڵەی سازەندەگی" ناوبراو و شەڕی ٨ ساڵەی ئێران و عێراق بوو کە لەسەرێەک بۆ ژنانی سێکۆلار و جیابیر دەستکەوتێکی ئەوتۆی نەبوو و چالاکانی ئەو بەشەش بە تۆندی سەرکوت دەکران.

قۆناغی دووەم، دوو دەورە کابینەی خاتەمییە کە دروشمی "گەل سالاریی دینی و چاکسازی" هەڵگرتبوو. ئەوکات بە چەند هۆکاری نێوخۆیی و دەرەکیی فەزای داخراوی سیاسیی نێوخۆیی ولات چڕژی تێکەوت کە چالاکانی مەدەنیی و مافخواز قوستیانەوە. بەمجۆرە خێرا کۆمەڵگە لە بواری فەرهەنگی، ئەدەبی، هونەری و چاپەمەنی جموجۆڵێکی ڕێژەیی بەخۆوە بینی. لەو بارودۆخەدا ژنانیش تا ڕادەیەکی باش توانیان دووبارە بێنەوە مەیدان و خۆیان ڕێکخەنەوە. بەتایبەتی ژنانی کورد لەم قۆناغە لە ڕێکخراوە مەدەنییەکاندا، لە گۆڤار و ڕۆژنامەکان، لە ئەنجومەنە ئەدەبییەکان و خوێندنگەکان گەشەی باشیان کرد و لەگەڵ بزووتنەوەی ژنانی ئێرانیش تا ئاستێکی بەرچاو هەماهەنگ بوون.

قۆناغی سێیەم، دوو دەورە سەرکۆماریی ئەحمەدیئەژادە کە بۆ بزووتنەوەی سێکۆلاری ژنان لە ئێران و کوردستان دەستکەوتی بەرچاوی نەبوو. لە سیستمی دەسەڵات و کابینەکەی لەبەشی وەزارەت و ڕاوێژکاریدا، بایەخ بە ژنان لە لایەنی بناژۆخوازی نێو دەسەڵات دەدرێ، بەڵام لە بەرانبەر دا، ژنانی سێکۆلار لەگەڵ پەرەسەندی خێرای زانست و تێکنۆلۆژیی ڕایەڵە

کۆمەڵایەتییەکان و لەو بەشەدا، چالاک دەبن. هەرچەند چالاکانی پرسی ژن بە توندی سەرکوت دەکران.

بەباوەڕی من لەو دەورەیە دا، بزووتنەوەی ژنان بەرەوڕووی خەساڕێکی گەورە دەبێتەوە. سەرکوتی بێبەزیانەی ١٣٨٨ (٢٠٠٩) کە گیانی "ندا آقا سلطان" و زۆر کەس لە ناڕەزایەتییەکان کە بە "بزووتنەوە یا شەپۆلی سەوز" ناوبانگی دەرکرد ئیستێندران، گیران و ئەشکەنجە و زیندانی کران. بەڵام ئەساسی ئەو بزووتنەوەیە بە لەبەر چاوگرتنی فاکتی سەردەمیانە و ئاڵوگۆڕەکان لە تانوپۆی کۆمەڵایەتی و لە بیروڕای گشتیی وڵات دا، ئاسەواری فەرهەنگیی و زەمینەی زەینی دا، تا ڕادەیەک نیهادینە کرا.

لە دەرەوەی وڵاتیش ئەم ڕەوتە، ژمارەیەک لە ژنانی تاراوگەش لە دەوری یەک کۆدەکاتەوە و بە شێوەی سازمانی پێوەندییەکانی دەرەوە و نێوخۆ بۆ ئەو پرسە سەرنج ڕاکێش و کاریگەر دەکاو بۆ وەرگرتنی زانیارییەکان وپەرەپێدانی تەشکیلاتی هەوڵ دەدا.

قۆناغی چوارەم، سەردەمی سەرکۆماریی حەسەنی ڕووحانییە کە بە پێچەوانەی ئەوەی خەڵک و ژنانیش چاوەڕوانی ئاڵوگۆڕی مەخملی بوون، دەرکەوت کە ئاوڕێک بە پێی بەڵێنییەکانی لە گرفتەکانی خەڵک و کۆمەڵگە ناداتەوە. دیارە لەم قۆناغە دا بزووتنەوەی ژنان پێوەندییەکانی لەگەڵ نێوخۆ چڕوپڕتر دەکاتەوە. باشتر و ڕێکوپێکتر لەپێشوو لە سەرهێڵ دەمێننەوە و بە ئامرازەکانی تێکنۆلۆژی دەتوانێ بەشدار و هاندەری زۆربەی ناڕەزایەتییەکان بن.

لە ئاکامگیری ڕەوتی ماف خوازیی ژنان لەو چوار قۆناغە دا، دەبینیین کە سەرەڕای توندترین شێوەی سەرکوت، ژنان لە بەشە کۆمەڵایەتییەکان دا، ڕۆڵی خۆیان کەم و زۆر هەر دەگێڕن و زۆر جاریش لە ناڕەزایەتییەکان دا پێشەنگیشن.

قۆناغی پێنجەم (خەباتی نوێێ ژنان)

هەروەک دەزانن شۆڕشی ژینا زیاتر لە پێنج مانگە شەقام و شارەکانی ئێران و تەنانەت دەرەوەی وڵاتیشی تەنیوە و هەوڵ دەدا، بە شێوەگەلیی جۆراوجۆر ڕەنگدانەوە و کاریگەریی لە سەر بیروڕای گشتیی هەبێ. لەو شۆڕشە دا، ژنان و کچان پێشەنگن کە بە خۆشییەوە کۆمەڵگە بە باشی هەستی بە گرینگی دەور و ڕۆڵی ژن لەو شۆڕشە دا، کردوە و دەبینیین لە سەرهەڵدانی ناڕەزایەتییەکان ئەمجارە دا، ژنان و کچان تایبەتمەندییەکی سەمبولیکیان لە شوناس و پێکهاتە و دروشمی خۆیاندا دیتۆتەوە کە توانیویەتی بیر و ڕای سیاسی و فەرهەنگی لە جیهان دا، بەدووی خۆی دا ڕاکێشێ، و بەشێکی زۆر گرینگی ناوەندی بڕیاردەری وڵاتانی هێناوەتە سەر هێڵ.

ئەم شۆڕشە پێناسەیەکی تایبەتی لەخۆی گرتوە کە بۆتە هۆکارێک کە دروشمێکی گونجاو و کاریگەریی لێ بخولقێت، "ژن ژیان ئازادی" کە هەوێنی ئەم شۆڕشەیە.

بێگومان بە هەڵکەوت نەبوە، بەڵکوو پێوەندی هەیە بە پێکهاتەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و هەروەها ئەو پاشخانەی زۆڵم و هەڵاواردنی نیزامی دەسەڵاتدار بەسەر ڕەگەزێک دا، دایسەپاندوە و بە هەموو شێوەیەک پێشی لێگیراوە تا تێکەڵ بە ڕەوتی نوێ و پێشکەوتن نەبێ.

بەڵام بەپێچەوانەی هەموو بەربەستەکانی نیزام، ژنان بوێرانە و هوشیارانە هەڵەکە دەقوازنەوەو دەستپێشخەریی لە ڕاپەڕین دەکەنو ویستە پەنگخواردووەکانیان تێکەڵ بە دەنگ و دروشمەکانی شەقام دەکەن و دەبن بە پێشەنگی ئەم سەرهەڵدانە.

گرینگی ئەو شۆڕشە و کاردانەوەکەی لە دنیای دەرەوە و پێویست بوونی پشتیوانانی زۆرتر لەو شۆڕشە بە بڕوای من دەگەڕێتەوە بۆ داوایەک یا هاوارێکی دادپەروەرانە و عەدالەت خوازانە بەو مانایە کە ئەو ڕەگەزە، بەدرێژایی مێژوو لەو نیزامە لە هەموو بەشەکانی کۆمەڵگەکانی ئێران دا، لە زۆر بواردا چەوساوەتەوە و فاکتی سەرەکی ئەو چەوسانەوەیە، یاسای بنچینەیی لەسەر ویست و ڕۆڵی ژن، لە ژیانی کۆمەڵگە دا.

هەربۆیە یەکڕێزی ژنان و پیاوانی پێشکەتوو، بە هەموو جیاوازییە، سیاسی، فەرهەنگی، ئیدئۆلۆژی و بیروبۆچوونەکانی تایبەت بە خۆیان لە ڕەدەی جوغرافیای سیاسی ئێران دا، توانی بیروڕای گشتیی ژنانی جیهانی بەدوادا بێ.

چونکە ئەو ویستە لەڕووی پەسندی ڕێکخراوی مافی مرۆڤە و زۆربەی کۆنڤانسیۆنەکانی مافی مرۆڤ دا، داخوازیەکی ڕەوا و سەردەمیانەیە. هەرچەند دروست نییە ئەو شۆڕشە موتلەق بکەینەوە بە پرسی ژن، سەرەڕای ئەوەی بە شانازییەوە دەڵێم: چەخماغە شۆڕشەکە ژنانە بوو و پێداگریی دەکەم لەسەر ڕۆڵ و کاریگەریی ژن بۆ بەردەوامیان لە خۆپێشاندانەکان لە بەئەنجام گەیاندنی ویستەکانیانە کە بە پێی تەمەنی خەباتی گەلانی ئێران، ئەوە یەکەمین جارە کە مەجالێک دەڕخسێ تا بتوانن کاریگەریی لەسەر داخوازییەکانی نەتەواوەتی، کۆمەڵایەتیی و سیاسییان هەبێ.

شۆڕشی ژینا ئەم ڕاستیەی دەرخست کە ژنان لە کۆماری ئیسلامیدا دەردێکی هاوبەشیشیان هەیە، و بێ جیاوازی نەتەوەیی، ئیتنیکی و مەزهەبی، بەڕێوەچوونی ناپارتایدی جنسییە کە لە یاساکانی شەرع سەرچاوەی گرتووە و لەلایەن ڕێژیمی دەسەڵاتدار لە ئێران بەڕێوە دەچی و هەر بۆیە تا گۆڕینی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی و هاتنە سەرکاری ڕێژیمێکی سێکۆلار و

دێموکراتیک، ئاسۆیەکی ڕوون و گەش بۆ مافی یەکسانی ژن و پیاو بەدەی ناکرێ.

من پێموایە ژنان ئەو هێز و پتانسێلەیان هەیە کە لە هەموو بازنەکانی سیاسی و دپلۆماسی، کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی نەقشیان بەسەر ئەو ڕەوتەدا، زیاتر بێ و ڕەنگدانەوەی هەبێ. پێوبستە پەیامی سێلێبریتی و هونەرمەندەکانی جیهانی، ئەندامانی پارڵمان و بڕیارەکانی دیپلۆماسی و ئابووریی دەرەوە، و لە هەمووان گرینگتر بەردەوامی شێلگیری شەقام و کۆمەڵگە بۆ بە ئامانج گەیاندنی ئەو شۆڕشە، کە تێکۆشان بۆ ئازادی، بەرانبەریی و کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک و یەکسانە، بە جیددی وەربگیرێن.

دەتوانم بڵێم بەخۆشییەوە کۆمەڵگە بەگشتی هەستی بە زەروورەتی ئەو ئاڵۆگۆڕە کردەوە کە دەبێ لە ئێران بێتە ئاراوە. ژنان لەو کۆمەڵگەیەدا و بەتایبەتی لەو شۆڕشە دا، سوکان بەدەستن و ڕۆڵی سەرەکیی دەگێڕن و بوێرانە سەرەڕای هەموو هەزینە قورسەکان کە تا ئێستا لەو پێناوە دا بەخشیویانە، ماونەتەوە و ڕۆژ بە ڕۆژ بە فۆرم و شێوەی جۆراوجۆر، پەیامی خۆڕاگریی و بەردەوام بوونیان دەگەینن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی یەکێتی ژنانی دێموکرات:

٦ی بانەمەڕی ١٤٠٢ = ٢٦ی ئەپریلی ٢٠٢٣

کردەی بەکۆمەڵ

لە ڕۆژەڤی سیاسیی ئێستای کوردی ڕۆژهەڵاتدا خەباتی چەند ڕەهەندی بەدژی داگیرکەرانی نیشتمان بووە بە کولتووری خەباتگێڕی، ئەم ڕەوتە لە بەردەوامیی خۆیدا پێویستە هێز و لایەنە سیاسی و غەیرە سیاسییەکان و ڕێکخراوە کولتووری، وەرزشی، خوێندکاری و تەنانەت بیزنسمەنەکان لە نێوخۆی وڵات و دیاسپۆرا بەرەو بیرکردنەوە لە لابیگەری هان بدات.

لە کەس شاراوە نییە کە لابیگەری بۆ ئیمەی کورد بە مانای هێزێکی کاریگەرە بۆ ناساندن و چەسپاندنی ویستێکی بەحەق و ڕەوا کە لە ئارادایە و حاشای لێدەکرێت. ئەم ویستە لە دوو حاڵەتی سەرەکیدا مانا دەبەخشێ و ماتریالی واقعی خۆی دەردەخا و هەوڵی ناساندن و هەروەها هەوڵی بە قەناعەت گەیاندن دەدات.

یەکەم ڕەهەند دەتوانێت ڕوو بە یاسای سیستمی دەوڵەتێک بێت کە بەهەموو شێوە هەوڵ دەدا گۆڕانکاری بێنێتە ئاراوە بۆ چەسپاندنی ویستی پرسێک، ئەگەر ئەو ویستە ڕاستەوخۆ نەتوانێ سیستمی داخراوی ناوەندەکان بە قەناعەت بگەینێت، لە حاڵەتی دووهەم ناڕاستەوخۆ دەتوانێت بە ڕەهەندەکانی جۆراوجۆر، ویست و ئامانجەکانی خۆی بە شێوەیەکی بەربڵاوتر پراکتیزە بکات بۆ ئامانجێکی دیاریکراو؛ بۆ نموونە ماف و ویستی کورد. هەروەک ئاشکرایە کورد سەرەڕای هەموو هەوڵێک و قوربانیدانێک چ لە ڕابردوو و چ لە ئێستادا لەپێناو مافەکانی، بەڵام نەتەوەی باڵادەست و داگیرکەری خاک و نیشتمانەکەی بەهۆی پاوانخوازی و بیری فاشیزمی نەیویستووە دان بەوە دابنێت کە کورد نەتەوەیە و مافی دیاریکردنی

چارەنووس و حوکمکردن لەسەر خاک و ولاتی خۆی هەیە. کە وایە پێویستە ناڕاستەوخۆ لە بەستێنەکانی تر و لە بازنەی فراوانتر لە دەرەوەی ولات لە دیاسپۆرا هەوڵی جیدی بدات بۆ ناساندن و بەرجەستەنواندنی شوناسی نەتەوەیی خۆی. دیارە لە ڕابردوودا تێکۆشەرانی کورد لە فۆرم و نۆرمی جیاواز لە قۆناغ و بارودۆخەکاندا، پرسی نەتەوەییان لە دیاسپۆرادا وەگەڕ خستووە و کاریان بۆ کردوە، بەڵام لە هەلومەرجی ئێستادا کورد پێویستی بە لۆبیگەرییەکی بەهێز هەیە لە گشت زەمینە و ڕەهەندەکاندا کە بتوانێت ئەو پەیوەندییانە بەهێزتر بکات و پتەوبوون و بەهێزبوونەکەش لە یەکڕیزی و گوتاری هاوبەش مانا پەیدا دەکات.

لە کۆمەڵناسیدا باسێکی گرینگ هەیە بە ناوی "کردەی بەکۆمەڵ (Collective Action" و کۆمەڵێک تیۆری لەم پێوەندییەدا هاتوونەتە ئاراوە. لەم تیۆرییانەدا هەندێک ئینديکس (پێوەر) وەک هاندەر، پاڵنەر و بنەما بۆ پێکهاتنی کردەی بەکۆمەڵ باس کراوە کە یەکێک لەوان شوناسە. ئەم تیوررییە باس لەوە دەکات کە شوناسی هاوبەش و دەرک و تێگەیشتنێکی هاوبەش لە شوناس دەبێتە پاڵنەر بۆ کردەی بەکۆمەڵ و پێویستە ئەم شوناسە بەکۆمەڵە لە کورددا بەهێزتر بکرێت، چونکی لە ئاستی کوردستانی گەورەدا کردەی بەکۆمەڵ بە قازانج یا لهپێناو چارەنووسی هاوبەشدا نابیندرێ. شۆڕشی ژینا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چەندیوچۆنیی کاردانەوەکان لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکرێ نموونەیەک بن بۆ ئەوەی بڵێین لەو پێوەندییەدا لە ئاست هزری نەتەوەیی، لێکۆڵینەوەی مەعریفەتی، پلاندانان، بەمێدیایی‌کردن و هاوکاریی بەکۆمەڵ ڕەخنەمان لەسەرە. یان بە ڕوویەکی دیکەدا ئەگەرچی شوناسخوازی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتدا بەهێزترە، بەڵام لە ئاستی کوردستانی گەورەدا هێشتا نەگەیشتووینەتە قۆناغی وێژمان و شوناسی هاوبەش.

لەسەر ئەو ئەساسەش کورد بەتایبەت لە تاراوگە و لە دیسکۆرسی دیاسپۆرادا پێویستە زۆر هەماهەنگتر لە پێشوو لە گشت بوارەکانی ئابووری، فەرهەنگی و کولتووری، و هەروەها لە سیاسەت و دیپلۆماسی و لە هەمووی ئەم بەستینانەدا ژیرانەتر بە لەبەرچاوگرتنی کەرەسەکانی زانستی، تکنۆلۆژی و مێدیایی پێوەندییەکانی پەرە پێ بدات. چالاکی لە بواری کولتووریدا یەک لەو میکانیزمانەیە کە دەتوانێت لە لۆبیگەریدا ڕۆلی باشی هەبێت و مودیرییەتی ئەم بەشە دەکرێ لەلایەن دامەزراوەکانی وەک ڕەوەندی کوردی، فیدراسیۆنەکانی کوردی، ئەنجومەنە ئەدەبی و هونەرییەکان، ڕێکخراوەکانی لاوان و ژنان لە دیاسپۆرا وەک پردی پێوەندی نێومانێ کورد و کۆمەڵگەی دەرەوە بکرێت. لە تەنیشت کار و پێوەندیی سیاسیی حیزبە سیاسییەکاندا ئەم ڕێکخراوانە و نوخبە سیاسییەکانی کورد لە دەرەوەی حیزبەکانیش لە مەداریکی بێلایەنی چالاکیی کولتووری و دیپلۆماسیدا دەتوانن بەنۆرەی خۆیان نوێنەرایەتیی ئەو شوناسخوازی و کاری بەکۆمەڵە بکەن. کارەساتەکانی وەک ژێنۆسایدی کورد، بۆمبارانی شیمیایی، ئەنفال، پرسی پەنابەری، خەبات و مافخوازیی کورد لە بەشە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، جێگرتنی کورد لە بەرەی دژی تێرۆریزم وەک ئەوەی لە دژی داعش و لە ڕووداوەکانی وەک شەنگال و کۆبانی بیندران و تیشکخستنە سەر کولتووری ئاشتی و تۆلێرانس و بایەخەکانی شۆڕشی ژینا و لە درێژەی ئەدا حەماسە نەورۆزی

ئەمسالّی ڕۆژهەڵات هەموویان دەتوانن دەستمایەی ئەو خەبات و کاری بەکۆمەڵ بۆ پێوەندی و دیپلۆماسی و کارکردی دیاسپۆرا بن.

گرینگ ئەوەیە ئەم پرۆسەیە کاتیک دێتە دی لە هەموو ڕەهەندەکان و بەستێنەکان و هەموو حیزب و ڕێکخراوەکان پێکەوە یەکدەنگ و یەکگر کاری لابیگەری بە گوتاری هاوبەش بۆ وەدیهاتنی ویست و داخوازی نەتەوایەتیمان بکەین. ئەوەش ئەرکێکی قورسی نیشتمانی دەخاتە سەر شانی هەموومان کە بە دەربازبوون لە بەرژەوەندییە تەسکە حیزبی و ڕێکخراوەییەکان ڕێگا بۆ دەستبەری بەرژەوندییە گشتییەکان خۆش بکەین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا:

٢٠ی خاکەلێوەی ٢٧٢٤ = ٨ی ئەپریلی ٢٠٢٤

پەردەلادان لەسەر خوێناویترین جەنایەت لە میژووی کوردیدا

تیرۆر بە شێوەیەکی گشتی بە بەکارهێنانی توندوتیژی و ترس بۆ مەبەستی سیاسی، ئایدۆلۆژی یان ئایینی پێناسە دەکرێت، هەرچەند تیرۆر و تیرۆریزم لە ڕوانگەی یاسای نێودەوڵەتییەوە بابەتێکی ئالۆزە بەلام ئەم چەمکە لە چەندین بەڵگەنامەی نێودەوڵەتیدا وەک بڕیارەکانی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیەکگرتووەکان و پەیماننامەکانی پەیوەندیدار پێناسەی تایبەت بەو دەستەواژەیە کراوە، بۆ نمونە لە روانگەی مافی مرۆڤ،..

تیرۆر پێشێلکردنی مافە بنەڕەتییەکانی مرۆڤە، لە ڕووی نێودەوڵەتیشەوە ئاماژە بەوە کراوە کە حکوومەتەکان بەرپرسیارن لە پاراستنی هاوواڵتیانیان لە تیرۆر و ئەرکدار کراون بۆ گرتنەبەری ڕێوشوێنی گونجاو لە ڕێگری کردن و بەرەنگاربوونەوە بە تیرۆریزم.

حکومەتەکانی هاوپەیمان ناچارن لە ڕێگەی هاوکاریی نێودەوڵەتییەوە بەرەنگاری تیرۆر ببنەوە، پێویستە لە ڕێگەی یاسا نێوخۆییەکان، زانیاری بگیەنن بە دادگاییکردنی تیرۆریستان و ڕێگری بکەن لە دارایی مالی و، کۆنترۆڵی ئەو گروپ و ناوەندانەی گومانیان لەسەر بێت ئەو ڕەوتە دەتوانێت یارمەتیدەری ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان ببێت بۆ سزای ئەو وڵاتانە یان ئەو تیم و کەسانەی کە پەیوەندییان بە تیرۆریزمەوە هەیە.

یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی ڕووبەڕووبوونەوەی تیرۆریزم سووربوون لە ڕێککەوتنی نێودەوڵەتی لەسەر پێناسەی تیرۆر و ناسینەوەی تیرۆریستانە، هەروەک ئاماژەمان پێدا.

بە شێوەیەکی گشتی، بەرەنگاربوونەوەی تیرۆریزم پێویستی بە هەماهەنگی نێودەوڵەتی هەیە، بەهێزکردنی یاسا و دامەزراوە ناوخۆییەکانی ئەمنییەتی لەنێوان وڵاتاندا دەتوانێت ڕۆڵی کاریگەر بگێڕێت،..

تیرۆری دکتۆر قاسملو کە یەکێکە لە هەستیارترین و ئاڵۆزترین کەیسەکان لە مێژووی هاوچەرخی ئێران و ئوروپادا بووە و ئەم کردەوە تیرۆریستییە کاردانەوەیەکی خراپی لە ڕووی سیاسی و یاساییەوە، هەروەها لە ڕوانگەی دیپلۆماسیشەوە تاحدودێک لێکەوتەوە، بەداخەوە بێدەنگی حکومەتی ئەوکاتی ئوتریش لە کەیسی تیرۆری د. قاسملو و هاوڕێیانی نەتواندرا، عامیلانی ئەم جینایەتە بە سزای نێودەوڵەتی بگەن..

هۆکاری بێدەنگی و داخستنی پەروەندەی تیرۆرکردنی دکتور قاسملوو، سات و سەودای ئابووری بەگشتی و، بەتایبەت فرۆشتنی چەکی قەدەغەکراوی شیمیایی هەروەها بارمتە کرانی چەندین کەس لە هاوولاتیانی ئوتریشی بوو، کە دەیتوانی بە جۆرێک کۆمەک بکا بە بالانسی کێشەکانی مابەینی ئێران و ئوتریش، لەو ڕاستایەش دا دیپلۆماتکارەکانی ئەم دوو وڵاتە توانیان بەبێ لەبەرچاوگرتنی یاسای نێودەوڵەتی پرۆسەی داخستنی پەروەندەی تیرۆری شەهید د.قاسملوو ئەو کات بەئەنجام بگێنن، هەرگیز ڕێگە نەدرا لێکۆڵینەوە لە کەیسێک کە تیایدا حکومەتێکی بیانی بە کوشتنی یەکێک لە ڕکابەرەکانی لەسەر خاکی وڵاتێکی دیکە تۆمەتبار بکرێت، کە بێگومان دەیتوانی چەندین ئاڵۆزی و کێشەی دیپلۆماسی لەگەڵ خۆیدا هەڵبگرێت ئەو کات حکومەتی ئوتریش ناچاردەبوو فشارە نێودەوڵەتییەکان و، پەیوەندییە دیپلۆماسییەکانی لەگەڵ ئێراندا هاوسەنگ کاتەوە، لەوحالەتانەدا سروشتی بوو، نە حکومەتی ئوتریش نەحکومەتی ئێران هاوکاری پێویستیان لەبارەی لێکۆڵینەوەی ئەم کەیسەوە دابین نەکرد لەلایەک، لەلایەکی دیکە موسەممەم نەبوون و پەیگیر نەبوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە چەند هۆکارێکی یاسایی، نەبوونی بەڵگەی پێویست مەجال بۆ دیپلۆماتکارانی هەر دوو وڵات ڕەخسا بۆ پێشکەشکردنی بەڵگەنامە و زانیاری پێویست بۆ ڕادەستکردنی گومانلێکراوەکان بە باوەشی ئێرانی تیرۆریستپەروەر، پەروەندەی تیرۆری قۆیەن داخراو ماوە.

داخستنی کەیسی تیرۆری دکتۆر قاسملو نموونەیەکە لە ئاڵۆزییە یاسایی و سیاسییەکانی کەیسەکانی تیرۆری نێودەوڵەتی. ڕووداوەکە نیشانی دا کە چۆن کێشە سیاسی و دیپلۆماسییەکان دەتوانن کاریگەری لەسەر بەدواداچوون و بەڕێوەبردنی عەدالەت وادڵپەروەری هەبێت. سەرەڕای داخستنی ڕەسمی کەیسەکە، ئەم کێشەیە لە یاد و مێژووی هاوچەرخدا دەمێنێتەوە، دوای تێپەڕ بوونی ٣٥سال بەسەر ئەم جینایەتە نێودەوڵەتییە دەر حەق گەلی کورد، یاساناسانی کورد شیلگیرانە لە هەوڵی بەدواداچوونی ئەم بێ عەدالەتییە دان، ئەوان پییان وایە لە ڕوانگەی یاسایی و سیاسییەوە، دەکرێت کەیسی تیرۆرکردنی دکتور قاسملو دووبارە بکرێتەوە، بەڵام ئەمە پشت دەبەستێت بە بارودۆخ و فاکتەری جۆراوجۆر.ئەگەر بەڵگەی نوێ پێشکەش بکرێت کە یارمەتیدەر بێت بۆ ڕوونکردنەوەی ڕەهەندەکانی ئەم تیرۆرە، لەوانەیە کەیسەکە دووبارە بکرێتەوە،

بەڵگەنامەی نوێی، ئەو زانیارییانەی لە سەرچاوە هەواڵگرییەکان وەدەست هاتوون، یان فشاری سیاسی و دیپلۆماسی لەلایەن وڵاتان و ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکانەوە لەسەر یەک هەمووی ئەم بابەتانە دەتوانێت ڕۆڵێکی گرینگ ببینێت لە دووبارە کردنەوەی کەیسەکەدا. بۆ نموونە، پەرلەمانەکان، ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ، یان نەتەوە یەکگرتووەکان دەتوانن داوای کردنەوەی کەیسەکە بکەن و فشار بخەنە سەر حکومەتەکان،

هەروەها گۆڕانکارییە سیاسییەکانی ناو ئەو وڵاتانەی کە بەشدارن لە کەیسەکەدا دەتوانێت یارمەتیدەر بێت بۆ دووبارە کردنەوەی کەیسەکە. بۆ نموونە، گۆڕانکاری لە حکومەتەکانی ئوتریش و ئێران، کردنەوەی کەیسی تیرۆرکردنی دکتور قاسملو پێویستی بە هەماهەنگی یاسایی، سیاسی و دیپلۆماسی هەیە. بە ڕەچاوکردنی گرینگی ئەم حاڵەتە، پشتیوانی کوردانی دیاسپۆرا بۆ فشاری بەردەوام لەلایەن کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ دەتوانێت ڕۆڵێکی گرنگ ببینێت لە بەرەوپێشبردنی ئەم پرۆسەیەدا.

بەو هیوایەی هەول و هیمەتی ئەو پسپۆرانەی کە لە بواری یاسایی نێودەوڵەتیەوە بۆ بەدواداچوونی کەیسی تروورری شەهید دکتور قاسملوو لە جەریان دان بە پشتگیری هەموو لایەک بە ئەنجامی حەقخوازانە و دادپەروەریانەی خۆی بگات.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٥ی گەلاوێژی ١٤٠٣ = ٢٦ جوولای ٢٠٢٤

٢٥ی نۆڤەمبر و ئەرکی ژنان

هەروەک ئاگەدارن مێژووی ٢٥ی نۆڤەمبر دەگەڕێتەوە بۆ مەرگی سێ خوشکی خەباتکاری سیاسی کە زیاتر لە ٦٠ سال لەمەوپێش دژبە سیستمی کۆماری دۆمێنیکۆ بوون، دوای سێ مانگ لە بەندیخانە دەکەونە ژێر ئازار و ئەشکەنجە، دەبنە قوربانی ویست و ئامانجەکانیان.

٢١ سالّ دوای ئەو ڕووداوە لەشاری بۆگۆتا پێتەختی کۆلۆمبیا لە کۆبوونەوەیەکی نارەزایەتی بەربەرین بە بەشداری چالاکوانانی مافی ژن، پێشنیار دەکرێت کە ڕۆژی ٢٥ی نۆڤەمبر بۆ ڕێز لە خەباتی ئەم سێ خوشکە خەباتکارە بۆ سەرنجڕاکێشانی بیروڕای گشتیی بەمەبەستی بەرەنگاربوونەوە بە تۆندوتیژی دژ بەژن، دیاری بکرێت. لە سالّی ١٩٩٩ ئەم پێشنیارە لە نەتەوەیەکگرتووەکان بەفەرمی دەناسرێت. دوای سالّێک ئەنجوومەنی تەناهی لە ژێر ناوی (ژن، ئاشتی، ئەمنییەت) کە هێلّی سەرەکی بڕیارنامەی ١٣٢٥ بوو، پەسند کراو لەو بڕیارنامەیەدا هەر چەشنە تۆندوتیژییەک بەرامبەر بە ژن ڕووبەڕووی یاسا و لێپرسینەوە ببێتەوە.

بەپێی پێناسەی نەتەوە یەکگرتووەکانیش هەرچەشنە تۆندوتیژیی، ئازار و بێحورمەتییەک بە ژن، لەڕووی جەستەیی، جنسی، ڕەوانی و دەروونی، دەچێتە خانەی تۆندوتیژییەوە، زیاتر لە ٢٠ سالّ لەو بڕیارە تێپەڕ دەبێت. ئەگەر چاوخشاندنێک بە ئاماری سالانەی ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ بەتایبەت ڕێکخراوەکانی داکۆکی لە مافی ژن بدەینەوە،

دەبینین کە تونـدوتیژی لە گشـت ولاتـانی جیهـان کەم یـان زۆر دژ بەژن بـوونی هەیە کە وایە ئەم کـردەوە نامرۆڤـانەیە تایبەت بە ولاتێک، ناوچەیەکی دیاریکراو نییە. ئەم کردەوانە لەگەڵ مرۆڤایەتی دەژین واتە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بەڕەوانی مرۆڤەکـان بە کەشـی ژیـنگە و کولتـوور و نەریتـی خـۆجێی هەیە. دەکـرێ بڵێـین ڕێـژەی تونـدوتیژی دژی ژن لە ولاتـانی پێشکەوتوو، دێموکراتیک و ولاتـانی دواکەوتـوو و غەیـرە دێموکراتیـک وەک یەک بەراورد ناکرێت. بـۆ نمـوونە ولاتێکی وەک فینلاند کە بنەمای دارێژراوە لەسەر سیستمی سۆسیالیستی و دێموکراتیک یا مافی وەکیەک، ئەو ولاتە بەپێی سەرچاوەیەکی فەرمـی لەسـاڵی ٢٠١٦ کە لە ناوەنـدێکی ئەوروپاییـدا کـراوە. ٤٧٪ی ژنـانی ئەو ولاتە ڕووبەڕووی تونـدوتیژی بـوونەتەوە بەڵام جیاوازییەکە لەوەدایە لە ولاتانی پێشکەوتوو، یاساو سیستمی حکوومەتی لە کانانێکانی جۆراوجـۆر بـۆ دابینکـردن و پەرەپێـدان بە ئاسایشـی گشـتیی و ئەمنییەتـی تاکەکـانی کـۆمەڵگە و بنبڕکردنـی کـردەوەی تونـدوتیژی، بەدەیـان ناوەنـدی زانستی، پەروەردەیی، دەروونناسی بـۆ ڕاهێنـان و پەروەردەی خەڵـک دابینکـردووە. بەتـایبەت بـۆ ئەو کەسـانەی تونـدوتیژی دەخولقێنن لە کۆمەڵگەدا، سیستەمی حکوومەتی هەمووی ئەو کـردەوانەی کە دەبێتە مایەی بێبەنـدوباری و تونـدوتیژی، بە بەرنامەڕێژی و پڕۆژەی گونجاو لە هەوڵی چارەسـەرکردنیاندا هەن وهەوڵ دەدەن کیشـەکانی کـۆمەڵایەتی بەڕێژەیەکـی کەمتر بگەیەنن بەڵام پێچەوانەکەی لە ولاتانی دواکەوتـوو، سیستەمەکان، دیکتـاتۆرن، کۆنەپەرەسـتن بەتـایبەت لە ئێـران یاسـای حکـوومەتی مەزهەبـی، سـەرەکیترین هۆکـاری کێشـەکانی کـۆمەڵایەتین. رژێمێـک کە بۆداسـەپاندنی بەردەوامـی نیـزامەکەی بەرژەوەندی گشتی ولاتـی بەهەمـوو شێوە فیدای سـەرەڕۆیی و سەرکێشیەکانی کردووە بەجۆرێـک یـارمەتیـدەرن بـۆ کێشـەکانی کومەڵایەتی هەروەها یاسای ئەم نیزامە بەهۆکاری نافەرمانی لە بەرانبەر یاسای پەسەندکراوی نەتەوە یەکگرتوەکـان، خـۆی بـووەتە خـولقێنەری قەیـران، لەکـۆمەڵگەدا خەڵـک لەوپەڕی بێکـاری و هەژاریـیدا ژیـان بەسـەر دەبـات. ئەمە خـۆی هۆکـاری کێشـەکانی کـۆمەڵایەتی لێکەوتـووەتەوە، سـەرەڕای ئەمـانە خەڵـک زۆرجـار نەخـوازراو لە کەشـێکی داخـراو و ژەهراوییـدا لە سیستمێکی دیکتاتۆری ئیسلامی ولە فەرهەنگ و کولتووری داسەپاوی ئەم هێژمۆنییەدا گیردەکات. لە واقعیدا ژیـانی ئاسـایی، سیاسـی، ئـابووری، کولتـووری و ئاسایشـی گشـتیی ئەم خەڵـکە دەستیبەسـەردا گیـراوە، نیزامێـک کە بـۆ بەرژەوەنـدی لە دەستکەوتەکانی مافی مرۆڤ پێشیل دەکـات نـادموکراتیکە و نـامۆیە لەگەڵ یەکسـانی و مـافی وەکیەک. بـۆیە ئەم حکوومەتە ڕێـز لە ٢٥ی نـۆڤەمبر ڕۆژی جیهـانی دژی تونـدوتیژی بە ژنـان ناگرێت و بەفەرمی ناناسێت. خەڵـک نە لە کـۆمەڵگە نە لە چوارچێوەی بنەماڵەدا ئەمنییەت و ئاسایشیان بەهیچ جۆر پارێزراو نییە و ژیانیان پڕە لە دەغدەغەی دەروونی و دڵەڕاوکێ، تاکی کۆمەڵگە لەبواری، ئیتنیکی، ئایینی، ناوچەیی، ڕەگەزی. سەرقاڵی دووچاوگی و بێحورمەتین ئەم ڕاستیانە کە باڵیـان بەسـەر بـواری ڕۆحـی و ڕەوانـی تاکەکـانی کۆمەڵگاکەماندا کێشـاوە. سـەرەڕای بـوونی هەمـووی ئەم لەمپەرانە بەخۆشـییەوە دەبێنین، ڕادەی خوێندەواری وزانیاری لاوەکـانی کـوڕ و کچەکـانی نیشـتیمانەکەمان بەرەو هەڵکشـان و گەشەکردنە بە فەهمـی سـەردەمیانە، ئـێمەی ژنـیش هەسـت بەم زەرورەتـانە دەکەیـن کە بتـوانین بەرەو بنیاتنـانەوەی کـۆمەڵگەیەکی دادپەروەر و یەکسانیخواز هەنگاو بنێنەوە. چالاکوانان چ لە کوردستان و چ لە دەرەوەی وڵات بۆ بنبڕکردنی هەرچەشنە زوڵم و ستەمێک، هەرشێوە تـوندوتیژییەک کە لەبەرامبەر ژنـاندا دەکرێت. بە هەر ڕێگەیەک کە بۆمان مومکینە دەبێ هەوڵ بـدەین کاریگەریمـان

هەبێت بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانمان لە راستای پرسی گشتیی و ویست و داخوازییەکانمان، پێویستە ژنی کورد هەنگاوەگان خێراتر بکاتەوە بۆ ئەوەی کە لە ژیانی رابردوودا دەربازبێت و وریاتر پێی بنێتە سەردەمی نوێ. ئەگەرچی ژنانی کۆمەڵگەکەمان بەرەوڕووی گیروگرفتی یاسای نیزامی مەزهەبی حکوومەتی ئێرانن کە بەداخەوە زۆربەی ژنان نەیانتوانیوە توانا وهێزی کارامەیی خۆیان بناسێنن و لە بواره گرنگەکانی وڵات و نیشتیماندا شانبەشانی پیاوان ڕۆڵی بنەمایی بگێڕێت و شوێندانەریان هەبێت بەڵام دەبێ بزانین سەرەڕای بەبوونی بەربەستەکانی کولتووری و یاسایی شەوە کەم نین ژنانی چالاک و خەباتگێڕ، خوێندەوار و ڕووناکبیر، ئەدیب و شاعیر، ڕۆژنامەنوس و میدیاکار.

ژنان لە کەشی داخراوی سەرکوتگەری مەزهەبی، ڕێژەیان لە مەیدانی نارەزایەتی، خۆپێشاندانەکان، دیار و بەرچاون، لە ڕیزی حیزبەکان و ڕێکخراوەکاندا چالاکن. دیارە ئەو ڕێژەیە بە لەبەرچاوگرتنی دانیشتووان کە ژن نیوەی کۆمەڵگە پێک دێنێت زۆر کەمە کە بتوانێت کاریگەریی باشی بەسەر پرسی گشتیی و بەتایبەت پرسی ژن دابنێت. بەبڕوای من ژنانی چالاکی کورد پێویستە لە ڕەهەندەکانی جۆراوجۆرخۆپێبگەیەنێت و لە زانستی نوێ، لەکەرەستەکانی تەکنۆلۆژیا دەبێ بەهەر شێوەیەک کە بۆمان بکرێت کاریگەریی راستەوخۆ و ناڕاستەوخۆمان بەسەر پەروەردەو ڕاهێنانی تاکی کۆمەڵگە هەبێت تا بتوانین ڕێژەی ژنانی نێوخۆ و دەرەوەی وڵات ئەرکدار بکەین بۆ بەشداریی هەرچی زیاتری ئەوان لە گۆڕەپانی خەبات لەپێناو ئاڵوگۆڕ، چاکسازی و ریفۆرمی گشتیی خۆمان ببینینەوە. بێگومان ئەرکی قورستر دەکەوێتە سەرشانی ڕێکخراوەکان، بژاردە و نوخبەی ژنی ڕووناکبیر و پیاوانی یەکسانیخواز و دێموکراتی نیشتیمانەکەمان، کۆڕوکۆبوونەوەی سیاسی، زانستی، کۆمەڵایەتی دەبێ پێک بێنن هەتا لۆژیکی دیالۆگ و ڕۆشنگەرییەکان بتوانێت ڕەفتاری تاکی کۆمەڵ بەنیسبەت پرسی ژن، ماف و ویستی ژنان بەشێوەی سەردەمیانە بێنێتەئاراوەو کاریگەریی ئەرێنی بۆ کۆمەڵگاکەمان هەبێت.

هەر لەو سۆنگەوە ڕێکخراوەکان، چالاکوانانی پرسی ژن پێویستە گرینگی پەیامی ئەم ڕۆژە پیرۆزە، بە بیروڕای گشتیی کۆمەڵگەی خۆمان بگەیەنین هەروەها وەک بایەخێکی بنەمایی لەنێو پلاندا بەشێوەی جۆراوجۆر یارمەتیدەر بن لە بنبڕکردن یان کەمکردنی ئەم کردەوە نامرۆڤانەیە کە دژی ژنان لەئارادایە، ئەگەرچی توانا و ڕەنگ و دەنگی ئێمەی ژنان لە ڕابردوو تا ئێستا، ڕاستەوخۆ نەیانتوانیوە وەک پێداویستییەکی هەقیقی و واقعبینانە، ئەساسنامە و بەندەکانی دەستووری ئێران بگۆڕێت بەڵام ناڕاستەوخۆ ڕێکخراوەکانی ژنان بەتایبەتی یەکێتیی ژنانی دێموکرات لە تریبونەکانی جۆراوجۆر لە کەنالی سیاسی، کۆمەڵایەتی و کولتووریدا، بە کۆڕ و کۆبوونەوەی پەیوەندیدار لەسەر ئەم هەڵسوکەوتە ناحەزانە کە بەرانبەربە ژن دەکرێت، بەمیدیایی کردووە بەدەیان پسپۆرو شارەزای دەعوەت داوەوە تا زیان و خەساری ئەم کردەوانە لە گشت بوارەکاندا بناسێنێت، تا تاکی نێو کۆمەڵگە ئاگەداری ئەم دواکەوتوویی بکات کە چەندە دەتوانێت لە دژ بەرژەوەندییەکانی ئاسایشی و ئەمنییەتی وڵاتدا بێت و بەربەست دابنیت بۆ ئازادی یان بەپێچەوانەکەی چەندە کاریگەری نەرێنی لەسەرپێوەرەکانی بنەمای دیموکراتیزەبوونی وڵاتدا دەبێت. ئێمە مانان پەیامی ئەم ڕۆژە بۆ بەرەنگاربوونەوە بەسەر هەر

چەشنە ئازار و تونـدوتیژییەک بەرانـبەر بە ژن و پرسـی ژن بەرز دەنـرخێنێن و بـۆ جێگیربـوونی یەکسـانیی کـۆمەڵایەتی پێشوازیی و پێشتگیری لە میکانیزمی گونجاو دەکەین.

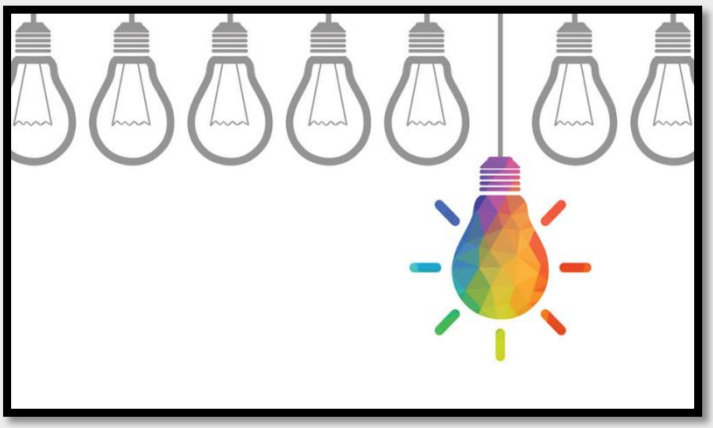
بەوهیوایە هەموولایەکمان بەرپرسانە بەوردبینیەوە خەسارەکانی ڕابردوو بێنینە بەرباس و شیانبکەینەوە تا لەو پێناوەوە بە خوێندنەوەیەکی پێشکەوتووانەوە هەوڵ بدەین بەرەوداهاتوویەکی گەش و ڕووناک تا نەسلی نوێ، لەبەرانبەر پاراستنی بەهاکانی نیشتیمانی و وڵاتپارێزی و وڵات خۆشەویستیدا، لە تاڵاوی کێشەکانی داسەپاوی دابونەریتی کۆندا قەتیس نەبێ و ئەزموونە تاڵەکان دووپات نەکاتەوە.

بەلکو هەموو توانا و وزەکان بەبێ جیاوازیی لە پێناوی دروستکردنی متمانە، خزمەت و خزمەتگوزاریی بە یەکتر و ئاوەدانی نیشتیمانەکەماندا بێت.

سەرچاوە ماڵپەڕی: یەکێتی ژنانی دێموکرات

٨ی بەفرانبازی ١٤٠٣ = ٢٨ی دێسەمبەری ٢٠٢٤

هێزی نوخبە: توانایەکی کاریگەر، بەربڵاو و شوێندانەر

بە گشتی، مرۆڤ لە هەر کۆمەڵگەیەکدا، بە هەموو چین و تووێژەکانیەوە، ڕۆڵێکی چالاکی هەیە لە بەڕێوەبردنی ژیانی ڕۆژانە و پەرەپێدانی ئاوەدانی کۆمەڵگە و نیشتمان. ئەم چالاکییانە پەیوەندی بە تواناکان، وزە و هەستەکانیانەوە هەیە، کە لە بوارگەلی کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئابووریەوە کاریگەرییان دەبێت بۆ دابینکردنی بژێوی ژیان، ئاسوودەیی، بەختەوەری و سەروەری گشتی. هەروەها، لە سەردەمی ئێستادا بەشێکی بەرچاو لە مرۆڤەکان خوێندەوارن و کاتەکانیان بۆ خوێندنەوە، تووێژینەوە، شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی کێشە و ئاڵۆزییەکان تەرخان دەکەن. ئەوان بە وردی پرسیار دەکەن، ڕەخنە دەگرن و وڵام و ڕوونکردنەوەی قووڵ سەبارەت بە بابەتەکان پێشکەش دەکەن. ئەمە تایبەتمەندییەکی گرنگ و سەرەکییە بۆ ئەوەی کۆمەڵگە نەبێتە قوربانیی تێڕوانینی تاکلایەنی یان تەنیا تووێژێکی کۆمەڵگە، بەڵکوو دەبێتە شوێنێک بۆ یەکگرتوویی و گۆڕینەوەی بیروڕای جیاواز لەسەر کێشەکان.

مرۆڤی هەڵکەوتە جیا لەوەیکە دەبێ شارەزایی بەسەر زانستەکاندا هەبێ و وێڕای خوێندنەوە ڕاڤە بکا و ڕەخنە بگرێ دەکرێ هەڵگری ڕەوشتە جوانەکانی مرۆڤایەتیش بێت ئەوەیکە ئەفلاتۆن پێی دەڵێ "فەزیلەتی ئینسانی". لێرەدایە بوونی ئاسایش و تەناهی گونجاویش بۆ پیشکەوتنی زیاتر دەردەکەوێ. لە وڵاتانی پێشکەوتوودا، کۆمەڵگەی سیاسی بە هانای کۆمەڵگەی مەدەنییەوە دێ و بەستێنی لەباری بۆ گەشە و چالاکی و کار کردن ئامادە دەکات، ئەوان لە ڕێگەی دامەزراوە و ناوەند و بەرنامەی ماددی و مەعنەوییەوە پشتیوانی لە کەسانی کارامە و دەستەبژێر دەکەن. دەسەڵات بۆ قازانجی خۆیشی بێ پێشوازی و پشتیوانی لە ڕووناکبیران و داخوازییەکانی نوخبەکانیان دەکات و بەرهەمی فیکری و زانستییان لە هەموو بوارەکانەوە لێ وەردەگرن و چیان پیویست بێ بۆیان دابین دەکەن.

کێشەی نەبوونی ناوەند و سەرچاوە بۆ نوخبەکان

بەداخەوە، لە نەبوونی دەوڵەتێکی سەربەخۆی کوردیدا، ئەم خزمەتگوزارییانە یان ئەو سیاسەتانەی بڕەو بە گەشەی زانستی و مرۆیی دەدەن، لەو ووڵاتانەی کوردیان بەسەر دابەش کراوە یان بوونی نیە یان لەبەر هەڵاواردن بەشیان ناکات، بە شێوەیەکی گشتی لەم بەشەشدا نادادپەروەری هەستی پێ دەکرێ، تەنانەت لە هەندێک حاڵەتدا نەک هەر ڕێگایان بۆ ناکەنەوە بەڵکوو دەبنە لەمپەر و گرفتیان بۆ ساز دەکەن.

بوونی دامەزراوە یان ناوەند و ژووری فکری، توێژینەوە و ڕێنمایی لە بواری جیاوازەکاندا، بەدڵنیاییەوە دەبێتە پشتوپەنا و وێستگەیەکی ڕاست و ئامادە بۆ نوخبەکان. ئەگە ئەو ناوەندە بواریکی بۆ بڕەخسێنرێت، ڕۆڵ و بەرپرسیارێتی نوخبەکان لە پاراستنی نیشتمان و کۆمەڵگەدا بەهێزتر دەبێت و بەشداریەکی کاریگەرتر دەکەن. لێرەدایە هەست بەوە دەکرێت کە دەبێ هەرچۆنێک بێ پشتیوانی لە مرۆڤانی بەتوانا، خوێندکار و نوخبەی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکرێت. لە هەمان کاتدا، داگیرکەر بە بەرنامە و بەکارهێنانی هێزی سیستەماتیک، هەوڵی کەمکردنەوەی کاریگەری نوخبە و ئیلیتی نیشتمانی دەدات. ژمارەیەکی زۆر لە کەسانی بەتوانا و زانا بەهۆی فشار و تۆندوتیژی یاسایی و سیاسییەوە لە وڵات و ناوچەکانیان دوورخراونەتەوە یان زیندانی کراون.

چالاکییەکانی نوخبە لە دیاسپۆرا

بەشێک لە نوخبەکان لە دیاسپۆرا (تاراوگە) بە شێوەیەکی جیاواز کار دەکەن و هەوڵ دەدەن بۆ پاراستنی ماف و کەرامەتی مرۆڤ، بە گشتی و بەتایبەتی لە دژی تواندنەوە و پێشێلکردنی مافەکانی نەتەوەیی لە چوارچێوەی ڕێکخراوەکاندا یان بە شێوەی تاکەکەسی، تێکۆشان و چالاکی دەکەن. لە هەلومەرجی ئاڵۆزی ئێستادا، پێویستە ناوەندە سیاسی و حیزبییەکان – بەتایبەتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران – ئەرکی ڕێنمایی و سەرپەرشتیکردنی نوخبە و ئیلیتە بەرز و بڵاوەکانی کورد لە تاراوگە بگرنە ئەستۆ. ئەمە یارمەتیدەر دەبێت بۆ ئەوەی نوخبە و کادری سیاسی بە شێوەیەکی ڕێکخراو و پەیوەندیدار بەیەکەوە گرێ بدرێن و بیروڕا و ئەزموونەکانی توێژینەوەی حزبی و ناحزبی بە باشی هەڵبژێرن و بەکاریان بهێنن.

ئەم هەماهەنگییە دەتوانێت هەر جۆرە کەلێن و کێشەیەک لە نێوان چین و توێژە جیاوازەکان کەم بکاتەوە و ڕۆحی هاوکاری و پشتیوانی لە یەکتر بەهێزتر بکات، بۆ ئەوەی مرۆڤی زانا و بەتوانا کاریگەرییەکی باشتر و گشتگیرتری لە هەموو بوارە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا هەبێت.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا - ٢٤ی خەرمانانی ٢٧٢٥ = ١٦ی سێپتەمبەری ٢٠٢٥

کوردەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا: لە شوناسی کولتوورییەوە هەتا داخوازیی سیاسی و نەتەوەیی

لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، پرسارێکی بەڕواڵەت سادە بەڵام بنەڕەتی هەمیشە لە مێشکی زۆر کەسدا دروست دەبێت: «ئێمە کێین؟» ئەم پرسارە لە ئاستی خێزان و کۆمەڵگەی نێوخۆییدا بەزۆری وڵامێکی ڕوونی هەیە و ئاماژە بە ناسنامەی نەتەوەیی، زمانی و مێژوویی دەکات. بەڵام کاتێک هەر ئەم پرسیارە لە چوارچێوەی پێکهاتە فەرمی و حکوومییەکاندا دەخرێتە ڕوو، لەگەڵ پرسارێکی تردا بەرەوڕوو دەبێتەوە: «ئێوە سەر بە کوێن؟» ئەم دوو ئاستە لە پێناسەکردنی ناسنامە، کە یەکێکیان لە ئەزموونی ژیاوی خەڵکەوە سەرچاوەی گرتووە و ئەوی تریان لەسەر گێڕانەوە فەرمییەکان بونیاد نراوە، لە زۆر بواردا لەگەڵ یەکتر ناگونجێن؛ ئەمەش ڕێک ئەو خاڵەیە کە تێیدا ناسنامەی نەتەوەیی لە چەمکێکی کولتووری تێدەپەڕێت و دەبێتە پرسێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی؛ پرسێک کە دەکرێت ببێتە داخوازییەک بۆ دادپەروەری، یەکسانیی ماف و دانپێدانان.

لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، ناسنامەی نەتەوەیی تەنیا پەیوەندیی بە زمان و مێژووەوە نییە. لێرەدا ناسنامەی نەتەوەیی بە ژیانی ڕاستەقینەی خەڵکەوە گرێ دراوە؛ لەگەڵ دەسەڵات، سنوور، دەوڵەت، ئەمنییەت، شەڕ، ئابووری، پەروەردە، میدیا و تەنانەت لەگەڵ ئەوەی کێ مافی ئەوەی هەیە خۆی پێناسە بکات و کێ ناچارە لەو چوارچێوەیەدا بژی کە کەسانی تر بە

سەریاندا سەپاندووە. هەر بۆیە، کاتێک لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا باس لە ناسنامەی نەتەوەیی دەکەین، لە ڕاستیدا تەنیا باس لە کولتوور و ڕابردوو ناکەین، بەڵکوو باس لە پرسێکی سیاسی و کۆمەڵایەتیی زۆر قووڵ دەکەین.

لەو ناوچەیەدا، ناسنامەی نەتەوەیی بابەتێکی زیندووە؛ بابەتێک کە هەموو ڕۆژێک بە بڕیارەکانی دەوڵەتان، بە گوشارە ناوچەییەکان و بە گۆڕانکارییە جیهانییەکان دووبارە فۆرم دەگرێتەوە. زۆرێک لە دەوڵەتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا هەوڵیان داوە ناسنامەیەکی فەرمی، یەکگرتوو و ناوەندی بونیاد بنێن. ئامانجەکە ئەوە بووە هەموو خەڵک بخرێنە ژێر یەک گێڕانەوەی هاوبەشەوە، بەڵام کێشەکە لێرەدایە واقیعی کۆمەڵایەتیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەرگیز یەکدەست نییە. ئەم ناوچەیە لە نەتەوە، زمان، ئایین، کولتوور و ئەزموونە مێژوویی جیاوازەکان پێکهاتووە. کاتێک ئەم هەمەجۆرییە پشتگوێ دەخرێت، ناسنامەی نەتەوەیی لە هۆکارێکی یەکگرتوویی‌یەوە دەبێتە مەیدانێک بۆ گرژی و ململانێ. واتە لە جیاتی ئەوەی خەڵک هەست بکەن لە بنیاتنانی وڵاتدا پشکیان هەیە، وا هەست دەکەن تەنیا دەبێت خۆیان لەگەڵ "ناوەند"دا بگونجێنن. لە بارودۆخێکی وەهادا، ناسنامەی نەتەوەیی چیتر چەمکێکی کولتووری نییە، بەڵکوو دەبێتە پرسێکی سیاسی، ناڕەزایەتی و هەندێک جار بەرگری و خۆڕاگرییش.

هەروەها ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ناوچەیەکە سنوورەکانی لە زۆر باردا نەک لەسەر بنەمای ویستی نەتەوەکان، بەڵکوو لەسەر بنەمای ڕێککەوتنی هێزە جیهانییەکان، شەڕەکان و دابەشکارییە سیاسییەکان بیچمیان گرتووە. هەر ئەم بابەتە بووەتە هۆی ئەوەی کە زۆرێک لە نەتەوەکان بەسەر چەند وڵاتێکدا دابەش ببن یان بکەونە ژێر سیاسەتەکانی یەکسانسازیی زۆرەملێ (تەعریب و تەفریس و تورکاندن)ەوە. کاتێک نەتەوەیەک لە نێوان چەند دەوڵەتێکدا دابەش دەبێت، سروشتییە کە ناسنامە نەتەوەییەکەی تەنیا لە ئاستی زمان و یادەوەریدا نەمێنێتەوە؛ ئەو کاتە ئەو نەتەوەیە ناچار دەبێت بۆ دەستەبەرکردنی مافە سیاسی، کولتووری، پەروەردەیی و کۆمەڵایەتییەکەی خەبات بکات. هەر لەبەر ئەمەیە کە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، ناسنامەی نەتەوەیی هەمیشە بە پرسی "مانەوە" گرێ دراوە. لێرەدا ناسنامە تەنیا نیشانەی ڕابردوو نییە، بەڵکوو ئامرازێکە بۆ ڕاوەستان لە بەرامبەر سڕینەوەدا.

کوردەکان یەکێکن لە ڕووترین نموونەکانی ئەم ڕاستییە. نەتەوەی کورد بەسەر چوار وڵاتدا دابەش بووە و هەر بەشێکی کەوتووەتە نێو دڵی پێکهاتەیەکی سیاسیی جیاوازەوە. ئەم دابەشبوونە مێژوویی بووەتە هۆی ئەوەی ناسنامەی کوردی تەنیا بابەتێکی کولتووری یان زمانی نەبێت، بەڵکوو ببێتە پرسێکی سیاسیی قووڵ. کوردەکان لە هەر بەشێکدا ژیابێتن، لەگەڵ جۆرێکی جیاواز لە سەرکوت، هەڵاواردن، سنووردارکردن، بێبایەخی یان نکۆڵیکردن لە شوناسی نەتەوەییان بەرەوڕوو بوونەتەوە. بەڵام خاڵە گرنگەکە ئەوەیە کە ئەم سەرکوت و کوشتوبڕە ناسنامەی کوردیی ئەوانی نەفەوتاندووە، بەپێچەوانەوە، لە زۆر باردا ئەوانی بەهێزتر، وشیارتر و سیاسیتر کردووە. چونکە ئەو نەتەوانەی چەندین جار بەرەوڕووی

حاشالێکردن دەبنەوە، وردە وردە فێر دەبن کە پاراستنی زمان و کولتوور بەتەنیا بەس نییە و دەبێت بۆ بینراو بوون لە پێکهاتەی دەسەڵاتیشدا خەبات بکەن.

لە ئێراندا، ئەم پرسە بەتایبەت ڕوون و هەستیارە. کوردەکان لە ئێراندا تەنیا گرووپێکی کولتووری نین، بەڵکوو بەشێکن لە واقیعێکی سیاسیی زۆر گرنگ. لە وڵاتێکدا کە سااڵنێکی زۆر لەسەر بنەمای ناوەندگەرێتیی دەسەڵات و یەکسانکاریی ناسنامەیی بەڕێوە چووە، کوردەکان هەمیشە لە نێوان دوو هێزدا بوون: لە الیەک هەوڵ بۆ پاراستنی زمان، کولتوور، یادەوەریی مێژوویی و ناسنامەی خۆیان، و لە الیەکی ترەوە گوشاری پێکهاتەی ناوەندی بۆ کاڵکردنەوە یان کۆنترۆڵکردنی ئەم ناسنامەیە. مێژووی ئێران دەریدەخات کە ئەم ململانێیە تەنیا هی ئەمڕۆ نییە؛ بەڵکوو لە دەیەکانی ڕابردوودا، لە سەردەمی سەفەوییەکانەوە تا پەهلەوی و دوای شۆڕش، کێشەی ئەم نێوانگیرییەی نێوان «ناسنامەی ئەتنیکی» و «ناسنامەی نەتەوەیی» هەمیشە بوونی هەبووە.

هەر کاتێک لە ئێراندا قەیرانی سیاسی، درز لە دەسەڵات، یان ناڕەزایەتییەکی کۆمەاڵیەتیی بەرفراوان دروست بووە، پرسی کوردیش دووبارە زەق بووەتەوە. ئەمە نیشان دەدات کە ناسنامەی کوردی لە ئێراندا تەنیا هەستێکی نێوخۆیی نییە، بەڵکوو بەشێکە لە گفتوگۆ گەورەکە دەربارەی ئایینده‌ی پێکهاتەی سیاسیی وڵات، جۆری حکوومەت و پێگەی نەتەوە جیاوازەکان لە دەسەڵاتدا. تۆڕێنەوە نوێیەکان لە ئێراندا دەریدەخەن کە هەستی جیاکاری و ناسنامەخوازیی نەتەوەیی لە نێوان کوردەکاندا، بەتایبەت لە ناوچەکانی ڕۆژئاوا و باکووری ڕۆژئاوای وڵات، لە سااڵنی ڕابردوودا چڕتر بووەتەوە و ئەم پرسە چیتر تەنیا بابەتێکی کولتووری نییە، بەڵکوو بووەتە داخوازییەکی سیاسی - کۆمەاڵیەتی.

بەاڵم دەبێت ئەوەش بگوترێت کە ناسنامەی نەتەوەیی لە ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا تەنیا لەنێو جەرگەی گوشارەوە دروست نابێت. ئەم ناسنامەیە لەنێو دڵی ئومێدیشدا فۆرم دەگرێت. هەر کاتێک نەتەوەکان هەست بکەن دەتوانن ئایینده‌یەکی باشتر بۆ خۆیان بنیات بنێن، ناسنامەکەیان لە حاڵەتی تەنیا "بەرگری" دەردەچێت و دەبێتە هێزێکی بونیاتنەر. ئەوکاتە زمان، مێژوو، کولتوور و یادەوەریی بەکۆمەڵ تەنیا ئامرازی وەبیرهێنانەوەی ڕابردوو نین، بەڵکوو دەبنە بنەمایەک بۆ بەدیهێنانی داهاتوو. واتە نەتەوەکان تەنیا نایانەوێت فەرامۆش نەکرێن؛ بەڵکوو دەیانەوێت لە بنیاتنانی ئایینده‌شدا پشکیان هەبێت. ئەمە ڕێک ئەو شوێنەیە کە ناسنامەی نەتەوەیی لە هەستێکی نێوخۆییەوە دەبێتە داخوازییەکی کۆمەاڵیەتی و سیاسی.

بۆ کوردەکان، ئەم بابەتە بایەخێکی زیاتری هەیە. چونکە کوردەکان لە بەشە جیاوازەکانی ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا تەنیا بۆ پاراستنی زمان و کولتووری خۆیان تێ نەکۆشاون؛ بەڵکوو هەمیشە بۆ بینراو بوون، بیستراو بوون و دانپێدانانی فەرمییش

خەباتیان کردووە. ئەم خەباتە بووەتە هۆی ئەوەی کە ناسنامەی کوردی لە زۆر قۆناغدا لە ئاستی ناسنامەیەکی تەنیا کولتووری تێپەڕێت و ببێتە ناسنامەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتیی بەهێز. هەر لەبەر ئەمەیە کە هەر گۆڕانکارییەکی ژێئۆپۆلیتیکی لە ناوچەکەدا، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ کار دەکاتە سەر ناسنامەی کوردی. کاتێک هاوسەنگیی هێز لە ناوچەکەدا دەگۆڕێت، کاتێک دەوڵەتەکان لاواز دەبن، کاتێک قەیرانی نوێ دروست دەبێت یان کاتێک دانوستان و هاوپەیمانیی نوێ دێنە کایەوە، پرسی کوردیش دووبارە دەگەڕێتەوە بۆ چەقی سەرنجەکان. ئەمە نیشان دەدات کە ناسنامەی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا شتێکی نەگۆڕ و بێجووڵە نییە؛ بەپێچەوانەوە، بەردەوام لە حاڵەتی گۆڕان، گوشار، بنیاتنانەوە و بەرگریدایە.

لە لایەکی ترەوە، ناسنامەی نەتەوەیی تەنیا لە شەقام و سیاسەتدا دروست نابێت، بەڵکوو ئەم ناسنامەیە لە قوتابخانە، میدیا، زمانی فەرمی، کتێبە خوێندنەکان، و لە سیستەمی کارگێڕی و فەزای گشتیدا بونیاد دەنرێت. ئەگەر نەتەوەیەک لە خوێندنی زمانەکەیدا خۆی نەبینێتەوە، لە میدیاکاندا دەنگی خۆی نەبیستێت، لە سیاسەتدا پشکی ڕاستەقینەی نەبێت و لە کولتووری فەرمیدا شوێنی بۆ نەکرێتەوە، وردە وردە هەست دەکات کە لە ماڵی خۆیدا نامۆیە. ئەم هەستی "بێ شوێنی"یە، یەکێکە لە گرنگترین هۆکارەکانی سیاسیبوونی ناسنامە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا. چونکە خەڵک تەنیا ئەو کاتە زیاتر دەست بە ناسنامەی خۆیانەوە دەگرن کە ببینن ئەو ناسنامەیە لە پێکهاتە فەرمییەکاندا پشتگوێ خراوە. کەواتە لێرەدا ناسنامەی نەتەوەیی تەنیا یادەوەری و زمان نییە؛ بەڵکوو دەبێتە پرسی دادپەروەری و یەکسانییش.

ئەگەر لە ڕوانگەیەکی سیاسیترەوە بڕوانین، ناسنامەی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا جۆرێک وەڵامدانەوەیە بۆ ناسەقامگیرییش. کاتێک دەوڵەتەکان لاواز دەبن یان کۆمەڵگە تووشی قەیران دەبێت، خەڵک زیاتر پەنا بۆ ناسنامە ڕەسەنەکانی خۆیان دەبەن. لەم حاڵەتەدا، ناسنامەی نەتەوەیی وەک پەناگەیەک کار دەکات؛ پەناگەیەک بۆ پاراستنی کەرامەت، زمان، یادەوەری و مافی بوون. ئەم واقیعە لەنێو زۆرێک لە نەتەوەکانی ناوچەکەدا دەبینرێت، بەڵام لە بارەی کوردەکانەوە زۆر ڕوونترە. چونکە کوردەکان لە بارودۆخێکدا ژیاون کە نەک تەنیا لەگەڵ گوشاری دەوڵەتان، بەڵکوو لەگەڵ گۆڕانکارییە گەورە ناوچەییەکانیش بەردەوڕوو بوونەتەوە. هەر جارێک ناوچەکە تووشی لەرزین بووە، کوردەکانیش ناچار بوون جارێکی تر پێگەی خۆیان پێناسە بکەنەوە.

لە کۆتاییدا دەبێ بگوترێت کە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست شوێنێکە کە ناسنامەی نەتەوەیی هەمیشە لە نێوان دوو جەمسەردا لە جووڵەدا بووە: لە لایەکەوە گوشار و سڕینەوە، و لە لایەکی ترەوە ڕابوون و بەرگری. لەم ناوچەیەدا، نەتەوەکان تەنیا بۆ پاراستنی ڕابردووی خۆیان شەڕ ناکەن؛ بەڵکوو بۆ مافی ئایندەی خۆیشیان هەوڵ دەدەن. هەر بۆیە، هەر باسێک دەربارەی ناسنامەی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، بە ناچاری دەبێت باس لە سیاست، دەسەڵات، دادپەروەری، بەشداری و

مافی چارەی خۆنووسینیش بکات.

چونکە لێرەدا ناسنامەی نەتەوەیی تەنیا ئەو شتە نییە کە خەڵک دەربارەی خۆیان دەیڵێن؛ بەڵکوو ئەو شتەیە کە دەوڵەتەکان ڕێگەیان پێ دەدەن بن، یان لێیان زەوت دەکەن. ڕێک لەم خاڵەدایە کە پرسی ناسنامە، لە بابەتێکی کولتووریی سادەوە تێدەپەڕێت و دەبێتە یەکێک لە گرنگترین پرسە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

١٩ی بانەمەڕی ٢٧٢٦ = ٩ی مای ٢٠٢٦

هاوپەیمانیی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان؛ پێویستییەک لە قۆناغی گۆڕانکاریی ئێراندا

هاوپەیمانیی حیزبە سیاسییەکان خۆبەخۆ گەرەنتیی گۆڕانکاری ناکات، بەڵکوو مەرجی سەرەکییە بۆ کۆتاییهێنان بە پەرتەوازەیی، داڕشتنی گوتارێکی هاوبەش و، بەشداریکردنی کاریگەر لە داڕشتنەوەی چارەنووسی سیاسیدا.

ئەزموونی مێژوویی نیشان دەدات کە هاوپەیمانی کاتێک دەتوانێت گۆڕانکاریی بنەڕەتی بخولقێنێت کە پشتبەستوو بە پەیوەندیی پتەو لەگەڵ جەماوەر، بەرنامەیەکی تۆکمەی کار و توانای بڕیاردان و مانۆڕی سیاسیی هاوبەش بێت. لەو ڕوانگەیەوە، پێکهاتنی هاوپەیمانیی حیزبەکانی کوردستانی ئێران هەنگاوێکی مێژوویی و گرنگە؛ بەڵام کاریگەری و سەنگەکەی بە کردار و بەردەوامیی ئەو هاوپەیمانییە لە گۆڕەپانی خەباتدا دیاری دەکرێت، نەک تەنها بە ڕاگەیاندنی دامەزراندنی.

ئەم بابەتە پێویستە لە سێ ئاستی سەرەکیدا هەڵبسەنگێندرێت:

یەکەم: یەکڕیزی و هاوئاهەنگیی نێوخۆیی حیزبەکانی کوردستان؛

دووەم: هاوکاری و دیالۆگ لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ئێران و نەتەوە بندەستەکانی دیکە؛

سێیەم: پەیوەندی و دیپلۆماسیی کاریگەر لەگەڵ وڵاتان و ناوەندە نێودەوڵەتییەکان.

ئەم سێ ئاستە تەواوکەری یەکترن، بەڵام جیاوازن و پێویستە لە هەر یەکەیاندا بە شێوازێکی پڕۆفیشناڵ و بەرپرسیارانە هەنگاو بنرێت.

هاوپەیمانی لە مێژوودا

نموونەی بزووتنەوەی «سۆلیداریتی» لە لەهێستان نیشان دەدات کە هاوپەیمانیی سیاسی دەتوانێت دەروازەی سەرەکیی گۆڕانکاری بێت کاتێک لەسەر بنەمای هاوکاریی فراوان، دیالۆگی نیشتمانی و ڕێککەوتنی ستراتیژیک بنیات بنرێت. گفتوگۆکانی مێزی بازنەیی لە ٦ی فێوریە تا ٥ی ئاوریلی ١٩٨٩ بەڕێوەچوون و بە ڕێککەوتن لەسەر ڕیفۆرمی سیاسی و بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنی نیمچەئازاد کۆتاییان هات. لە هەڵبژاردنەکانی ٤ی ژوئەنی ١٩٨٩دا، کاندیدەکانی سۆلیداریتی هەموو ئەو کورسییانەیان بردەوە کە لە پەرلەمانی خواروودا ڕێگەی کێبڕکێیان پێدرابوو و، ٩٩ کورسی لە کۆی ١٠٠ کورسیی ئەنجومەنی سێناتیشیان (پیران) بەدەستهێنا. ئەو سەرکەوتنە گەورەیە پرۆسەی گۆڕانی سیاسیی لەهێستانی خێراتر کرد و کۆتایی بە دەسەڵاتی تۆتالیتێر هێنا.

ئەم نموونەیە بە مانای ئەوە نییە کە هەمان ڕێڕەو بە هەموو وردەکارییەکانیەوە لە ئێرانیش دووبارە دەبێتەوە؛ چونکە بارودۆخی مێژوویی، پێکهاتەی دەسەڵات و دامەزراوەکانی هەر وڵاتێک جیاوازن. بەڵام وانەیەکی گشتگیر و حاشاهەڵنەگر پێشکەش دەکات: هاوپەیمانی کاتێک دەگاتە ئامانج کە ڕەگی لە نێو کۆمەڵگەدا بێت، لە ئاستی نەتەوەییدا خاوەنی هێزی دیالۆگ بێت و، بۆ قۆناغی دوای ڕووخان بەرچاوڕوونی و ڕێڕەوی سیاسیی دیاریکراوی هەبێت. هاوپەیمانییەک کە لە سنووری ڕاگەیاندنی هاوبەشدا قەتیس بمێنێتەوە، ناتوانێت بە تەنیا هاوسەنگییە سیاسییەکان لە بەرژەوەندیی خەڵکدا بگۆڕێت.

قەیرانی ئێران و دۆخی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

بە چاوخشاندنێک بە قەیرانی گشتیی ئێران و دۆخی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، دەبینین کە ئێران لە چەند ساڵی ڕابردوودا، بەتایبەت لە کۆتایی ٢٠٢٥ و سەرەتای ٢٠٢٦، پێی ناوەتە قۆناغێکی چارەنووسساز و شەپۆلێکی فراوانی ناڕەزایەتی و ڕاپەڕینی بەخۆوە بینیوە. ڕاپۆرتە نێودەوڵەتییەکان، لەوانەش ڕاپۆرتی حکوومەتی بریتانیا، ئاماژە بەوە دەکەن کە ناڕەزایەتییەکان لە ٢٨ی دێسامبری ٢٠٢٥ لە بازارەکانی تارانەوە بەهۆی داڕمانی ئابووری و خراپبوونی بژێوی ژیان سەریان هەڵدا و بە خێرایی تەواوی جوغرافیای ئێرانیان گرتەوە. ئەم ناڕەزایەتییانە تەنیا داخوازیی کاتیی ئابووری نین، بەڵکوو ڕەنگدانەوەی ویستێکی گشتگیر و شۆڕشگێڕانەی زۆرینەی ڕەهای خەڵکن بۆ تێپەڕین لە تەواوی کۆماری ئیسلامی و

گەیشتن بە ئازادی و دێموکراسی.

لەو نێوەندەدا، ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەربارى هاوبەشى لە قەیرانە گشتییەکانى ئێراندا، بەهۆى ستەمى نەتەوەیى و سیاسەتى سیستماتیکى دەسەڵات، بارودۆخێکى تایبەت و هەستیارترى هەیە. هەڵاواردن، بێکارىى بە ئەنقەست، گەشەپێنەدراوى و هەژارىى سەپێنراو بەسەر شار و ناوچەکانى کوردستاندا، هاوکات لەگەڵ سنووردارکردنى دەرفەتەکانى کار، خوێندن بە زمانى دایک و بەشدارىى سیاسى، پرسى کوردستانى لە بابەتێکى سادەى ئابووری و کولتوورییەوە گۆڕیوە بۆ کێشەیەکى بنەڕەتیى مافى دیاریکردنى چارەنووس، دابەشکردنى عادلانەى دەسەڵات و سامانى وڵات و، چەسپاندنى دادپەروەرى.

لە لایەکى ترەوە، شوێنى ژێئۆپۆلیتیکى و ستراتیژیکى کوردستان لەسەر سنوورەکان و دۆخى ئەمنیى ناوچەکە، خەباتى سیاسى ئاڵۆزتر و لە هەمان کاتدا کاریگەرتر دەکات. هەر بۆیە داڕشتنى سیاسەتى هاوپەیمانى پێویستى بە هەڵسەنگاندنێکى هەمەلایەنە هەیە کە هاوکێشە ناوچەییەکانیش لەبەرچاو بگرێت.

هاوپەیمانیى حیزبەکانى کوردستانیى ئێران

لە ٢٢ى فێوریەى ٢٠٢٦دا، پێنج حیزبى سەرەکیى کوردستانیى ئێران دامەزراندنى «هاوپەیمانیى هێزە سیاسییەکانى کوردستانى ئێران»یان ڕاگەیاند. ئەندامانى ئەم هاوپەیمانییە بریتین لە: حیزبى دێموکراتى کوردستانى ئێران، پارتى ئازادیى کوردستان، پارتى ژیانى ئازادیى کوردستان، ڕێکخراوى خەباتى کوردستانى ئێران و کۆمەڵەى زەحمەتکێشانى کوردستان (کە لە درێژەدا حیزبى کۆمەڵەى شۆڕشگێڕى زەحمەتکێشانى کوردستانى ئێرانیشى پێوە پەیوەست بوو). پلاتفۆرمى ئەم هاوپەیمانییە لەلایەن بەرپرسانى باڵاى حیزبەکانەوە واژۆ کرا و دواى زنجیرەیەک گفتوگۆى چڕ و بەرپرسیارانە بە فەرمى ڕاگەیەنرا.

لەم پرۆسەیەدا، حیزبى دێموکراتى کوردستانى ئێران ڕۆڵێکى دیاریکەرى لە داڕشتنى بیرۆکەکە، لێکنزیککردنەوەى دیدگاکان و پێداگرى لەسەر پێویستیى حاشاهەڵنەگرى یەکڕیزى گێڕاوە. بێگومان واژۆکردنى پلاتفۆرمەکە لەلایەن سەرجەم لایەنەکانەوە، سەرمایەیەکى نیشتمانى و دەستکەوتێکى هاوبەشە بۆ تەواوى بزووتنەوەى ڕزگاریخوازیى ڕۆژهەڵاتى کوردستان.

ئامانجە سەرەکییەکانى ئەم هاوپەیمانییە لە بەهێزکردنى یەکڕیزى و هاوئاهەنگیى مەیدانى، بەرگریکردن لە مافە

نەتەوەیی و ئازادییە دیمۆکراتیکەکان و، مسۆگەرکردنی بەشداریی کاریگەری گەلی کورد لە دیاریکردنی داهاتووی سیاسیی ئێران کورت دەبنەوە؛ ئامانجگەلێک کە دەبێ لە رێگەی کرداری شۆڕشگێڕانە و کاری بەردەوامەوە بخرێنە واری جێبەجێکردنەوە.

پێنج خاڵی بەهێزی هاوپەیمانی کە پێویستە بکرێنە بنەما

پێنج خاڵی بەهێز و بنەڕەتی لەم هاوپەیمانییەدا هەن کە پێویستە بکرێنە سەنگەری سەرەکیی خەباتی هاوبەش:

– **یەکخستنی گوتار:** پەیامی حیزبە بەشداربووەکان بەرامبەر بە ڕووداوەکان و لە ئاستی نێوخۆ و دەرەوەدا یەکگرتوو و کاریگەرتر دەکات.

– **بەهێزکردنی سەنگی دانوستان:** توانای نوێنەرایەتیکردنی مافەکانی گەلی کورد لە هەر گفتوگۆ و هاوکێشەیەکی سیاسیی چارەنووسسازدا بە شێوەیەکی بەرچاو بەرز دەکاتەوە.

– **هاوکاری لەگەڵ پاراستنی فرەڕەنگی:** بوار بۆ بەکارهێنانی خاڵە هاوبەشەکان دەکاتەوە، بە شێوەیەک کە تایبەتمەندی و ناسنامەی سیاسیی هەریەک لە حیزبەکان پارێزراو بێت.

– **چەسپاندنی پرسی کورد:** دۆزی ڕەوای کوردستان و خواستە نەتەوەییەکان دەخاتە چەقی هەموو گفتوگۆیەکی پەیوەندیدار بە داهاتووی سیاسیی ئێران.

– **پلاتفۆرمی هاوبەش بۆ دیالۆگ:** دەبێتە چوارچێوەیەکی بەهێز بۆ هەڵوێستوەرگرتن و دیالۆگ لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی سەرتاسەری و نەتەوە بندەستەکانی دیکەی ئێران.

سێ ئاستی پێویستیی هاوپەیمانی بۆ حیزبەکانی کوردستان

– ئاستی یەکەم؛ هاوئاهەنگیی نێوان حیزبەکانی کوردستان:

ئەم ئاستە پێویستی بە بەرنامەیەکی کاری هاوبەش، میکانیزمی بڕیاردانی خێرا و لێکتێگەیشتن لەسەر بەڕێوەبردنی جیاوازییەکان هەیە. جیاوازیی بیروباوەڕ و شێوازی خەبات لە نێو بزووتنەوەیەکی فرەڕەنگدا دیاردەیەکی سروشتییە؛ گرنگ ئەوەیە ئیرادەی سیاسی بۆ پاراستنی هاوپەیمانییەکە لە سەرووی هەموو جیاوازییەکانەوە بێت.

– ئاستی دووەم؛ هاوکاری لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ئێران و نەتەوەکانی دیکە:

هەر چەشنە دیالۆگ و پەیمانێک لەم ئاستەدا دەبێت لەسەر بنەمای دانپێدانانی ڕوون بە مافە نەتەوەییەکانی گەلی کورد، دێموکراسیی ڕاستەقینە، سیستەمی فیدرالْ و مافی یەکسانی نەتەوەکان بێت؛ بە جۆرێک کە کوردستان وەک هاوبەشێکی سەرەکی و بڕیاردەر لە هاوکێشەکەدا ئامادە بێت.

– ئاستی سێیەم؛ پەیوەندی و دیپلۆماسی لەگەڵ وڵاتان و ناوەندە نێودەوڵەتییەکان:

وتاری یەکگرتووی دیپلۆماسی و دیپلۆماسییەکی چالاک دەتوانن دۆزی کورد بگەیەننە ناوەندە بڕیاربەدەستەکانی جیهان. پشتیوانیی نێودەوڵەتی ئەو کاتە بەدەست دێت کە هاوپەیمانییەکە وەک ئەلتەرناتیڤێکی دیمۆکراتیک، یەکگرتوو و خاوەن پێگەی بەهێزی جەماوەری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەربکەوێت.

سنوورەکان و پێوەرەکانی سەرکەوتن لە هاوپەیمانیدا

سەرکەوتنی هاوپەیمانی تەنها لە ڕاگەیاندنی سەرەتاییدا کورت نابێتەوە. پێوەری سەرەکیی سەرکەوتن بریتییە لە: بەڕێوەبردنی هاوبەشی قەیرانەکان، بەکداریکردنی بڕیارەکان لە مەیداندا، بەردەوامیی پەیوەندی لەگەڵ جەماوەری خەڵک لە نێوخۆی وڵات و، بەرفراوانکردنی هاوئاهەنگی لەگەڵ سەرجەم چین و توێژەکان و چالاکوانانی مەدەنی.

ئەم ڕوانگە واقیعی و نیشتمانییە ئێستا لە هەنگاوەکانی هاوپەیمانیی هێزە سیاسییەکانی کوردستانی ئێراندا بەدی دەکرێت، بەڵام پێویستی بە بەردەوامی، چاودێری و تۆکمەکردنی زیاتر هەیە تا بتوانێت وەڵامدەرەوەی چاوەڕوانییە بەرزەکانی گەلی کورد لەم قۆناغە هەستیارەدا بێت.

کۆتایی و دەرەنجام

لە کۆتاییدا، قەیرانی هەمەلایەنەی ڕێژیمی ئێران، ڕاپەڕینی بەردەوامی جەماوەر بۆ گۆڕانکاریی بنەڕەتی و، هەستیاریی ژیئۆپۆلیتیکی ناوچەکە، پێویستیی یەکڕیزی و هاوپەیمانیی سیاسییان لە هەموو کات زیاتر کردووە.

پێکهاتنی هاوپەیمانیی حیزبەکانی کوردستان وەڵامێکی بەرپرسیارانە بوو بە داخوازیی مێژوویی کۆمەڵگە. وانەی مێژوو ئەوەمان پێ دەڵێت کە سەرکەوتنی کۆتایی مسۆگەر دەبێت کاتێک بەرنامەی سیاسیی هاوبەش، ئیرادەی حیزبەکان و پشتیوانیی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری گەلی کوردستان لە یەک سەنگەردا یەک دەگرنەوە. ئەم هاوپەیمانییە خاڵی وەرچەرخانە بۆ مسۆگەرکردنی مافە ڕەواکانی گەلی کورد لە ئایندەی سیاسیی ئێراندا.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٢٣ی ڕەزبەری ٢٧٢٦ = ١٥ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٦

بەشێک وتار بەزمانی فارسی

انقلاب پدیده‌ای ناگهانی نیست، بلکه عملکرد و برنامه‌ریزی‌های تدریجی و چند بعدی است.

تحول اجتماعی و انقلاب، صرفا جابه‌جایی قدرت یا تغییر یک رژیم سیاسی نیست؛ بلکه بازآفرینی بنیادهای ذهنی، ارزشی و فرهنگی جامعه است. انقلاب زمانی رخ می‌دهد که مردم نه‌تنها از بدنه‌ی حکمرانی، بلکه از شیوه‌ی زیستن تحمیل‌شده نیز دل‌زده می‌شوند. ایران امروز، پس از نزدیک به نیم قرن حاکمیت دینی و اقتدارگرا، به مرحله‌ای از بلوغ فکری و آمادگی تاریخی برای دگرگونی‌ای عمیق رسیده است. این آمادگی، حاصل تجربه‌های دردناک، آگاهی روبه‌رشد و پیوند نسل‌های مختلف حول آرمان‌های مشترک است.

از یک‌سو، سرکوب و تبعیض ساختاری مردم را به شناختی نو و انتقادی از ماهیت قدرت رسانده و از سوی دیگر، جهان مدرن با ابزارهای ارتباطی و شبکه‌های آزاد، بستر تازه‌ای برای خروج جامعه از مدار بسته فراهم کرده است. در این میان، مجموعه‌ای از مکانیسم‌های کلیدی، به‌مثابه نیروهای محرک، شتابدهنده‌ی حرکت تاریخی جامعه‌اند.

در بطن هر دگرگونی اجتماعی، نخستین و بنیادی‌ترین عنصر، آگاهی جمعی و روایت مشترک است. آگاهی جمعی لحظه‌ای

است که مردم درمی‌یابند وضعیت نابسامان کنونی امری طبیعی یا الهی نیست، بلکه محصول تصمیمات و ساختارهای انسانی است و بنابراین می‌تواند دگرگون شود. در ایران، این آگاهی به‌تدریج از اوایل دهه‌ی ۱۳۸۰ تقویت شد؛ نسل جوان شهری که در فضای مجازی خود را با جهان مقایسه می‌کرد، به تجربه‌ای متفاوت از حقیقت دست یافت. آنان دریافتند که حکومت دینی نه‌تنها پاسخی برای عدالت و اخلاق ندارد، بلکه خود عامل رکود فرهنگی و انسداد سیاسی است.
خیزش «زن، زندگی، آزادی» در سال ۱۴۰۱، نماد متبلور این فهم تازه بود؛ ترجمان زنده‌ی آگاهی جمعی که به زبانی انسانی و جهان‌شمول بیان شد. در آن مقطع، مردم دیگر در پی سیاستمدار یا ایدئولوژی خاصی نبودند، بلکه خود به سوژه‌ی تاریخ بدل شدند. این بیداری برگشت‌ناپذیر است، زیرا فرهنگ، هنگامی که در جان جامعه ریشه بدواند، با گلوله خاموش نمی‌شود.

با این همه، آگاهی بدون سازماندهی و شبکه‌سازی نمی‌تواند تداوم یابد. تجربه‌ی قرن بیستم نشان داده است که هر جنبشی، اگر فاقد شبکه‌های افقی، اعتماد متقابل و تقسیم نقش باشد، دیر یا زود فرومی‌نشیند. در جامعه‌ی ایران، اگرچه سرکوب سیاسی مانع شکل‌گیری احزاب و نهادهای مستقل شده، اما نوعی سازماندهی پنهان اما مؤثر در لایه‌های اجتماعی شکل گرفته است: از حلقه‌های دانشگاهی گرفته تا گروه‌های صنفی معلمان و کارگران، از انجمن‌های زنان تا فعالان ملتهای تحت ستم و محیط‌زیستی. این شبکه‌های متداخل، با وجود تفاوت در مطالبات جزئی، در بزنگاه‌های تاریخی به یکدیگر متصل می‌شوند و انرژی سیاسی تازه‌ای آزاد می‌کنند. همان‌گونه که در لهستان، اتحادیه‌ی کارگری «همبستگی» به ستون مقاومت علیه کمونیسم بدل شد، در ایران نیز نهادهای صنفی و مدنی نقش کانون‌های تربیت مدنی را ایفا کرده و به‌تدریج فضای اخلاقی جامعه را دگرگون ساخته‌اند.

مهم‌ترین مرحله در این فرآیند، مشارکت توده‌ای و فراگیر است. هرگاه جنبش از چارچوب یک طبقه یا قشر خاص فراتر رود و سراسر جامعه را دربر گیرد، مشروعیت اقتدار از ریشه فرومی‌ریزد. در تونس، اعتراض یک دستفروش زمانی به انقلاب انجامید که وکلا، کارگران، تحصیل‌کردگان و زنان به میدان آمدند. در ایران امروز نیز جنبش‌ها دیگر محدود به روشنفکران یا نخبگان نیستند؛ مادران دادخواه، کشاورزان، بازنشستگان، کارگران صنایع نفت و فولاد، هنرمندان و ورزشکاران، هر یک به شیوه‌ای در شکل‌گیری جبهه‌ای عمومی علیه تبعیض و سرکوب مشارکت دارند. این همبستگی گسترده، نشانه‌ی ورود جامعه به مرحله‌ای تازه از تحول است؛ مرحله‌ای که در آن قدرت سیاسی از انحصار خارج شده و به زبان ملت بازمی‌گردد.

با این حال، شرط پیروزی و تسریع تغییرات، ایجاد شکاف در درون قدرت است. هر نظام بسته‌ای تا زمانی که وحدت صوری نیروهای نظامی و امنیتی خود را حفظ کند، قادر به تداوم است. اما آن لحظه‌ی تاریخی که در صفوف حاکمان

تردید، اختلاف و انشقاق پدید آید، سیستم عملا دچار فلج امنیتی می‌شود. در انقلاب ۱۳۵۷ ایران، بی‌طرفی ارتش نسبت به مردم به‌منزله‌ی زنگ پایان سلطنت عمل کرد. در رومانی نیز، هنگامی که ارتش از تیراندازی به تظاهرکنندگان سر باز زد، رژیم چائوشسکو ظرف چند روز فروپاشید. امروز نیز افزایش تضاد منافع در میان نهادهای قدرت در ایران، اختلاف بر سر شیوه‌ی سرکوب یا میزان مماشات، و فشار مستمر از پایین، همگی نشانه‌هایی از گسترش این شکاف‌هاست.
عنصر مهم دیگر در مسیر تحول، نافرمانی مدنی است؛ راهبردی که امکان مقاومت بی‌خشونت را فراهم می‌کند و مشروعیت اخلاقی جنبش را تثبیت می‌سازد. نافرمانی به معنای رد اقتدار است، بی‌آنکه به خشونت متقابل متوسل شود. تاریخ معاصر، از گاندی و مارتین لوتر کینگ تا نلسون ماندلا، نشان داده است که این روش می‌تواند از خشونت، کارآمدتر و پایدارتر باشد.

در ایران، موج اعتصاب‌های سراسری کارگران، معلمان و کارکنان دولتی، و نیز کنش‌های نمادینی چون ایستادگی زنان در برابر حجاب اجباری، نمونه‌هایی از نافرمانی مدنی‌اند که دستگاه سرکوب را از درون فرسوده می‌کنند. تحریم نهادها و محصولات حکومتی، عدم همکاری با ساختارهای رسمی و بایکوت رسانه‌های تبلیغاتی، شبکه‌ی قدرت را از اکسیژن اجتماعی محروم می‌سازد.

از سوی دیگر، قدرت نمادها و شعارها در انقلاب‌ها را نمی‌توان نادیده گرفت. شعار زمانی مؤثر است که نه‌فقط عقل، بلکه وجدان و تخیل جمعی را مخاطب قرار دهد. شعار «زن، زندگی، آزادی» محصول آفرینشی فرهنگی بود؛ کوتاه، شاعرانه و جهان‌شمول. این عبارت تجلی سه مفهوم بنیادین انسانی است: کرامت، زیست و آزادی. در چنین شعاری، انسان بودن بر هر عنوان نژادی، مذهبی یا طبقاتی تقدم دارد. از همین رو، این پیام نه‌تنها در خیابان‌های ایران، بلکه در افکار عمومی جهان طنین‌انداز شد و همدلی نیروهای بین‌المللی را برانگیخت.

پشتیبانی جهانی و فشار بین‌المللی نیز از عوامل تسریع‌کننده‌ی هر تحول سیاسی‌اند. در دوران پینوشه در شیلی، پیگیری مستمر مجامع جهانی و سازمان‌های حقوق بشری نقشی تعیین‌کننده در بازگشت دمکراسی ایفا کرد. در ایران نیز طی سال‌های اخیر، رسانه‌های آزاد، شبکه‌های ایرانیان مهاجر، نهادهای حقوق بشری و حتی افکار عمومی در پارلمان‌های اروپا، سهم مهمی در افشای جنایت‌ها و تقویت مشروعیت مبارزات مدنی داشته‌اند. حضور صدای زنان، هنرمندان و روزنامه‌نگاران ایرانی در رسانه‌های جهانی، فشار اخلاقی بر ساختار قدرت را افزایش داده است. در جهانی که مرزهای اطلاعات فروریخته‌اند، رژیم‌های بسته نمی‌توانند از نگاه جامعه‌ی جهانی بگریزند.

با این همه، هیچ انقلابی بدون چشم‌اندازی روشن و برنامه‌ریزی برای آینده به ثمر نمی‌نشیند. سقوط یک رژیم، اگر با

الگوی جایگزین همراه نباشد، می‌تواند به خلأ و آشوب بینجامد. تجربه‌ی لیبی، مصر و سوریه نشان داد که خیزش مردمی بدون سازوکار سیاسی و دمکراتیک، دستاوردهای خود را به‌سرعت از دست می‌دهد. در مقابل، کشورهایی چون آلمان شرقی و لهستان با تکیه بر اتحاد، عقلانیت سیاسی و تضمین حقوق انسانی، گذار مسالمت‌آمیزتری را تجربه کردند. برای ایران نیز، تدوین نقشه‌ای ملی بر پایه‌ی سکولاریسم، عدالت اجتماعی و فدرالیسم، نه‌تنها ضرورتی سیاسی بلکه تضمین‌کننده‌ی ثبات آینده است.

در این مسیر، نقش اتحادیه‌ها و نیروهای سیاسی و فرهنگی ایرانی خارج از کشور اهمیت ویژه‌ای دارد. ایرانیان مهاجر در دهه‌های اخیر، حلقه‌ی اتصال میان وجدان جهانی و واقعیت داخلی ایران بوده‌اند. اتحادیه‌های کارگری، انجمن‌های دانشجویی، سازمان‌های حقوق بشری و شخصیت‌های فرهنگی در عرصه‌ی بین‌المللی، بارها امکان رساندن صدای مردم ایران به مراکز تصمیم‌گیری جهانی را فراهم کرده‌اند. آنان با پیگیری حقوق زندانیان سیاسی، برگزاری کمپین‌های جمعی و حتی دادگاه‌های نمادین علیه ناقضان حقوق بشر، وجدان جهانی را بیدار نگه داشته‌اند. افزون بر این، اندیشمندان و دانشگاهیان ایرانی در تبعید با تولید آثار تحلیلی و طرح گفت‌وگوهای مترقی، افق‌های تازه‌ای برای آینده‌ی ایران گشوده‌اند. پیوند زنده و دوسویه‌ی این نیروها با جامعه‌ی داخلی، مانع انزوای جنبش و تسهیل سرکوب آن می‌شود و می‌تواند ستون نگهدار دوران گذار باشد.

در پایان باید گفت که انقلاب پدیده‌ای ناگهانی نیست؛ بلکه فرآیندی طولانی، چندلایه و پیچیده است؛ آمیزه‌ای از درد و آگاهی، عشق و مسئولیت. ایران امروز در میانه‌ی چنین فرآیندی ایستاده است: ملتی زخمی اما بیدار که در دل تاریکی، چراغ آگاهی را روشن کرده است.

در چهره‌ی زنان بی‌هراس، در صدای جوانان معترض، در قلم روزنامه‌نگاران تبعیدی و در فریاد مادران دادخواه، آینده‌ای نو قابل مشاهده است؛ آینده‌ای مبتنی بر سکولاریسم، دمکراسی، برابری ملیتی و جنسیتی و عدالت اجتماعی. اگر این مسیر با خرد، همبستگی و امید ادامه یابد، ایران می‌تواند نه‌تنها از سلطه‌ی استبداد مذهبی رها شود، بلکه به الگویی برای رهایی ملت‌های گرفتار در چرخه‌ی اقتدارگرایی بدل گردد. در نهایت، آنچه انقلاب را ممکن می‌سازد نه نفرت از گذشته، بلکه ایمان به توان انسان است؛ ایمانی که امروز در قلب مردم ایران زنده است و به‌سوی روزی حرکت می‌کند که آزادی نه آرزو، بلکه واقعیت روزمره‌ی زندگی باشد.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٣٠ دی ١٤٠٤ = ٢٠ جانیۆیری ٢٠٢٦

تاثیر زن در رسانه‌های تصویری

به‌طورکلی، رسانه‌ها قبل از جهان مدرنیته و بعد از روندهای متداول پست مدرنیته و به جهانی شدن ارتباطات در کشورهای گوناگون و درابعاد مختلف و شرایط متفاوت نقش مهمی را در شکل‌بخشیدن به ذهنیت‌ها، بازتاب فرهنگ، و ایجاد تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ایفا میکنند. این نقش همواره هم می‌تواند ابزار تقویت چالشها و محدودیت‌ها و یا آنارشیسم باشد و هم می‌تواند بستری برای آگاهی‌بخشی و تغییر به سوی رفاه اجتماعی را فراهم آورد.

با نهادینه‌شدن سیستمهای دمکراتیک در کشورهای پیشرفته یا درحال توسعه، رسانه‌های تصویری توانمندیها و خلاقیتهای آحاد مردمانشان بدون ارجعیت دادن به هویت جنسیتی، در راستای خدمت به شکوفایی جامعه‌اشان نمایانگری و بازنمایی می کنند. درواقع، رسانه‌های تصویری تنوعات و داشته‌های اجتماعی را با نگرشها و دیدگاههای شخصیتی، در امور کاری و سلیقه‌های خودمحوری به دید عمومی واگذار کرده تا به نحوی تاثیرگذار در راستای خودباوری و الگوپذیری به نسلهای آینده ایفای نقش کند.

در بسیاری از کشورهای جهان سوم و عقب مانده، مردم غالبا در رسانه‌های گروهی، بخصوص، رسانه‌ی تصویری نقشی کلیشه‌یی و عوام فریبانه برای اهدافی مشخص ایفا می نمایند و توانمندیها و خلاقیتهای زنان در مقابل استعداد مردها بسیار ناعادلانه میباشد و به‌طور همنواخت، همسو به موازات هم، درکنار هم ، برای خدمت و اداره‌ی امور اجتماعی در مقایسه و رده‌بندیهای فاجعه آمیز میباشند. به‌عنوان مثال، زنان در تصویر رسانه‌ها اغلب مادر فداکار، مهربان و دلسوز، یا همچون ابژه زیبایی و لطافت به تصویر کشیده می‌شوند. این نوع بازنمایی بیشتر ریشه در ساختارهای سنتی،

باورهای مذهبی و فرهنگ مردسالار دارد. نتیجه‌ی چنین رفتار و نگرشی، محدود نگه‌داشتن زنان در چهارچوبهایی است که مانع از دیده‌شدن توانایی‌ها، هویت مستقل و نقش فعال آن‌ها در بطن جامعه می‌شود.

باوجود چنین زمینه‌هایی، رسانه‌های تصویری می‌توانند بستر مهمی برای جنبش‌های زنان نیز باشند. تبلیغات، فیلم‌ها، سریال‌ها و انتشارات، وقتی از گوشه‌نگاه و نظرات انتقادی و آگاهی‌بخش ساخته و پرداخته می‌شوند، بی تردید می‌توانند انعکاسی از واقعیت‌های اجتماعی و تبعیض‌ها و نابرابریها باشند. در این جهت رسانه‌ها وسیله و ابزار قدرتمندی برای ارتقای خودباوری و اعتمادبه‌نفس زنان و رها شدن از تاریکیها و شکستن سکوت آنها در برابر ناعدالتی و تبعیض محسوب می‌شوند.

درهرحال، نقش مثبت زنان در رسانه‌های گروهی موجب تغییر دیدگاه و نگرش عموم و نمودارهای فرهنگی جامعه و یا الگوپذیری در رفتارهای اجتماعی می‌شود.

بودن زنان در هر زمینه‌ای که بتواند چهره‌سازی کند، و یا واقعیتهای تلخ و شیرین گذشته، حال و آینده را به تصویر بکشد، همچنین، نقش‌های مدیریتی را در رسانه‌های تصویری به‌عهده بگیرد و در این زمینه‌ها که غالبا در انحصار مردان بوده‌اند، توان مدیریتی خود را به اثبات برسانند، میتوانند الهام‌بخش نسل جوان و نسل آینده باشند. در عصر نوین با بودن فیلترهای سخت افزاری و ممانعتهای امنیتی در کشورهای مرتجع و دیکتاتور از جمله ایران اسلامی، متاسفانه بطور عمومی توانمندیهای زنان به‌شیوه‌ای کاملا سیستماتیک با روشها و متدهای قانونی به بیراهه کشانیده و یا به ابعاد مختلف از بروز استعدادها جلوگیری میشود. خوشبختانه ابزارهای تکنولوژی کم و بیش سد معبرها را درهم شکسته و در این راستا زنان از زاویه‌های مختلف پلهای ارتباطی با جامعه خود و جوامع بین الملل از طریق فضای مجازی برقرار نموده، و توانسته‌اند با این ابزار موثر و همه‌گیر توانمندیهای زنانه‌ی خود را در تحولات، مبارزات، علم و دانش به تصویر بکشانند و جامعه حضور زن را در تمام موارد اجتماعی امری ضروری بداند و شعار زن، زندگی، آزادی را مبنا و اساس تحولات ساختاری در جامعه قلمداد کند.

من بر این باورم که زن در رسانه‌های تصویری نظام مذهبی ایران، هم قربانی چهارچوب‌های قانونی و به نحوی فرهنگ سنتی است و هم میتواند حامل پیام تغییر و تحول باشد.

نگاه انتقادی به تصویر زن و استفاده آگاهانه و سالم از رسانه‌ها می‌تواند باعث برهم‌زدن نظم تبعیض‌گرایی و اقدام به‌سوی جامعه‌ای برابرخواه شود. در نهایت، رسانه‌ی تصویری نه تنها انعکاس دهنده فرهنگ موجود است، بلکه می‌تواند نیرویی باشد برای تغییر و تحولات فرهنگی و اجتماعی به آستانه‌ی آزادی و برقراری عدالت اجتماعی.

سەرچاوە ماڵپەڕی: یەکێتی ژنانی دێموکرات - ٥ اسفند ١٤٠٤ = ٢٤ فیبریوێری ٢٠٢٦

کوردها در خاورمیانه: از هویت فرهنگی تا مطالبه‌ای سیاسی

در خاورمیانه، پرسشی به‌ظاهر ساده اما بنیادین همواره در ذهن بسیاری از افراد شکل می‌گیرد: «ما که هستیم؟» این پرسش در سطح خانواده و جامعه محلی، معمولا پاسخی روشن دارد و به هویت ملی، زبانی و تاریخی اشاره می‌کند. اما هنگامی که همین پرسش در چارچوب ساختارهای رسمی و دولتی مطرح می‌شود، با پرسشی دیگر روبه‌رو می‌گردد: «شما به کجا تعلق دارید؟» این دو سطح از تعریف هویت، یکی برخاسته از تجربه زیسته مردم و دیگری مبتنی بر روایت‌های رسمی، در بسیاری از موارد با یکدیگر هم‌خوانی ندارند و این نقطه‌ای است که در آن هویت ملی از یک مفهوم فرهنگی فراتر رفته و به مسئله‌ای سیاسی و اجتماعی تبدیل می‌شود؛ مسئله‌ای که می‌تواند به مطالبه‌ای برای عدالت، برابری و به‌رسمیت‌شناختن بدل گردد.

در خاورمیانه، هویت ملی فقط به زبان و تاریخ مربوط نمی‌شود. اینجا هویت ملی با زندگی واقعی مردم گره خورده است؛ با قدرت، مرز، دولت، امنیت، جنگ، اقتصاد، آموزش، رسانه و حتی با اینکه چه کسی حق دارد خودش را تعریف کند و چه کسی مجبور است در چارچوبی که دیگران ساخته‌اند زندگی کند. به همین دلیل، وقتی از هویت ملی در خاورمیانه حرف می‌زنیم، در واقع فقط از فرهنگ و گذشته صحبت نمی‌کنیم، بلکه از یک مسئله بسیار عمیق سیاسی و اجتماعی حرف می‌زنیم. در این منطقه، هویت ملی یک موضوع زنده است؛ موضوعی که هر روز با تصمیم‌های دولت‌ها، با فشارهای منطقه‌ای و با تحولات جهانی دوباره شکل می‌گیرد. بسیاری از دولت‌های خاورمیانه در طول سال‌های گذشته تلاش کرده‌اند یک هویت رسمی، واحد و متمرکز بسازند. هدف این بوده که همه مردم زیر یک روایت مشترک قرار بگیرند، اما مشکل

اینجاست که واقعیت اجتماعی خاورمیانه اصلا یکدست نیست. این منطقه از ملتها، زبانها، مذهبها، فرهنگها و تجربه‌های تاریخی گوناگون ساخته شده است. وقتی این تنوع نادیده گرفته می‌شود، هویت ملی از یک عامل همبستگی به یک میدان تنش تبدیل می‌شود. یعنی به جای اینکه مردم احساس کنند در ساختن کشور سهیم‌اند، احساس می‌کنند که فقط باید خودشان را با مرکز تطبیق دهند. در چنین شرایطی، هویت ملی دیگر یک مفهوم آرام و فرهنگی نیست، بلکه به یک مسئله سیاسی، اعتراضی و گاه مقاومتی تبدیل می‌شود.

خاورمیانه همچنین منطقه‌ای است که مرزهایش در بسیاری از موارد نه بر اساس خواست ملتها، بلکه بر اساس توافق‌های قدرت‌های جهانی، جنگها و تقسیم‌بندی‌های سیاسی شکل گرفته است. همین موضوع باعث شده است که بسیاری از ملتها در چند کشور تقسیم شوند یا زیر سیاست‌های همسان‌ساز قرار بگیرند. وقتی یک ملت میان چند دولت تقسیم می‌شود، طبیعی است که هویت ملی‌اش فقط در حد زبان و خاطره باقی نماند. آنگاه آن ملت مجبور می‌شود برای حق سیاسی، فرهنگی، آموزشی و حضور اجتماعی خود هم تلاش کند. به همین خاطر است که در خاورمیانه، هویت ملی همیشه با مسئله بقا همراه بوده است. اینجا هویت فقط نشانه گذشته نیست، بلکه ابزاری برای ایستادن در برابر حذف شدن است. کوردها از روشن‌ترین نمونه‌های این واقعیت‌اند. ملت کورد در چهار بخش تقسیم شده و هر بخش در دل یک ساختار سیاسی متفاوت قرار گرفته است. این تقسیم‌شدگی تاریخی باعث شده است که هویت کوردی فقط یک موضوع فرهنگی یا زبانی نباشد، بلکه به یک مسئله عمیق سیاسی تبدیل شود.

در هر بخشی از جهان که کوردها زندگی کرده‌اند، با شکلی متفاوت از فشار، محدودیت، بی‌توجهی یا انکار روبه‌رو بوده‌اند. اما نکته مهم آن است که این فشارها نه‌تنها هویت کوردی را از میان نبرده‌اند، بلکه در بسیاری موارد آن را استوارتر، آگاهانه‌تر و سیاسی‌تر کرده‌اند. ملت‌هایی که بارها با انکار روبه‌رو می‌شوند، به‌تدریج در می‌یابند که حفظ زبان و فرهنگ به‌تنهایی کافی نیست و باید برای حضور در ساختار قدرت نیز مبارزه کنند.

این مسئله در ایران به‌ویژه روشن و حساس است. کوردهایی که در جغرافیای سیاسی ایران زندگی می‌کنند تنها یک گروه فرهنگی نیستند، بلکه بخشی از یک واقعیت سیاسی بسیار مهم به شمار می‌روند. در ایران که دهه‌ها بر پایه تمرکز قدرت و یکسان‌سازی هویتی اداره شده، کوردها همواره در میان دو نیروی متضاد قرار داشته‌اند: از یک سو تلاش برای پاسداری از زبان، فرهنگ، حافظه تاریخی و هویت خود، و از سوی دیگر فشار ساختار مرکزی برای کم‌رنگ کردن یا مهار همین هویت.
تاریخ ایران نشان می‌دهد که این کشمکش پدیده‌ای نوظهور نیست؛ ریشه‌های آن به دوره‌های صفوی، پهلوی و پس از انقلاب بازمی‌گردد و در تمام این سده‌ها، تنش میان هویت کوردی و هویت ایرانی همواره حضور داشته است. هر بار که ایران با بحران سیاسی، شکاف در قدرت یا اعتراض اجتماعی گسترده‌ای روبه‌رو شده، مسئله کوردها نیز بار دیگر به صحنه

بازگشته است. این واقعیت نشان می‌دهد که هویت کوردی در ایران صرفاً یک احساس محلی نیست، بلکه بخشی از بحثی بزرگ‌تر درباره آینده ساختار سیاسی کشور، ماهیت حکومت و جایگاه هویت گوناگون در ساختار قدرت ایران است. پژوهش‌های مدرن در ایران نشان می‌دهند که احساس تبعیض و هویت‌طلبی ملی در میان کوردها، به‌ویژه در کوردستان واقع در جغرافیای سیاسی ایران، در سال‌های اخیر تشدید شده است و این مسئله دیگر تنها یک موضوع فرهنگی نیست، بلکه به یک مطالبه سیاسی-اجتماعی تبدیل شده است.

اما باید این را هم گفت که هویت ملی در خاورمیانه فقط از دل فشار ساخته نمی‌شود. این هویت در دل امید هم شکل می‌گیرد. هر زمان که ملت‌ها احساس کنند می‌توانند آینده بهتری برای خود بسازند، هویت‌شان از حالت صرفاً دفاعی بیرون می‌آید و به یک نیروی سازنده تبدیل می‌شود. آن‌گاه زبان، تاریخ، فرهنگ و حافظه جمعی فقط ابزار یادآوری گذشته نیستند، بلکه تبدیل می‌شوند به پایه‌ای برای خواست آینده. یعنی ملت‌ها فقط نمی‌خواهند فراموش نشوند؛ می‌خواهند در ساختن آینده هم سهم داشته باشند. این همان جایی است که هویت ملی از یک حس درونی به یک مطالبه اجتماعی و سیاسی تبدیل می‌شود.

برای کوردها، این موضوع اهمیت بیشتری دارد. چون کوردها در بخش‌های مختلف خاورمیانه فقط برای حفظ زبان و فرهنگ خود تلاش نکرده‌اند، بلکه همواره برای دیده شدن، شنیده شدن و به‌رسمیت‌شناخته شدن نیز مبارزه کرده‌اند. این مبارزه باعث شده است که هویت کوردی در بسیاری از دوره‌ها از سطح یک هویت صرفا فرهنگی عبور کند و به یک هویت سیاسی و اجتماعی نیرومند تبدیل شود. به همین دلیل است که هر تحول ژئوپلیتیکی در منطقه، مستقیم یا غیرمستقیم بر هویت کوردی اثر می‌گذارد.

هر بار که توازن قدرت در منطقه دگرگون می‌شود، دولت‌ها دچار ضعف می‌گردند، بحران‌های تازه‌ای سر برمی‌آورند یا ائتلاف‌ها و مذاکرات جدیدی شکل می‌گیرند، مسئله کوردها نیز بار دیگر به کانون توجه بازمی‌گردد. این واقعیت نشان می‌دهد که هویت ملی در خاورمیانه امری ثابت و ایستا نیست؛ بلکه پیوسته در بستر تغییر، فشار، فروپاشی و بازسازی قرار دارد.

افزون بر این، هویت ملی تنها در خیابان و عرصه سیاست شکل نمی‌گیرد. این هویت در مدرسه ساخته می‌شود، در رسانه بازتولید می‌گردد، از دل زبان رسمی و کتاب‌های درسی سر برمی‌آورد و در نظام اداری و فضای عمومی تثبیت می‌شود. هنگامی که ملتی در آموزش زبان خود را نبیند، در رسانه‌ها صدایش شنیده نشود، در سیاست سهم واقعی نداشته باشد و در فرهنگ رسمی جایی برایش در نظر گرفته نشود، به‌تدریج احساس می‌کند که در سرزمین خود بیگانه است.

این احساس غربت در وطن یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های سیاسی شدن هویت در خاورمیانه است؛ چرا که هویت زمانی به سنگر تبدیل می‌شود که ساختار رسمی آن را انکار کند.

پس هویت ملی در اینجا فقط خاطره و زبان نیست، بلکه به مسئله عدالت و برابری هم تبدیل می‌شود. اگر از زاویه سیاسی‌تر نگاه کنیم، هویت ملی در خاورمیانه نوعی پاسخ به بی‌ثباتی هم هست. وقتی دولت‌ها ضعیف می‌شوند یا جامعه وارد بحران می‌شود، مردم بیشتر به سراغ هویت‌های ریشه‌دار خود می‌روند. در این حالت، هویت ملی مثل یک پناهگاه عمل می‌کند؛ پناهگاهی برای حفظ کرامت، زبان، حافظه و حق بودن. این واقعیت را در بسیاری از ملت‌های منطقه می‌توان دید، اما در مورد کوردها خیلی روشن‌تر است. چون کوردها در شرایطی زندگی کرده‌اند که نه‌تنها با فشار دولت‌ها، بلکه با تحولات بزرگ منطقه‌ای هم روبه‌رو بوده‌اند. هر بار که منطقه دچار لرزش شده، کوردها هم ناچار شده‌اند بار دیگر جایگاه خود را تغییر دهند.

در پایان باید گفت که خاورمیانه جایی است که هویت ملی همیشه میان دو چیز در نوسان بوده است: از یک سو فشار و حذف، و از سوی دیگر بیداری و مقاومت. در این منطقه، ملت‌ها فقط برای حفظ گذشته خود نمی‌جنگند، بلکه برای حق آینده خود هم تلاش می‌کنند. به همین دلیل، هر بحثی درباره هویت ملی در خاورمیانه ناگزیر باید درباره سیاست، قدرت، عدالت، مشارکت و حق تعیین سرنوشت هم حرف بزند. چون اینجا هویت ملی فقط چیزی نیست که مردم درباره خودشان می‌گویند؛ بلکه چیزی است که دولت‌ها به آن‌ها اجازه می‌دهند باشند، یا از آن‌ها دریغ می‌کنند. و درست در همین نقطه است که مسئله هویت، از یک موضوع فرهنگی ساده عبور می‌کند و به یکی از مهم‌ترین مسائل سیاسی خاورمیانه تبدیل می‌شود.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٢٠ اردیبهشت ١٤٠٥ = ١٠ مای ٢٠٢٦

حزب دموکرات و ناسیونالیسم افراطی ایرانی: تقابل گفتمانی و افق‌های متضاد

بنیان‌های فکری ناسیونالیسم تمرکزگرا

در تاریخ سیاسی ایران، مسئله ملت‌ها همواره در مرکز چالش‌های دولت‌سازی و هویت‌سازی قرار داشته است. با این حال، این مسئله اغلب به‌گونه‌ای نادرست و نامتوازن پاسخ داده شده است. به‌جای آنکه تنوع به‌عنوان منبعی از قدرت تلقی شود، در بسیاری از دوره‌ها به‌عنوان تهدید با آن برخورد شده است. این نگرش، که پایه گفتمان ناسیونالیسم ایرانی را شکل می‌دهد، هم در دوره سلطنت و هم با شکل‌گیری جریان‌های چپ مرکزگرا تداوم یافته و هر یک به‌گونه‌ای همان اصول مشترک را بازتولید کرده‌اند: یکسان‌سازی، تمرکزگرایی و نادیده‌گرفتن تفاوت‌ها.

پان‌فارسیسم و ابزارهای سیستماتیک حذف

پان‌فارسیسم، به‌عنوان بنیان فکری این گفتمان، بر این فرض استوار است که ایران باید در چارچوب یک هویت یکدست تعریف شود؛ هویتی که زبان، تاریخ و فرهنگ فارسی در مرکز آن قرار دارد. این نگرش تنها در سطح نظری باقی نمانده، بلکه به‌صورت نظام‌مند به سیاست تبدیل شده است: در نظام آموزشی، در قوانین، در رسانه‌ها و در ساختار توزیع قدرت. آنچه در ظاهر به‌عنوان یک هویت ملی واحد معرفی شده، در عمل بر حذف و به‌حاشیه‌راندن سایر هویت‌ها استوار بوده است.

در نظام آموزشی رسمی، تاریخ کشور به‌گونه‌ای روایت شده که صدای دیگر ملت‌ها یا حذف شده یا به‌شدت محدود شده است. زبان‌های دیگر، مانند کوردی، نه‌تنها مورد حمایت قرار نگرفته‌اند، بلکه در بسیاری از موارد با محدودیت و فشار مواجه بوده‌اند. در عرصه رسانه نیز تصویری یکدست از هویت ایرانی ارائه شده که جایی برای بازنمایی واقعی تفاوت‌ها باقی نمی‌گذارد. در حوزه سیاست نیز، هرگونه مطالبه سازمان‌یافته ملی به‌سرعت به‌عنوان تهدیدی امنیتی تعبیر شده است. به این ترتیب، مسئله ملت‌ها از سطح سیاسی فراتر رفته و به حوزه‌های هویتی، فرهنگی و اجتماعی نیز گسترش یافته است.

وضعیت کوردها و برچسب امنیتی "تجزیه‌طلبی"

در میان ملت‌های ایران، کوردها به‌طور برجسته‌تری تحت تأثیر این سیاست‌ها قرار گرفته‌اند. کوردها در تاریخ معاصر ایران نه‌تنها به‌عنوان یک ملت با هویت متمایز، بلکه به‌مثابه نمونه‌ای از وضعیت سایر ملت‌های تحت فشار، همواره با سیاست‌های حذف، محدودسازی و تحریف مواجه بوده‌اند. مطالبات کوردها برای آموزش به زبان مادری، به‌رسمیت‌شناختن هویت، مشارکت سیاسی و اداره مناطق خود، در اساس مطالباتی دموکراتیک هستند. با این حال، ساختار متمرکز قدرت این مطالبات را نه به‌عنوان حق، بلکه به‌عنوان تهدیدی امنیتی و ایدئولوژیک تفسیر کرده است. این رویکرد، علاوه بر بی‌عدالتی سیاسی، به شکل‌گیری بی‌اعتمادی عمیق میان دولت و جامعه انجامیده است.

در این چارچوب، استفاده از برچسب‌هایی مانند تجزیه‌طلب به یکی از ابزارهای اصلی قدرت برای بی‌اعتبارسازی مطالبات کوردها تبدیل شده است. این واژه نه برای توضیح واقعیت، بلکه برای تغییر معنای مسئله به کار می‌رود. آنچه در اصل مطالبه‌ای برای عدالت و حقوق است، به‌عنوان تهدید تجزیه بازنمایی می‌شود. به این ترتیب، حاکمیت هم‌زمان می‌تواند مشروعیت مطالبات را تضعیف کند و در جامعه احساس ترس و تردید ایجاد نماید. این نوع گفتمان صرفا یک ابزار تبلیغاتی نیست، بلکه سازوکاری برای بازتولید قدرت بر پایه شکاف و بی‌اعتمادی است.

پیامدهای این سیاست‌ها محدود به کوردها نبوده است. هنگامی که مطالبات برحق یک ملت به‌صورت سیستماتیک انکار و با برچسب‌های منفی توصیف می‌شود، بنیان اعتماد میان جریان‌های مختلف جامعه نیز تضعیف می‌گردد. در چنین شرایطی، مسئله ملت‌ها از سطح سیاسی فراتر رفته و به حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی و حتی روابط روزمره منتقل می‌شود. این روند نشان می‌دهد که بخشی از بحران‌های ایران نه‌تنها سیاسی، بلکه ریشه در ساختارهای فکری و گفتمانی دارد.

رویکرد حزب دموکرات و تجربه تاریخی جمهوری کوردستان

در برابر این گفتمان، حزب دموکرات کوردستان ایران تلاش کرده است رویکردی متفاوت و متوازن ارائه دهد. این حزب

تأکید می‌کند که مسئله کورد جدای از مسئله کلی دموکراسی در ایران نیست و بدون حل عادلانه این مسئله، هیچ پروژه سیاسی پایداری شکل نخواهد گرفت. از این منظر، راه‌حل مسئله ملت‌ها تنها در چارچوب یک نظام دموکراتیک، چندفرهنگی و مبتنی بر به‌رسمیت‌شناختن حقوق برابر امکان‌پذیر است.

تأسیس جمهوری کوردستان در سال ۱۹٤٦ نمونه‌ای تاریخی از این رویکرد بود که نشان داد الگوهای متفاوتی از حکمرانی و مشارکت سیاسی امکان‌پذیر است. هرچند این تجربه کوتاه‌مدت بود، اما از نظر سیاسی اهمیت زیادی داشت، زیرا نشان داد که کوردها نه‌تنها خواهان حقوق خود هستند، بلکه توانایی آزمودن شیوه‌های نوین اداره سیاسی را نیز دارند. با این حال، این تجربه تحت فشار گفتمان ناسیونالیسم افراطی سرکوب شد، چرا که پذیرش تنوع در چارچوب یک دولت واحد برای ساختار مسلط قابل قبول نبود.

تداوم ذهنیت تمرکزگرا پس از انقلاب ۱۳۵۷ و بازخوانی جنبش ژینا

پس از انقلاب ۱۹۷۹ نیز، با وجود تغییر در ظاهر گفتمان سیاسی، بنیان‌های فکری تغییر چندانی نکرد. تمرکزگرایی و انکار تنوع همچنان ادامه یافت و در عمل همان سیاست‌های پیشین با اشکالی جدید بازتولید شد. حتی در میان بخشی از نیروهای اپوزیسیون نیز، این نگاه به‌صورت نرم‌تر اما همچنان محدودکننده حضور دارد. این مسئله نشان می‌دهد که بحران موجود صرفا به ساختار حکومت محدود نمی‌شود، بلکه ریشه در لایه‌هایی از اندیشه سیاسی اپوزیسیون دارد. اکنون، چند سال پس از جنبش ژینا که شعار «ژن، ژیان، ئازادی» را به محور گفتمان سیاسی تبدیل کرد، می‌توان با فاصله‌ای انتقادی‌تر به آن نگریست. این جنبش نشان داد که پیوند میان مطالبات دموکراتیک و حقوق ملی امکان‌پذیر است، اما تحولات پس از آن نیز آشکار کرد که این ظرفیت به‌سادگی تثبیت نمی‌شود. در کنار آن تجربه، نشانه‌هایی از بازگشت الگوهای پیشین نیز دیده می‌شود؛ الگوهایی که این‌بار با زبانی نو و در قالب‌هایی تازه بازتولید شده‌اند، اما همچنان بر همان منطق یکسان‌سازی تکیه دارند.

بن‌بست اپوزیسیون و ضرورت بازنگری ساختاری

در شرایط کنونی، چالش اصلی تنها ساختار قدرت سیاسی نیست، بلکه نوعی ذهنیت تمرکزگراست که همچنان در بخش‌هایی از حکومت و حتی اپوزیسیون تداوم دارد. این ذهنیت قادر نیست ایران را به‌عنوان جامعه‌ای متکثر و چندلایه بپذیرد. تا زمانی که این نگاه تغییر نکند، شکل‌گیری یک بدیل واقعی و پایدار نیز دشوار خواهد بود. یکی از دلایل این بن‌بست آن

است که اپوزیسیون هنوز نتوانسته پاسخی روشن، شفاف و دموکراتیک به مسئله ملت‌ها ارائه دهد، و همین امر موجب تداوم بی‌اعتمادی در میان احزاب مختلف در جغرافیای سیاسی ایران، به‌ویژه کوردها، شده است.

در واقع، مسئله ملت‌ها محدود به یک جریان خاص نیست، بلکه تمامی ملت‌های ساکن ایران به‌نوعی تحت تأثیر این ساختار فکری قرار گرفته‌اند. آنچه به‌عنوان وحدت ملی معرفی شده، در بسیاری از موارد به بهای حذف یا تضعیف تفاوت‌ها تحقق یافته است. از این رو، این مسئله نه‌تنها حل نشده، بلکه در طول زمان پیچیده‌تر نیز شده است و به یکی از موانع اصلی گذار سیاسی در ایران تبدیل شده است.

چشم‌انداز آینده: تنوع به عنوان سرمایه

بر این اساس، اگر هدف ساختن آینده‌ای متفاوت برای ایران است، باید در سطحی بنیادین، این چارچوب فکری و سیاسی مورد بازنگری قرار گیرد. بدون پذیرش واقعی تنوع، بدون به‌رسمیت‌شناختن حقوق ملت‌ها و بدون ایجاد توازن در ساختار قدرت، هیچ بدیل پایداری شکل نخواهد گرفت. آینده‌ای که بر پایه یکسان‌سازی بنا شود، ناگزیر به بازتولید همان بحران‌های گذشته خواهد انجامید. اما اگر تنوع به‌عنوان سرمایه‌ای اجتماعی و سیاسی پذیرفته شود، امکان شکل‌گیری نظمی عادلانه‌تر، باثبات‌تر و فراگیرتر فراهم خواهد شد.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٢٥ خرداد ١٤٠٥ = ١٦ی جوون ٢٠٢٦

بیش از یک یادبود؛ اندیشه قاسملو به‌عنوان یک ضرورت سیاسی

در حافظه‌ی جمعی ملت‌ها، برخی لحظات به زمان محدود نمی‌مانند؛ بلکه به وضعیت بدل می‌شوند. سالروز ترور دکتر عبدالرحمن قاسملو، برای ملت کورد در کوردستان ایران، از همین جنس است: نه صرفاً یادآوری یک واقعه، بلکه بازگشت به یک پرسش بنیادین**:** آیا در کشوری کثیرالمله مانند ایران، می‌توان از راه گفتوگو و دموکراسی به حقوق ملی دست یافت، یا سرنوشت این مطالبات همواره با حذف و خشونت گره خورده است؟

قاسملو، در این میان، تنها یک رهبر سیاسی نبود؛ او نماینده‌ی یک امکان تاریخی بود؛ امکانی که در آن، سیاست به‌جای میدان جنگ، به عرصه‌ی گفتوگو تبدیل می‌شود؛ امکانی که در آن، ملت کورد نه به‌عنوان «مسئله»، بلکه به‌عنوان یکی از ملت‌های سازنده‌ی ایران به‌رسمیت شناخته می‌شود. و شاید به همین دلیل بود که حذف او، تنها حذف یک فرد نبود، بلکه تلاشی برای خاموش کردن یک مسیر بود.

برای فهم این مسیر، باید به لحظه‌ای بازگردیم که حزب دموکرات کوردستان ایران در مهاباد شکل گرفت. سال ۱۳۲٤، در بستر یک بحران جهانی و ضعف ساختار مرکزی در ایران، ملت کورد توانست برای نخستین‌بار در قالب جمهوری کوردستان، تجربه‌ای از حاکمیت سیاسی خود را رقم بزند. این جمهوری، اگرچه کمتر از یک سال دوام آورد، اما تأثیری ماندگار بر ذهنیت سیاسی کوردها و حتی بر تاریخ معاصر ایران گذاشت. جمهوری کوردستان، صرفا یک پروژه‌ی ملی‌گرایانه نبود؛ بلکه تلاشی برای پیوند میان هویت ملی و اصول مدرن حکمرانی بود. در آن تجربه، آموزش به زبان کوردی، مشارکت سیاسی و

تلاش برای نهادسازی، همگی نشان می‌داد که مسئله‌ی کوردها، تنها یک مطالبه‌ی هویتی نیست، بلکه بخشی از یک پروژه‌ی دموکراتیک گسترده‌تر است.

پس از سقوط این جمهوری، حزب دموکرات وارد یکی از دشوارترین دوره‌های حیات خود شد. سرکوب، تبعید و پراکندگی، می‌توانست هر جنبشی را از بین ببرد؛ اما حزب، با بازسازی تدریجی خود، توانست از یک تجربه‌ی شکست‌خورده، به یک سنت سیاسی پایدار تبدیل شود. در این مرحله، مسئله‌ی اصلی دیگر صرفا بقا نبود، بلکه بازتعریف استراتژی بود. در این بازتعریف، حزب دموکرات به یک درک کلیدی رسید: مسئله‌ی کوردها در ایران، جدا از مسئله‌ی ساختار سیاسی کشور نیست. به عبارت دیگر، بدون دموکراسی در سطح کلان، هیچ راه‌حل پایداری برای مسئله‌ی ملت‌ها وجود ندارد. از این‌جا بود که شعار «خودمختاری برای کوردستان، دموکراسی برای ایران» به‌عنوان یک چارچوب نظری و عملی شکل گرفت.

این شعار، در واقع، یک نظریه‌ی سیاسی فشرده بود. از یک سو، بر حق ملت کورد برای اداره‌ی امور خود تأکید می‌کرد و از سوی دیگر، این حق را در چارچوب یک ایران دموکراتیک تعریف می‌نمود. به این معنا، حزب دموکرات نه به جدایی‌طلبی صرف گرایش داشت و نه به ادغام بی‌قیدوشرط در یک ساختار مرکزگرا؛ بلکه به‌دنبال بازتعریف رابطه‌ی میان ملت‌ها و دولت بود.

دکتر عبدالرحمن قاسملو، این گفتمان را به سطحی جدید ارتقا داد. او، به‌عنوان یک روشنفکر ـ سیاستمدار، توانست میان تجربه‌ی زیسته‌ی کوردها و نظریه‌های مدرن سیاست، پلی برقرار کند. تحصیلات او در اروپا و آشنایی‌اش با اندیشه‌های سوسیال‌دموکراتیک، به او این امکان را داد که مبارزه‌ی کوردها را در قالب مفاهیمی مانند حقوق بشر، دموکراسی و فدرالیسم بازتعریف کند.

یکی از مهم‌ترین ابعاد اندیشه‌ی قاسملو، درک او از ایران به‌عنوان یک کشور کثیرالمله بود. او بارها تأکید کرده بود که انکار این واقعیت، ریشه‌ی بسیاری از بحران‌های سیاسی در ایران است. از نگاه او، تمرکز قدرت در مرکز و نادیده گرفتن تنوع زبانی و فرهنگی، نه‌تنها به بی‌عدالتی منجر می‌شود، بلکه ثبات سیاسی را نیز تضعیف می‌کند. در این چارچوب، قاسملو بر ضرورت ایجاد یک نظام دموکراتیک غیرمتمرکز تأکید داشت؛ نظامی که در آن، ملت‌های مختلف بتوانند در اداره‌ی امور خود نقش داشته باشند. این ایده، نه‌تنها برای کوردها، بلکه برای سایر ملت‌های ساکن ایران نیز جذابیت داشت و می‌توانست به پایه‌ای برای یک قرارداد اجتماعی جدید تبدیل شود.

اما شاید برجسته‌ترین ویژگی قاسملو، باور عمیق او به گفت‌وگو بود. در زمانی که بسیاری از جنبش‌های منطقه به سمت

رادیکالیسم و خشونت سوق پیدا کرده بودند، او همچنان بر این باور بود که راه‌حل نهایی، سیاسی است. این باور، نه از سر خوش‌بینی ساده‌لوحانه، بلکه از تحلیلی واقع‌گرایانه ناشی می‌شد: هیچ درگیری طولانی‌مدتی بدون نوعی توافق سیاسی پایان نمی‌یابد. این نگاه، او را به سوی مذاکره با جمهوری اسلامی سوق داد. اما در اینجا، دو منطق کاملاً متفاوت با یکدیگر روبه‌رو شدند؛ از یک سو، منطق گفتوگو که بر این اصل استوار بود که اختلافات باید از طریق مذاکره حل شود و از سوی دیگر، منطق امنیتی که در آن، مخالف نه یک طرف مذاکره، بلکه یک تهدید تلقی می‌شود. ترور قاسملو در وین، تجلی این تقابل بود.

در ۲۲ تیر ۱۳۶۸، در حالی که مذاکرات در جریان بود، نمایندگان جمهوری اسلامی، به‌جای ادامه‌ی گفتوگو، دست به اسلحه بردند. این اقدام، نه‌تنها یک جنایت، بلکه نقض یکی از بنیادی‌ترین قواعد سیاست بود: امنیت میز مذاکره. اگر به تاریخ ترور سیاسی نگاه کنیم، می‌بینیم که این پدیده، همواره در نقاطی رخ داده است که ساختارهای قدرت، از پذیرش تغییر ناتوان بوده‌اند یا از آن هراس داشته‌اند. ترور، در این معنا، ابزاری برای «کوتاه‌کردن مسیر» است؛ یعنی حذف فردی که می‌تواند یک جریان را نمایندگی کند. اما این ابزار، در عین حال، نشانه‌ی ضعف نیز هست؛ اعترافی ضمنی به ناتوانی از رقابت سیاسی.

در نظام‌های اقتدارگرا، ترور اغلب به یک سیاست تبدیل می‌شود، نه به یک استثنا. در چنین نظام‌هایی، حذف نخبگان، روزنامه‌نگاران و رهبران سیاسی، بخشی از سازوکار بقاست. هدف، نه‌تنها از بین بردن افراد، بلکه ایجاد فضایی روانی مبتنی بر ترس است؛ فضایی که در آن، هزینه‌ی کنش سیاسی چنان بالا می‌رود که بسیاری از افراد، از ورود به آن منصرف می‌شوند. جمهوری اسلامی، در چهار دهه‌ی گذشته، بارها از این ابزار استفاده کرده است؛ از ترور قاسملو در وین، تا ترور رهبران کورد در رستوران میکونوس در برلین و نیز موارد متعدد دیگر در داخل کشور. این الگو، نشان می‌دهد که ترور، بخشی از یک دکترین امنیتی است، نه یک حادثه‌ی تصادفی. اما همان‌گونه که تجربه‌ی تاریخی نشان داده است، ترور نمی‌تواند هیچ مسئله‌ای را حل کند؛ بلکه اغلب آن را عمیق‌تر می‌سازد. حذف قاسملو، نه‌تنها مسئله‌ی کوردها را از بین نبرد، بلکه آن را به یکی از نمادهای بی‌عدالتی در ایران تبدیل کرد.

در سال‌های اخیر، به‌ویژه در جریان اعتراضات سراسری، می‌توان ردپای اندیشه‌های قاسملو را به‌وضوح مشاهده کرد. شعارهایی که بر برابری، عدالت و نفی تبعیض تأکید دارند، بازتاب همان گفتمانی هستند که دهه‌ها پیش توسط حزب دموکرات مطرح شده بود. تأکید بر حقوق ملت‌ها، بر ضرورت تمرکززدایی و بر ایجاد یک نظام دموکراتیک، همگی نشان‌دهنده‌ی تداوم آن اندیشه است. نکته‌ی قابل توجه این است که بسیاری از تحلیل‌های قاسملو، امروز بیش از هر زمان دیگری روزآمد به نظر می‌رسند. او هشدار داده بود که بدون حل مسئله‌ی ملت‌ها، هیچ پروژه‌ی دموکراسی در ایران پایدار

نخواهد بود. امروز، با گسترش نارضایتی‌ها و بحران‌های ساختاری، این هشدار بیش از پیش قابل مشاهده است.

از سوی دیگر، نقش ملت کورد در این تحولات، قابل توجه است. کوردها، به‌عنوان یکی از ملت‌های اصلی ایران، همواره در خط مقدم مبارزات دموکراتیک قرار داشته‌اند. حضور فعال زنان کورد، که خود نمادی از پیوند میان مسئله‌ی ملی و مسئله‌ی جنسیتی است، یکی از ویژگی‌های برجسته‌ی این جنبش‌هاست.
در این میان، اندیشه‌ی قاسملو، به‌نوعی به یک مرجع اخلاقی و سیاسی تبدیل شده است؛ به‌عنوان رهبری که دهه‌ها پیش سخن گفته، اما سخنانش همچنان برای امروز معنا دارد. این امر، نشان‌دهنده‌ی عمق و آینده‌نگری آن اندیشه است. او نه‌تنها مسائل زمان خود را تحلیل کرده بود، بلکه روندهایی را شناسایی کرده بود که امروز به‌وضوح قابل مشاهده‌اند.

سالروز ترور قاسملو، در این معنا، تنها یک یادبود نیست؛ بلکه یک آینه است؛ آینه‌ای که در آن، می‌توان گذشته، حال و حتی آینده را دید. این روز، ما را وادار می‌کند که از خود بپرسیم: آیا مسیر حذف و خشونت، توانسته است مسئله‌ای را حل کند، یا این‌که تنها بر پیچیدگی‌ها افزوده است؟

پاسخ به این پرسش، شاید کلید فهم اهمیت قاسملو باشد. او، در زمانی که خشونت به زبانی رایج تبدیل شده بود، بر گفت‌وگو تأکید کرد. در زمانی که انکار هویت‌ها به یک سیاست تبدیل شده بود، بر به‌رسمیت شناختن تکثر پافشاری کرد و در زمانی که بسیاری از رهبران به‌دنبال قدرت بودند، او به‌دنبال یافتن یک راه‌حل پایدار بود.

امروز، در شرایطی که ایران بیش از هر زمان دیگری با بحران‌های چندلایه مواجه است، بازگشت به این اندیشه، نه یک انتخاب احساسی، بلکه یک ضرورت سیاسی است. ملتی که گذشته‌ی خود را فراموش کند، محکوم به تکرار آن است. و شاید بزرگ‌ترین درسی که می‌توان از قاسملو گرفت، این باشد: بدون دموکراسی، بدون پذیرش تکثر و بدون گفت‌وگو، هیچ آینده‌ی پایداری برای ایران قابل تصور نیست.

در نهایت، قاسملو را باید نه‌فقط به‌عنوان بخشی از گذشته، بلکه به‌عنوان بخشی از آینده نیز دید. اندیشه‌ی او، همچنان در میان نسل‌های جدید، در خیابان‌ها، در دانشگاه‌ها و در گفتمان‌های سیاسی زنده است. و تا زمانی که این اندیشه زنده است، پروژه‌ای که او نمایندگی می‌کرد نیز زنده خواهد ماند: پروژه‌ی ساختن ایرانی دموکراتیک، کثیرالمله و مبتنی بر کرامت انسانی برای همه‌ی ملت‌ها.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا - ٨ مرداد ١٤٠٥ = ٣٠ جوولای ٢٠٢٦

آینده از آن کسانی است که امروز برای آن طرح دارند، نه آنان که فقط از بحران می‌گویند

ایران امروز در آستانه‌ی یک تغییر عمیق ایستاده است؛ تغییری که دیگر نمی‌توان آن را با واژه‌های معمولی مثل «نارضایتی» یا «بحران مقطعی» توضیح داد. آنچه در برابر ما قرار دارد، فرسایش هم‌زمان مشروعیت سیاسی، انسداد حکمرانی، فشار اقتصادی و شکاف اجتماعی است. در چنین شرایطی، مسئله فقط تشخیص بحران نیست؛ مسئله تعیین‌کننده این است که چه نیرویی می‌تواند از دل این بحران، نظم سیاسی تازه‌ای بسازد. آینده از آن کسانی است که امروز برای آن طرح دارند، نه آنان که فقط از بحران می‌گویند.

این جمله برای ما کوردها معنایی دوچندان دارد؛ چون ملت کورد سال‌هاست که بحران را نه فقط در تحلیل‌های سیاسی، بلکه در زندگی روزمره‌ی خود تجربه کرده است: در تبعیض ساختاری، در حاشیه‌نشینی، در سرکوب فرهنگی، در محرومیت اقتصادی و در نادیده‌گرفته‌شدن سیاسی. اما تجربه‌ی رنج، به‌تنهایی کافی نیست. رنج، اگر به سازمان سیاسی و طرح آینده تبدیل نشود، فقط روایت می‌ماند؛ و در سیاست، روایت بدون برنامه، به‌راحتی کنار زده می‌شود. آنچه یک جامعه را از قربانی تحولات به بازیگر سیاسی تبدیل می‌کند، توانایی آن در تبدیل تجربه و مطالباتش به سازمان، برنامه و قدرت چانه‌زنی است.

کوردها امروز در موقعیتی قرار دارند که می‌توانند از یک نیروی صرفا معترض، به یک نیروی سازنده‌ی آینده بدل شوند. این تبدیل، مهم‌ترین وظیفه‌ی سیاسی آنان در دوران گذار است. دوران گذار، زمان شعارهای تکراری و واکنش‌های احساسی

نیست؛ این دوران، لحظه‌ی تعریف دوباره‌ی قدرت است. هر نیرویی که برنامه نداشته باشد، در بهترین حالت تماشاگر خواهد بود و در بدترین حالت، دوباره به حاشیه رانده می‌شود. بنابراین مسئله‌ی اصلی این نیست که بحران ایران چقدر عمیق است؛ مسئله این است که چه کسانی برای پس از بحران آماده‌اند. در لحظه‌ی گذار، خلأ قدرت برای مدت طولانی باقی نمی‌ماند؛ اگر یک جامعه برای نمایندگی سیاسی، تقسیم قدرت و شکل نظام آینده آماده نباشد، دیگران به جای آن تصمیم خواهند گرفت.

در اینجا، نقش ما فقط به‌عنوان یک مسئله‌ی ملی مطرح نیست؛ مسئله‌ی ما کوردها، می‌تواند آزمونی برای کل ایران باشد. اگر در آینده‌ی این کشور، حقوق ملت کورد به رسمیت شناخته نشود، اگر مرکزگرایی همچنان بر منطق انکار و حذف تکیه کند، اگر قدرت همچنان در یک نقطه متمرکز بماند، آن‌وقت هر تغییری فقط بازتولید همان ساختار فرسوده خواهد بود. به همین دلیل، حل مسئله‌ی کورد نه امتیازی ویژه به یک ملت، بلکه بخشی از حل مسئله‌ی ساختار سیاسی ایران است؛ زیرا کشوری که نتواند تنوع ملی، زبانی و فرهنگی خود را در ساختار قدرت بازتاب دهد، حتی پس از تغییر حکومت نیز با بحران مشروعیت و منازعه‌ی مرکز و پیرامون روبه‌رو خواهد ماند. اما اگر کوردها بتوانند جایگاه خود را در نظم آینده تثبیت کنند، آن‌وقت ایران می‌تواند به سوی یک مدل تازه از همزیستی سیاسی حرکت کند؛ مدلی که بر پایه‌ی تنوع، توزیع قدرت و عدالت بنا شده باشد.

کوردها برای ایفای چنین نقشی، باید از هم‌اکنون چند اصل را روشن و شفاف دنبال کنند:

– **نخست؛** اینکه مسئله‌ی کورد فقط مسئله‌ی هویت نیست، بلکه مسئله‌ی قدرت است.

– **دوم؛** اینکه دموکراسی بدون حل مسئله‌ی ملت‌های غیرفارس، دموکراسی ناقص خواهد بود. دموکراسی صرفا به برگزاری انتخابات محدود نمی‌شود؛ زمانی معنا پیدا می‌کند که همه‌ی ملت‌ها و جوامع تشکیل‌دهنده‌ی ایران در ساختار قدرت، تصمیم‌گیری و توزیع منابع سهم واقعی داشته باشند.

– **سوم؛** اینکه دوران گذار بدون مشارکت واقعی زنان، به بازتولید همان سیاست مردسالار و مرکزگرا منجر می‌شود.

- **چهارم؛** اینکه هرگونه پروژه‌ی آینده‌ساز باید از سطح اعتراض صرف عبور کند و به سطح طراحی سیاسی برسد. به بیان دیگر، مطالبه‌ی حقوق ملی باید از یک خواست اعتراضی به مجموعه‌ای از راهکارهای روشن درباره‌ی ساختار قدرت، تقسیم اختیارات، حقوق زبانی و فرهنگی، توسعه‌ی اقتصادی و تضمین‌های قانونی تبدیل شود.

در این میان، ما زنان می‌توانیم جایگاهی ویژه و تعیین‌کننده داشته باشیم. زن کورد فقط نماد رنج نیست؛ او حامل یک نگاه سیاسی عمیق است. زنی که هم تبعیض ملی را تجربه کرده و هم تبعیض جنسیتی را، بهتر از هر کسی می‌فهمد که آزادی بدون ساختار، دوام نمی‌آورد. حضور زنان در سیاست کوردستان، فقط یک مطالبه‌ی اخلاقی نیست؛ یک ضرورت سیاسی است. چون آینده‌ای که زنان در آن نقش نداشته باشند، آینده‌ای ناقص خواهد بود. و این را زنان مبارز ما، با تجربه، با شجاعت و با حضور مداوم خود، سال‌هاست که ثابت کرده‌اند. مشارکت زنان نیز نباید صرفا به حضور نمادین یا سهمیه‌ای محدود شود؛ زنان باید در تدوین برنامه، رهبری سیاسی، تصمیم‌گیری و شکل‌دهی به نهادهای آینده نقش واقعی و برابر داشته باشند.

دوران گذار برای ما، فقط یک فرصت تاریخی نیست؛ یک آزمون تاریخی است. اگر نیروهای سیاسی کوردستان نتوانند بر سر یک افق مشترک به تفاهم برسند، اگر نتوانند زبان مشترکی برای طرح مطالبات ملی، دموکراتیک و اجتماعی خود بسازند، دیگران این فرصت را تصاحب خواهند کرد. تاریخ بارها نشان داده است ملت‌هایی که در لحظه‌ی بحران برای آینده طرح ندارند، در لحظه‌ی تقسیم قدرت نیز سهم واقعی نخواهند داشت. اختلاف نظر سیاسی امری طبیعی است، اما ناتوانی در رسیدن به حداقلی از توافق بر سر اصول مشترک، می‌تواند در لحظه‌ی تعیین‌کننده به از دست رفتن فرصت تاریخی منجر شود. آنچه امروز ضروری است، نه حذف تفاوت‌ها، بلکه ایجاد چارچوبی برای همکاری با حفظ این تفاوت‌هاست.

از این رو، سخن گفتن از بحران ایران، بدون سخن گفتن از طرح آینده، ناقص است. بحران، به‌تنهایی چیزی را حل نمی‌کند. بحران فقط در را باز می‌کند؛ این نیروهای سیاسی‌اند که باید از آن در عبور کنند. پس ما ملت کورد اگر خواهان تحولات جدی و عمیق هستیم، باید امروز برای فردایمان برنامه داشته باشیم. باید از سطح واکنش به سطح ابتکار برسیم، از سطح اعتراض به سطح طراحی، و از سطح حاشیه به سطح تصمیم‌سازی. این برنامه باید فقط بیانگر خواسته‌های ما نباشد؛ باید نشان دهد که چگونه می‌توان این خواسته‌ها را به ساختارهای سیاسی، حقوقی و نهادی قابل اجرا تبدیل کرد.

و در نهایت، باید دوباره و با صدایی روشن گفت: آینده از آن کسانی است که امروز برای آن طرح دارند، نه آنان که فقط از بحران می‌گویند. این جمله، فقط یک شعار نیست؛ یک اصل سیاسی است. اگر جامعه‌ی سیاسی ما کوردها این اصل را جدی بگیرد، می‌تواند نه فقط شاهد تغییر، بلکه یکی از معماران آن باشد. و این شاید مهم‌ترین مسئولیت تاریخی آنان در روزگار پیش‌رو باشد.

معماری این دوران باید از دل توازن نیروها، چرخش نخبگان و بازآرایی احزاب بیرون بیاید، نه از دل تمرکز،

معامله‌های پشت‌پرده و مدیریت از بالا. هر گذار واقعی زمانی آغاز می‌شود که احزاب از وضعیت واکنشی بیرون بیایند، نخبگان سیاسی مسئولیت تاریخی خود را بپذیرند و برای توزیع قدرت، نه مصرف بحران، برنامه داشته باشند؛ در غیر این صورت، آنچه رخ می‌دهد تغییر نیست، بلکه بازتولید همان نظم فرسوده با زبان و چهره‌ای تازه است. بنابراین، مسئله‌ی اصلی امروز فقط «چه چیزی باید تغییر کند» نیست؛ بلکه این است که "چه ساختاری باید جایگزین شود، چه کسانی در ساختن آن مشارکت کنند و چه تضمین‌هایی مانع بازتولید تمرکز و تبعیض شوند".

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

١٩ مرداد ١٤٠٥ = ١٠ ئاگۆستی ٢٠٢٦

گذار از قربانی‌بودن به عاملیت تغییر

وقتی از کوردستان سخن می‌گوییم، نمی‌توانیم تنها از جغرافیا حرف بزنیم. کوردستان برای ما فقط یک سرزمین نیست، بلکه مجموعه‌ای از تجربه‌های زیسته است؛ تجربه‌هایی که در بستر جنگ، سرکوب، نابرابری و مقاومت شکل گرفته‌اند. در این میان، زندگی زنان کورد، روایتی فشرده و چندلایه از همین واقعیت پیچیده است. من به‌عنوان یک زن کورد در ایران، از درون این تجربه سخن می‌گویم؛ از زیستن در شرایطی که بحران نه یک اتفاق، بلکه بخشی از ساختار زندگی شده است.

برای زنان کوردستان، جنگ تنها به معنای درگیری نظامی نیست. جنگ در اینجا به‌معنای حضور دائمی ناامنی، فشارهای سیاسی، توسعه‌نیافتگی و حذف تدریجی فرصت‌هاست. این وضعیت، زندگی روزمره را به شکلی عمیق تحت تأثیر قرار داده و زنان را در موقعیتی قرار داده که همزمان باید با چندین جبهه مبارزه کنند: جبهه بقا، جبهه هویت، و جبهه برابری. یکی از مهم‌ترین ابعاد این وضعیت، بعد اقتصادی است. اقتصاد در کوردستان ایران، به‌دلیل سال‌ها بی‌توجهی و نگاه امنیتی، نتوانسته مسیر طبیعی رشد و توسعه را طی کند. این مسئله به‌طور مستقیم بر زندگی زنان تأثیر گذاشته است.

زنان، که پیش از این نیز به‌دلیل ساختارهای سنتی دسترسی محدودتری به منابع اقتصادی داشتند، در شرایط بحران بیش از پیش به حاشیه رانده شده‌اند.

در بسیاری از مناطق، زنان با بیکاری گسترده و نبود فرصت‌های شغلی مواجه‌اند. حتی در مواردی که امکان کار وجود دارد،

این کارها اغلب غیررسمی، کم‌درآمد و فاقد امنیت شغلی هستند. زنانی که در کارگاه‌های کوچک، در بخش خدمات یا در مشاغل خانگی فعالیت می‌کنند، معمولا از هرگونه حمایت قانونی محروم‌اند. این وضعیت، آن‌ها را در چرخه‌ای از فقر و وابستگی نگه می‌دارد.

در مناطق مرزی، وضعیت حتی پیچیده‌تر است. برخی زنان ناچارند برای تأمین معاش، وارد فعالیت‌هایی شوند که با خطرات جدی همراه است. این فعالیت‌ها، که گاه در شرایط سخت جغرافیایی و امنیتی انجام می‌شوند، نشان‌دهند عمق بحران اقتصادی و نبود گزینه‌های جایگزین هستند. در چنین شرایطی، مسئله فقط فقر نیست؛ بلکه مسئله کرامت انسانی نیز مطرح است.

در کنار این، تغییر در ساختار خانواده نیز قابل توجه است. در بسیاری از موارد، زنان به سرپرست اصلی خانواده تبدیل شده‌اند. غیبت مردان - به‌دلایل مختلف از جمله مهاجرت، زندان یا کشته شدن - باعث شده که زنان مسئولیت کامل خانواده را بر عهده بگیرند. این تغییر، اگرچه می‌تواند به افزایش نقش اجتماعی زنان منجر شود، اما در عمل اغلب با فشارهای شدید همراه است. زنان باید همزمان چندین نقش را ایفا کنند، بدون آنکه از حمایت کافی برخوردار باشند.

از نظر اجتماعی، شرایط جنگ و بحران باعث دگرگونی در روابط و ساختارهای اجتماعی شده است. زنان بیش از گذشته وارد عرصه‌های عمومی شده‌اند، اما این ورود با موانع جدی همراه است. نگاه‌های سنتی، محدودیت‌های فرهنگی و فشارهای اجتماعی همچنان حضور زنان را محدود می‌کند. در بسیاری از موارد، زنان برای دستیابی به ابتدایی‌ترین حقوق خود، ناچار به مبارزه‌ای روزمره هستند.

یکی از پیامدهای مهم اجتماعی، افزایش آسیب‌پذیری زنان در برابر خشونت است. در شرایطی که فقر و ناامنی افزایش می‌یابد، خشونت خانگی نیز بیشتر می‌شود. اما به‌دلیل نبود سازوکارهای حمایتی مؤثر، بسیاری از زنان امکان دفاع از خود یا خروج از این چرخه را ندارند. سکوت، به بخشی از زندگی تحمیل می‌شود.

مهاجرت نیز یکی دیگر از عوامل مهم تأثیرگذار است. بسیاری از خانواده‌ها برای رهایی از شرایط دشوار، به شهرهای بزرگ یا حتی خارج از کشور مهاجرت می‌کنند. این جابه‌جایی‌ها، به‌ویژه برای زنان، با چالش‌های عمیقی همراه است. از دست دادن شبکه‌های حمایتی، مواجهه با فرهنگ‌های جدید، و تجربه حاشیه‌نشینی، همگی بر وضعیت زنان تأثیر می‌گذارند. در بسیاری از موارد، زنان در این فرآیند بیش از دیگران دچار انزوا و بی‌ثباتی می‌شوند.

در بعد فرهنگی، زنان کورد نقشی حیاتی در حفظ هویت ایفا می‌کنند. در شرایطی که فشارهایی برای یکسان‌سازی فرهنگی وجود دارد، این زنان هستند که زبان، حافظه تاریخی و سنت‌ها را زنده نگه می‌دارند. آن‌ها در خانه، در تربیت فرزندان، و در زندگی روزمره، حاملان اصلی فرهنگ هستند. این نقش، اگرچه اغلب نادیده گرفته می‌شود، اما یکی از مهم‌ترین اشکال مقاومت است.

با این حال، زنان کورد تنها حافظان سنت نیستند؛ آن‌ها در حال بازتعریف آن نیز هستند. آن‌ها تلاش می‌کنند تا میان حفظ هویت و دستیابی به حقوق برابر، تعادل ایجاد کنند. این فرآیند، ساده نیست و با چالش‌های زیادی همراه است، اما نشان‌دهند پویایی جامعه زنان در کوردستان است.

در سال‌های اخیر، حضور زنان در عرصه‌های فرهنگی و رسانه‌ای افزایش یافته است.

آن‌ها می‌نویسند، روایت می‌کنند، و تجربه‌های خود را به اشتراک می‌گذارند. این روایت‌ها، تصویر متفاوتی از کوردستان ارائه می‌دهند—تصویری که در آن، زنان نه‌تنها قربانی، بلکه عاملان تغییر هستند.

از نظر روانی، زندگی در شرایط بحران تأثیرات عمیقی بر زنان گذاشته است. فشارهای مداوم، ناامنی، و نگرانی از آینده، باعث شده که بسیاری از زنان با مشکلاتی مانند اضطراب، افسردگی و خستگی روانی مواجه شوند. این مشکلات، اغلب پنهان می‌مانند، زیرا در بسیاری از جوامع، صحبت درباره سلامت روان هنوز با تابو همراه است.

زنان در چنین شرایطی، نه‌تنها با دردهای خود، بلکه با دردهای دیگران نیز زندگی می‌کنند. آن‌ها باید قوی باشند، حتی زمانی که خسته‌اند. باید امید بدهند، حتی زمانی که خودشان نیاز به امید دارند. این وضعیت، نوعی فشار خاموش ایجاد می‌کند که به‌مرور زمان، آثار عمیقی بر روان و زندگی آن‌ها می‌گذارد.

با این وجود، آنچه بیش از هر چیز قابل توجه است، مقاومت زنان است. این مقاومت، همیشه در قالب اعتراضات بزرگ یا فعالیت‌های سیاسی علنی نیست. گاهی در ساده‌ترین شکل‌ها بروز پیدا می‌کند: در ادامه دادن، در تسلیم نشدن، در ساختن زندگی از دل ویرانی.

زنان کورد در سال‌های اخیر، نقش مهمی در جنبش‌های اجتماعی و دمکراتیک ایفا کرده‌اند. آن‌ها برای برابری، برای عدالت، و برای به‌رسمیت شناخته شدن حقوق خود مبارزه می‌کنند. این مبارزه، نه‌تنها برای خودشان، بلکه برای نسل‌های

آینده است.

از نگاه من، به‌عنوان یک زن کورد دمکرات، آینده بدون حضور فعال زنان قابل تصور نیست. اگر قرار است جامعه‌ای عادلانه ساخته شود، این جامعه باید بر پایه مشارکت برابر زنان و مردان شکل بگیرد. این به‌معنای تغییر در سیاست‌ها، در نگرش‌ها، و در ساختارهاست.

ما نیاز داریم که توسعه اقتصادی به‌صورت عادلانه در کوردستان اجرا شود؛ که آموزش به‌عنوان یک حق اساسی در دسترس همه قرار گیرد؛ که زنان به فرصت‌های برابر دسترسی داشته باشند؛ و که حقوق فرهنگی و زبانی به رسمیت شناخته شود. همچنین، پایان دادن به نگاه امنیتی، یکی از پیش‌شرط‌های اساسی برای هر نوع پیشرفت واقعی است. در کنار این، توجه به سلامت روانی زنان باید به‌عنوان یک اولویت جدی در نظر گرفته شود. ایجاد فضاهای امن، خدمات حمایتی، و شکستن سکوت درباره مسائل روانی، می‌تواند نقش مهمی در بهبود وضعیت داشته باشد.

زنان کوردستان، با تمام این چالش‌ها، همچنان ایستاده‌اند. این ایستادگی، تنها یک واکنش نیست؛ بلکه یک انتخاب آگاهانه است. انتخابی برای ادامه دادن، برای مقاومت، و برای ساختن آینده‌ای متفاوت.

ما زنانی هستیم که در دل بحران‌ها رشد کرده‌ایم، اما به بحران تعریف نشده‌ایم. ما فراتر از رنج‌هایمان ایستاده‌ایم.
صدای ما، صدای درد است، اما در عین حال، صدای امید، آگاهی و تغییر نیز هست.

این صدا باید شنیده شود – در سیاست، در رسانه، در جامعه، و در تمام فضاهایی که آینده در آن‌ها شکل می‌گیرد.
زیرا بدون شنیدن صدای زنان، هیچ آینده‌ای عادلانه نخواهد بود.

سەرچاوە ماڵپەڕی: یەکێتی ژنانی دێموکرات

١٤ مهر ١٤٠٥ = ٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٦

از اسلام‌آباد تا مسکو؛ تلاش پوتین برای اثرگذاری بر پایان جنگ ایران

وقتی پای جنگ ایران و آمریکا به میان می‌آید، دیگر هیچ میانجی صرفا یک پیام‌رسان نیست. ورود ولادیمیر پوتین به تلاش‌های دیپلماتیک برای پایان جنگ، در شرایطی که پاکستان و قطر نیز کانال‌های ارتباطی میان تهران و واشنگتن را حفظ کرده‌اند، نشان می‌دهد که این بحران می‌تواند فراتر از یک جنگ منطقه‌ای، به عرصه رقابت و چانه‌زنی قدرت‌های بزرگ تبدیل شود. مسئله فقط این نیست که چه کسی می‌تواند پیام‌ها را میان تهران و واشنگتن ردوبدل کند؛ بلکه این است که چه کسی بر محاسبات طرف‌های درگیر اثر می‌گذارد و در تعیین شرایط پایان جنگ سهم بیشتری به دست می‌آورد.

از این زاویه، ورود مسکو به معادلات دیپلماتیک اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا روسیه، علاوه بر روابط نزدیک با ایران، امکان گفت‌وگو در سطح عالی با واشنگتن را نیز دارد. در کنار این موضوع، همکاری‌های نظامی و لجستیکی روسیه با ایران و احتمال هم‌پوشانی برخی منافع آمریکا و روسیه در مدیریت بحران، پرسش‌های مهمی درباره ماهیت و اهداف این میانجی‌گری مطرح می‌کند. بااین‌حال، باید میان تلاش برای اثرگذاری دیپلماتیک و برعهده‌گرفتن رسمی نقش میانجی تفاوت گذاشت؛ شواهد موجود لزوما نشان نمی‌دهند که روسیه جای پاکستان و قطر را گرفته باشد.

پاکستان از ابتدا گزینه‌ای مناسب برای برقراری ارتباط میان ایران و آمریکا بود. اسلام‌آباد با تهران مرز مشترک دارد، از روابط تاریخی با ایران برخوردار است و سابقه همکاری‌های امنیتی و سیاسی با واشنگتن را نیز در کارنامه خود دارد. موقعیت جغرافیایی پاکستان به این کشور امکان می‌دهد در زمان افزایش تنش، کانالی برای انتقال پیام‌ها و فراهم‌کردن زمینه گفت‌وگو باشد.

بااین‌حال، میان انتقال پیام و اثرگذاری بر نتیجه مذاکرات تفاوت زیادی وجود دارد. پاکستان می‌تواند زمینه ارتباط را فراهم کند، اما ظرفیت آن برای اثرگذاری بر همه ابعاد یک توافق امنیتی گسترده، از برنامه هسته‌ای ایران و تحریم‌ها گرفته تا امنیت خلیج فارس و آینده روابط تهران با قدرت‌های بزرگ، محدودیت‌هایی دارد. اسلام‌آباد نیز با مشکلات اقتصادی، بی‌ثباتی سیاسی و تنش‌های امنیتی دست‌وپنجه نرم می‌کند؛ عواملی که ممکن است توانایی آن را برای ایفای نقشی تعیین‌کننده در یک توافق پیچیده محدود کنند.

البته این به معنای آن نیست که پاکستان دیگر نقشی ندارد یا روسیه رسما جای آن را گرفته است. برعکس، اعلام قطر در ٦ اکتبر ٢٠٢٦ مبنی بر ادامه تلاش‌های میانجی‌گرانه و تبادل پیام میان تهران و واشنگتن نشان می‌دهد که دستکم یکی از کانال‌های منطقه‌ای همچنان فعال است. بنابراین، دقیق‌تر آن است که از گسترش سطح دیپلماسی جنگ سخن بگوییم؛ روندی که در آن، بازیگران منطقه‌ای به فعالیت خود ادامه می‌دهند و قدرت‌های بزرگ نیز می‌کوشند بر مسیر و نتیجه بحران اثر بگذارند.

روسیه در این میان موقعیت متفاوتی دارد. مسکو هم با تهران ارتباط نزدیک دارد و هم می‌تواند در سطح عالی با واشنگتن گفت‌وگو کند. این موقعیت به پوتین امکان می‌دهد علاوه بر انتقال پیام‌ها، از مواضع و نگرانی‌های دو طرف شناخت بیشتری به دست آورد. روابط ایران و روسیه در سال‌های گذشته، به‌ویژه در پی تشدید تحریم‌های غربی، در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی گسترش یافته است. همین نزدیکی می‌تواند به کرملین کمک کند تا ارزیابی دقیق‌تری از زمینه‌های احتمالی توافق و خطوط قرمز تهران داشته باشد.

بااین‌حال، داشتن ارتباط با دو طرف به معنای توانایی کنترل تصمیم‌های آن‌ها نیست. ایران و آمریکا منافع و خطوط قرمز مستقلی دارند و هیچ تضمینی وجود ندارد که خواسته‌هایشان با محاسبات مسکو هماهنگ باشد. تفاوت اصلی این است که پاکستان عمدتا می‌تواند مسیر ارتباط را باز نگه دارد، درحالی‌که روسیه علاوه بر این ظرفیت، از ابزارهای سیاسی و امنیتی بیشتری برای اثرگذاری بر محاسبات طرفها برخوردار است. این مزیت ممکن است نقش دیپلماتیک مسکو را پررنگ‌تر کند، اما به‌تنهایی اثبات نمی‌کند که روسیه میانجی مؤثرتری خواهد بود یا می‌تواند روند مذاکرات را به‌دلخواه خود هدایت کند.

برای فهم اهمیت نقش روسیه، نمی‌توان تنها به روابط دیپلماتیک آن با تهران و واشنگتن نگاه کرد؛ همکاری‌های نظامی و لجستیکی مسکو با ایران نیز بخشی از این معادله است. در اوت ٢٠٢٦، ان‌بی‌سی نیوز گزارش داد که روسیه قطعات پهپاد، مهمات و مواد منفجره را از مسیر دریای خزر به ایران منتقل کرده است. این گزارش به سندی از یک دولت اروپایی استناد

می‌کرد که یک مقام غربی نیز اطلاعات آن را تأیید کرده بود. بر اساس این گزارش، بیش از دو دوجین کشتی روسی در انتقال محموله‌ها به بندر امیرآباد نقش داشته‌اند.

این گزارش‌ها، در صورت صحت، نشان می‌دهند که همکاری مسکو و تهران ممکن است از روابط سیاسی و دیپلماتیک فراتر رفته و بر توان نظامی ایران نیز اثر بگذارد. کشوری که در تأمین بخشی از نیازهای نظامی خود از پشتیبانی خارجی برخوردار باشد، ممکن است در برابر فشار برای پذیرش توافقی نامطلوب مقاومت بیشتری نشان دهد. از این رو، همکاری نظامی روسیه با ایران می‌تواند به‌طور غیرمستقیم بر محاسبات طرف‌های درگیر و فضای مذاکرات اثر بگذارد.

البته باید میان تأمین تجهیزات نظامی، همکاری اطلاعاتی و پشتیبانی لجستیکی تمایز قائل شد. هر یک از این موارد می‌تواند پیامدهای متفاوتی برای موازنه جنگ داشته باشد و اثبات یکی از آن‌ها به معنای اثبات همه اشکال همکاری نیست. بااین‌حال، مجموعه این همکاری‌ها نشان می‌دهد که بررسی نقش روسیه در بحران ایران بدون توجه به بعد نظامی روابط دو کشور، تصویری ناقص از معادلات ارائه خواهد داد.

در اینجا یک تناقض مهم شکل می‌گیرد: روسیه می‌تواند از پایان جنگ و کاهش تنش حمایت کند و هم‌زمان، از طریق همکاری‌های نظامی با ایران بر موازنه‌ای اثر بگذارد که نتیجه جنگ را تعیین می‌کند. به زبان ساده‌تر، مسکو ممکن است در تلاش برای مهار آتش جنگ باشد، درحالی‌که همکاری‌هایش با تهران نیز بر توان ادامه جنگ اثر می‌گذارد. این وضعیت اعتبار روسیه را به‌عنوان میانجی‌ای بی‌طرف زیر سؤال می‌برد، اما لزوما به این معنا نیست که مسکو خواهان ادامه نامحدود جنگ است.

روسیه ممکن است از تضعیف بیش از حد ایران نگران باشد و در عین حال، نخواهد درگیری آن‌قدر گسترش یابد که امنیت منطقه و بازارهای انرژی با بحران عمیق‌تری روبه‌رو شوند. برای کرملین، حفظ نفوذ ایران می‌تواند یک منفعت راهبردی باشد، اما مهار جنگ نیز ممکن است با منافع امنیتی و اقتصادی آن سازگار باشد. مسئله این است که این دو هدف همیشه در یک مسیر حرکت نمی‌کنند و روسیه باید میان آن‌ها تعادل برقرار کند.

بااین‌حال، ورود پوتین به تلاش‌های دیپلماتیک را نباید صرفا ابتکاری مستقل از محاسبات واشنگتن دانست. این احتمال وجود دارد که آمریکا نیز نقش مسکو را، دست‌کم در برخی مراحل، مفید ارزیابی کند. در سیاست بین‌الملل، گفت‌وگو با یک قدرت رقیب لزوما به معنای اعتماد به آن نیست. دولت‌ها گاهی از کانال‌هایی استفاده می‌کنند که با وجود اختلافات عمیق، امکان انتقال پیام، سنجش مواضع طرف مقابل یا مدیریت بحران را فراهم می‌کنند.

برای واشنگتن، ارتباط غیرمستقیم از طریق روسیه می‌تواند فرصتی برای آگاهی از مواضع تهران و ارزیابی پیشنهادهای احتمالی باشد، بی‌آنکه الزاما مذاکرات مستقیم آغاز شود. اگر این مسیر به کاهش تنش منجر شود، آمریکا نیز می‌تواند از نتیجه آن بهره سیاسی ببرد. اما چنین احتمالی به معنای آن نیست که واشنگتن مسئولیت خود را در روند دیپلماسی کنار گذاشته یا از ابتدا نقشی را رسما به پوتین واگذار کرده است. همچنین، موفقیت احتمالی مذاکرات لزوما نتیجه توافقی پنهانی میان ترامپ و پوتین نخواهد بود. برای اثبات وجود معامله‌ای از این دست، شواهد مستقیمی لازم است که صرف هم‌زمانی تماس‌های دیپلماتیک یا هم‌پوشانی برخی منافع، جایگزین آن نمی‌شود.

روابط اقتصادی آمریکا و روسیه نیز می‌تواند بخشی از تصویر گسترده‌تر روابط دو کشور باشد. حتی در شرایطی که واشنگتن و مسکو بر سر مسائل امنیتی و ژئوپلیتیکی اختلاف دارند، ممکن است در حوزه‌هایی مانند انرژی به توافق‌های محدود برسند. این واقعیت نشان می‌دهد که رقابت میان قدرت‌های بزرگ همیشه مانع توافق‌های موردی نمی‌شود و دولت‌ها می‌توانند در یک پرونده رقیب و در پرونده‌ای دیگر شریک موقت باشند.

در اکتبر ۲۰۲۶، دونالد ترامپ از توافق با ولادیمیر پوتین برای عرضه گازوئیل روسیه به بازار آمریکا و بازارهای جهانی خبر داد؛ توافقی که پس از آن، مسکو ممنوعیت صادرات گازوئیل را به‌طور محدود لغو کرد. این تحول نشان می‌دهد که دو کشور، حتی در شرایط تداوم اختلافات ژئوپلیتیکی، می‌توانند در حوزه‌ای مشخص به همکاری برسند. بااین‌حال، اگر هم‌زمان با گفت‌وگوهای مربوط به ایران، توافقی در حوزه انرژی میان واشنگتن و مسکو شکل بگیرد، این هم‌زمانی به‌تنهایی ثابت نمی‌کند که دو موضوع بخشی از یک معامله واحد هستند.

آنچه می‌توان گفت این است که آمریکا و روسیه ممکن است در برخی زمینه‌ها، از جمله جلوگیری از گسترش بی‌مهار جنگ و مدیریت پیامدهای اقتصادی آن، منافع مشترکی داشته باشند. همین هم‌پوشانی محدود منافع می‌تواند زمینه همکاری دیپلماتیک را فراهم کند، بدون آنکه به معنای وجود یک توافق راهبردی پنهان میان دو کشور باشد.

برای پوتین، ایفای نقشی مؤثر در کاهش تنش میان ایران و آمریکا می‌تواند اهمیت سیاسی زیادی داشته باشد. اگر روسیه بتواند در این مسیر نقشی سازنده ایفا کند، کرملین این امکان را پیدا می‌کند که بار دیگر خود را بازیگری معرفی کند که نمی‌توان آن را از معادلات امنیتی منطقه کنار گذاشت. این مسئله به‌ویژه برای کشوری اهمیت دارد که روابطش با بخش بزرگی از غرب، در پی جنگ اوکراین، با تنش‌های جدی روبه‌رو شده است.

موفقیت دیپلماتیک در این زمینه می‌تواند اعتبار بین‌المللی روسیه را افزایش دهد و برای پوتین فرصتی سیاسی و تبلیغاتی

فراهم کند. در عین حال، هرچه ایران برای مدیریت بخشی از نیازهای نظامی و امنیتی خود به همکاری مسکو وابستگی بیشتری پیدا کند، احتمال افزایش نفوذ روسیه نیز بیشتر می‌شود. البته این رابطه به معنای آن نیست که ایران صرفا به ابزاری در دست روسیه تبدیل شده است؛ تهران نیز منافع مستقلی دارد و ممکن است در موضوعاتی با مسکو اختلاف پیدا کند. میزان موفقیت پوتین به این بستگی دارد که تا چه اندازه بتواند منافع خود را با خواسته‌های تهران و واشنگتن هماهنگ کند.

در نهایت، محدودیت‌های نقش روسیه را نیز نباید نادیده گرفت. مسکو می‌تواند پیام‌ها را منتقل کند، پیشنهادها را روشن سازد و از روابط خود با تهران برای اثرگذاری بر محاسبات ایران استفاده کند، اما نمی‌تواند به‌تنهایی واشنگتن را به تغییر خواسته‌هایش وادار کند یا رفتار اسرائیل و دیگر بازیگران منطقه‌ای را کنترل کند. میانجی‌گری زمانی به نتیجه می‌رسد که طرف‌های درگیر نیز به این جمع‌بندی برسند که ادامه جنگ هزینه بیشتری از توافق دارد. اگر چنین اراده‌ای وجود نداشته باشد، حتی قدرتمندترین میانجی هم نمی‌تواند به‌تنهایی جنگ را پایان دهد.

از این رو، اهمیت روسیه نه در توانایی قطعی آن برای متوقف‌کردن جنگ، بلکه در ظرفیتش برای اثرگذاری هم‌زمان بر دیپلماسی و بخشی از موازنه امنیتی نهفته است. این ظرفیت می‌تواند در صورت وجود اراده سیاسی در تهران و واشنگتن، به پیشبرد مذاکرات کمک کند؛ اما در نبود چنین اراده‌ای، نفوذ مسکو نیز محدود خواهد ماند.

به همین دلیل، بهتر است به‌جای سخن‌گفتن از انتقال قطعی نقش میانجی از اسلام‌آباد به مسکو، از تغییر سطح دیپلماسی جنگ سخن بگوییم؛ تغییری که در آن، بازیگران دارای اهرم‌های سیاسی، نظامی و اقتصادی بیشتر می‌کوشند سهم بزرگ‌تری در تعیین شرایط پایان درگیری داشته باشند. پاکستان و قطر ممکن است همچنان کانال‌های ارتباطی را حفظ کنند، درحالی‌که روسیه می‌کوشد از روابط خود با تهران و واشنگتن برای ایفای نقشی گسترده‌تر بهره ببرد.

پوتین در این میان نه میانجی‌ای کاملا بی‌طرف است و نه بازیگری که بتواند به‌تنهایی سرنوشت جنگ را تعیین کند. او رهبری است که می‌تواند از بحران برای افزایش نفوذ روسیه بهره ببرد و در عین حال، از پیامدهای ادامه جنگ نیز تأثیر بپذیرد. روسیه می‌تواند بخشی از راه‌حل باشد، درحالی‌که خود یکی از بازیگران مؤثر بر موازنه‌ای است که حل بحران را دشوار کرده است.

بنابراین، پرسش اصلی این نیست که آیا باید به پوتین اعتماد کرد یا نه؛ بلکه این است که منافع مسکو در کدام نقطه با پایان جنگ همسو می‌شود و در کدام نقطه ممکن است با آن تعارض پیدا کند. در دیپلماسی جنگ، مهم‌ترین میانجی

لزوما کسی نیست که بیشترین ادعای صلح‌طلبی را دارد؛ بلکه کسی است که به طرف‌های درگیر دسترسی دارد، ابزارهایی برای اثرگذاری بر محاسبات آن‌ها در اختیار دارد و می‌تواند منافع خود را با توافق احتمالی پیوند بزند. بااین‌حال، همین ویژگی‌ها ممکن است او را به بازیگری تبدیل کند که بیش از آنکه در پی صلحی بی‌طرفانه باشد، می‌کوشد توافق را به‌گونه‌ای شکل دهد که بیشترین سود را برای خودش داشته باشد.

سەرچاوە ماڵپەڕی: کوردستان میدیا

٢٤ی مهر ١٤٠٥ = ١٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٦

بانگەوازی بۆ نوێنەری ئەنجومەنی شارەوانی لە شاری تورکو فینلاندی

ناوم شەهێن زادئەحمەد Shehin Zadahmad، خەڵکی خۆرهەڵاتی کوردستانم، لە ٢٠٠٣ وە هاتوومە فینلاند، لەشاری تورکو نیشتەجێم، زیاتر لە ١٥ ساڵە وەرگێڕی زارەکی زمانی دەری و فارسی و کوردیم، هەروەها شەهادەی مێرکۆنومی، کۆسمۆتۆلۆگی، ئێستاش بە ئۆنلاین لە بەشی کۆمەڵناسی خەریکی خوێندنم.

زیاتر لە ٨ ساڵە ئەندامی پارتی سۆسیال دیموکرات SDP م، پێموایە ئەو حیزبە پابەندترە بەئوسوول و پرنسیپە دیموکراتیکەکان.

لە خۆرهەڵاتی کوردستان ئەندامی (حدکا)م سەرەکیترین خاڵی هاوبەشی ئەم ٢ حیزبە عەدالەتی کۆمەلایەتی و تۆلێرانسە کە دەتوانێت بنەمای ئەمنییەت و ئاسایش و پێشکەوتن بێت.

وەک کەسێکی دیموکراتخواز ڕێز لە هەموو بیر و باوەرەکان دەگرم، بەلام ناتەبام لەگەڵ حیزب و ڕێکخراوەکانی تندئاژۆ و رادیکالەکاندا.

دیارە گرێنتی سەرکەوتن لە پرۆسەی هەڵبژاردن نە دەدرێت و نە دەکرێت، بۆیە تەنیا ئەزمونی کار و دڵسۆزی و توانا و لێهاتویی کەسەکانە دەبێتە زامنی سەرکەوتن.

دووەم جارە خۆم بۆ نوێنەری ئەنجومەنی شارەوانی پالاوتووە، یەکەمجار لە شاری رایسیۆ ئەمجارەشیان لە شاری تورکو. زۆر کەم هەڵدەکەوێت فینلاندی دەنگ بە ئێمەمانان بدەن، چاوەروانی زۆرم لە پەنابەرانی کورد هەیە دەنگم پێ بدەن.

زیاتر لە ١٥ ساڵە لەناو حیزب و رێکخراوەکانی کوردی و فینلاندی چالاکم، لەو کاروانەدا خزمەتم گەیاندووە، بەتایبەت بەو کەسانەی پێویستیان بە رێنوێنی و زانیاری تایبەت بەخۆیانەوە هەبووە.

لە زۆر کۆر و کۆبوونەوەی کوردی ناکوردی بەشداریم کردووە و کاریگەریم بەسەر زۆر بابەت داناوە، کە لە راستی دا هەموو کارەکانم لە بەرژەوەندی گشتی دا بووە نە تاکە کەسی، بۆیە پێموایە زۆربەی ئەوانەی کە دەمناسن دلسۆزی و ماندوو بوون و خزمەتەکانم لەبەرچاو دەگرن، شکم لەوەدانییە هاوکاریشم دەکەن.

ماوەیەکی زۆرە بە لەبەرچاوگرتنی پیشەی کاری و چالاکی سیاسی و کۆمەلایەتی توانیومە کەمتاکورتێک زانیاریم لەسەر دامەزراوە کارگێڕی و کۆمەلایەتیەکان لەسەر بابەتەکانی پەیوەندیدار بە تاکەکان هەیە، دلنیام ئەگەر بکەومە ناو سیستم دەتوانم خزمەتی زیاتر بگەیەنم.

سەرچاوە: فەیسبووکی نووسەر

٧ فروردین ١٤٠٤ = ٢٧ی مارچی ٢٠٢٥

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

خەزەڵوەری ٢٧٢٦ی کوردی = نۆڤەمبەری ٢٠٢٦ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هاوڕێ شەهێن زادئەحمەد بۆ نووسین و ئامادەکردنی وتارو لێدوانەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی

